

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

UHKAKUVARETORIIKKA TASAVALLAN PRESIDENTTIEN HALONEN JA NIINISTÖ PUHEISSA

Pro gradu -tutkielma

Yliluutnantti
Aleksi Raappana

SMOHJ12

Huhtikuu 2018

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

Kurssi SMOHJ12	Linja Ohjaajalinja
Tekijä Yliluutnantti Aleksi Raappana	
Tutkielman nimi Uhkakuvaretoriikka tasavallan presidenttien Halonen ja Niinistö puheessa	
Oppiaine, johon työ liittyy Strategia	Säilytyspaikka Maanpuolustuskorkeakoulun kirjasto
Aika Huhtikuu 2018	Tekstisivuja 68
TIIVISTELMÄ <p>Tutkielma käsittelee tasavallan presidenttien Halonen ja Niinistö tuottamaa uhkakuvapuhetta. Tavoitteena oli selvittää, <i>miten tasavallan presidentit Halonen ja Niinistö puhuvat turvallisuus- ja puolustuspoliittisista uhkakuvista</i>. Tutkimusongelma jaettiin alakysymyksiin. Ensin selvitettiin, <i>millaisia uhkakuvia presidentit nostavat puheessaan esiin ja miten</i>. Sitten pohdittiin, <i>millaisia eroja uhkakuvapuheessa on presidenttien ja toisaalta kausien välillä</i>. Lopuksi etsittiin vastausta siihen, <i>mistä erot ja jatkumot voisivat johtua</i>.</p> <p>Tutkielman aineisto koostui tasavallan presidenttien pitämistä puheista, jotka koskettivat turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa. Niihin lukeutuivat muun muassa tasavallan presidentin kanslian, ulkopoliittisen instituutin, ulkoasiainministeriön ja valtioneuvoston kanslian julkaisemia puheita, jotka tasavallan presidentti on pitänyt erilaisissa tilaisuuksissa. Aineistoon valikoituivat puheet, jotka koskettivat tutkimusongelmaa. Kokonaisuudessaan aineisto koostui 139 puheesta. Aineisto analysoitiin sisällönanalyysin keinoin. Turvallisuus- ja puolustuspoliittiset uhkakuvat etsittiin aineistosta ja niitä jäsentelemällä ja kategorisoimalla luotiin teemoja. Näiden teemojen avulla vastattiin tutkimuskysymyksiin.</p> <p>Tarja Halosen ensimmäisen presidenttikauden teemoiksi nousivat <i>uhkakentän muutos</i> ja <i>uhkakentän riippuvuus muista valtioista</i>. Teemat käsitelivät sotilaallisten uhkien väistymistä ja maailman globalisoitumista. Halosen toisen kauden teemat olivat <i>uudistunut uhkakenttä</i> ja <i>uhkakentän riippuvuus muista valtioista</i>. Teemat olivat hyvin samankaltaisia kuin edellisen kauden kohdalla. Niinistön teemoiksi nousivat <i>sodankuvan muutos</i> ja <i>kansainvälisten suhteiden vaikutus uhkakenttään</i>. Niinistö puhui perinteisten sotilaallisten uhkien palaamisesta uhkakenttään. Hän korosti Euroopan turvallisuussympäristön heikentymistä. Hän nosti lisäksi kansainvälisten suhteiden merkityksen jalustalle. Kaikki löydetyt teemat mukailivat aikansa turvallisuus- ja puolustuspoliittisten selonteiden linjoja.</p> <p>Johtopäätöksenä voidaan todeta, että presidentit puhuvat uhkakuvista ajalleen ominaisella tavalla noudatellen valtion virallista näkemystä asiasta. Kohdeyleisö vaikuttaa siihen, mitä uhkakuvia nostetaan esiin, mutta yhteistä puheille on se, että ne noudattavat selonteissa määriteltyä virallista linjaa yleisöstä riippumatta. Suurimmat erot presidenttien ja presidenttikausien välillä johtuvat ajallisesta kontekstista. Uhkakenttä on muuttunut vahvasti Niinistön presidenttikauden aikana.</p>	
AVAINSANAT turvallisuus- ja puolustuspoliittiset uhkakuvat, uhkakuvaretoriikka, Tarja Halonen, Sauli Niinistö, presidenttien puheet	

UHKAKUVARETORIIKKA TASAVALLAN PRESIDENTTIEN HALONEN JA NIINISTÖ PUHEISSA

1.	JOHDANTO	1
1.1	Tutkimuksen tausta ja aiempi tutkimus.....	1
1.2	Tutkimuskysymykset	3
1.3	Tutkimuksen rajaus ja rakentuminen	3
2.	TUTKIMUKSEN VIITEKEHYS	5
2.1	Sosiaalinen konstruktivismi ja turvallistaminen	5
2.2	Turvallisuus- ja puolustuspolitiikka sekä tasavallan presidentin asema siinä	7
3.	POLIITTISET UHKAKUVAT.....	10
3.1	Poliittisten uhkakuvien määrittely.....	10
3.2	Uhkakuvaretoriikka.....	12
4.	TUTKIMUSMETODI	14
4.1	Sisällönanalyysi	14
4.2	Sisällönanalyysi tutkimusmetodina tässä tutkielmassa.....	16
4.3	Metodin kritiikki	17
5.	HALOSEN 1. KAUSI.....	18
5.1	Turvallisuusympäristö Halosen 1. kaudella	18
5.2	Uhkakuvaretoriikka Halosen 1. kauden puheissa	22
5.3	Päätelmät.....	29
6.	HALOSEN 2. KAUSI.....	30
6.1	Turvallisuusympäristö Halosen 2. kaudella	30
6.2	Uhkakuvaretoriikka Halosen 2. kauden puheissa	33
6.3	Päätelmät.....	42
7.	NIINISTÖN 1. KAUSI	44
7.1	Turvallisuusympäristö Niinistön 1. kaudella	44
7.2	Uhkakuvaretoriikka Niinistön 1. kauden puheissa	49
7.3	Päätelmät.....	59
8.	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	61
8.1	Uhkakuvapuhe aikansa kuvaajana	61
8.2	Presidentit puhujina.....	65
8.3	Kritiikki ja jatkotutkimus	67
	LÄHTEET.....	69
	PUHEET	74

UHKAKUVARETORIIKKA TASAVALLAN PRESIDENTTIEN HALONEN JA NIINISTÖ PUHEISSA

1. JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen tausta ja aiempi tutkimus

Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen ympäristö on kokenut läntisen maailman näkökulmasta suuria muutoksia 2000-luvulla. Syyskuun yhdennentoista terrori-iskut Yhdysvalloissa muuttivat valtioiden uhkakuvakenttää¹. Perinteisen sodan uhkaa länsimaissa pidettiin viime vuosikymmenellä hyvin pienenä². Tämä näkyi esimerkiksi puolustusmenojen leikkauksina ja määrärahojen kohdistamisena kansainvälisen kriisinhallinnan suuntaan. Muun muassa Ruotsi teki suuria muutoksia puolustusratkaisuunsa³. Venäjän toimet Georgiassa ja Ukrainassa, terroritekojen lisääntynyt määrä Euroopassa ja suuret pakolaisvirrat ovat kuitenkin jälleen muokanneet uhkakuvakenttää viime vuosina. Perinteisen sodan uhkaa ei nähdä mahdottomana ja puolustukseen halutaan panostaa jälleen.⁴ Esimerkiksi Ruotsi miehitti Gotlannin uudelleen⁵.

Tasavallan presidentti toimii Suomessa ulkopolitiikan johtajana yhteistoiminnassa valtioneuvoston kanssa ja puolustusvoimien ylipäällikkönä. Lisäksi presidentti on edelleen Suomen

¹ Limnell, Jarno: *Suomen uhkakuvapolitiikka 2000-luvun alussa*. Edita Prima Oy, Helsinki 2009, s. 166–170.

² Esim. Valtioneuvoston selonteko: *Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2001*. VNS 2/2001 vp, [http://www.defmin.fi], luettu 28.2.2017 ja Valtioneuvoston selonteko: *Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2004*. Valtioneuvoston selonteko VNS 6/2004, valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 16/2004, [http://www.defmin.fi], luettu 28.2.2017 sekä Valtioneuvoston selonteko: *Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2009*. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 11/2009, [http://www.defmin.fi], luettu 28.2.2017.

³ Yle uutiset: *Ruotsi lakkauttaa asevelvollisuuden*. [https://yle.fi/uutiset/3-5719143], julkaistu 30.1.2009. Luettu 15.8.2017.

⁴ Esim. Valtioneuvoston selonteko: *Valtioneuvoston puolustuspolitiikka 2017*. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 5/2017, [http://www.defmin.fi], luettu 29.3.2017.

⁵ Yle uutiset: *Ruotsin joukot jäivät pysyvästi Gotlantiin*. [https://yle.fi/uutiset/3-9165910], julkaistu 14.9.2016, luettu 25.8.2017.

kansan äänestämä valtionpäämies.⁶ Tasavallan presidentillä voidaan nähdä olevan suuri merkitys turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa. Demokraattisessa valtiossa valtionjohto joutuu perustelemaan päätöksiään kansalaisille. Turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa rakennetaan ja perustellaan perinteisesti vallitsevan uhkakäsityksen pohjalta. Voidaan nähdä, että tasavallan presidentti pyrkii puheellaan uhkakuvista ohjaamaan tai perustelemaan vallitsevia ja tulevia turvallisuus- ja puolustuspoliittisia päätöksiä. Toisin sanoen hän johtaa turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa puheellaan uhkakuvista.

2000-luku on ollut uhkakuvapoliittisesti hyvin mielenkiintoinen. Puhe uhkakuvista on ollut muuttuvassa maailmassa vilkasta, mikä on heijastunut tehtyihin tutkimuksiin. Merkittävimpänä mainittakoon Jarno Limnéllin väitöskirja: ”*Suomen uhkakuvapolitiikka 2000-luvun alussa*”.⁷ Lisäksi Pekka Visuri⁸ ja Kalevi Ruhala⁹ ovat tehneet väitöskirjat, jotka kuvaavat epäsuorasti uhkakuvien merkitystä valtion politiikassa. Kyseiset tutkimukset painottuvat kuitenkin varhaisempaan aikaan. Steve Lindbergin väitöskirja ”*Hotbilder för Finland, Säkerhetspolitisk förändring och kontinuitet*”¹⁰, on kattava kuvaus sotilaspainotteisista uhkaskenaa-rioista Suomessa. Arto Nokkala on niin ikään tehnyt paljon suomalaista uhkakuvatutkimusta¹¹. Valtapolitiikkaa koskevista tutkimuksista mainittakoon Minna Tiilen¹² ja Ilkka Puukan¹³ väitöstutkimukset, jotka keskittyvät puolustushallinnon ja eri hallinnonalojen sisäiseen val-lankäyttöön.

Vaikka aiempaa tutkimusta uhkakuvapolitiikasta on olemassa, ei varsinaista uhkakuvareto-riikkaan liittyvää tutkimusta tasavallan presidentin puheesta Suomessa ole tehty. Aikakauden muuttuva uhkakenttä antaa mielenkiintoisen asetelman kyseiselle tutkimukselle. 2000-luvun alusta tähän päivään Suomessa on ollut kaksi eri tasavallan presidenttiä, jotka ovat toimineet kolmena eri presidenttikautena. Kuten aiemmin todettiin, uhkakenttä on kokenut muutoksia kyseisenä aikana. On siis mielekasta tehdä ajallinen jaottelu tutkimukselle. Lähdemateriaalin

⁶ Suomen perustuslaki 11.6.1999/731. 93§–128§.

⁷ Limnéll (2009).

⁸ Visuri, Pekka: *Totaalisesta sodasta kriisinhallintaan, puolustusperiaatteiden kehitys läntisessä Keski-Euroopassa ja Suomessa vuosina 1945–1985*. Otava, Keuruu 1989.

⁹ Ruhala, Kalevi: *Turvallisuuspolitiikka, Ulkopolitiikan ja strategian peruslinjat ydinaseiden aikakaudella*. Länsi-Savon kirjapaino, Mikkeli 1977.

¹⁰ Lindberg, Steve: *Hotbilder för Finland, Säkerhetspolitisk förändring och kontinuitet*. Väitöskirja, Åbo 1994.

¹¹ Esim. Nokkala, Arto: Sotilaalliset uhkakuvat Suomen politiikassa, teoksessa *Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen*. Sivonen Pekka (toim.), MPKK, Helsinki 2013.

¹² Tiili, Minna: *Ministers as Strategical Political Leaders? Strategic Political Steering after NPM Reforms in Finland*, Academic dissertation, Department of Political Science, Helsinki 2008.

¹³ Puukka, Ilkka: *Valtapelit hallinnossa, Tapaustutkimus sotilaskulttuurin puolustuksesta puolustushallinnon uudistamisesta*. väitöskirja, Tampere 2005.

rajaamisen kannalta tämä jaottelu on selkeintä tehdä presidenttikausien mukaan. Tutkimuksen tuloksissa haetaan vastausta siihen, miten presidentit nostavat uhkakuvia esiin puheessaan, millaisia eroja uhkakuvapuheessa kausien tai toisaalta presidenttien välillä on ja mistä nämä erot tai jatkumot voisivat johtua.

1.2 Tutkimuskysymykset

Tutkimusongelma:

Uhkakuvaretoriikka tasavallan presidenttien Halonen ja Niinistö puheissa

Tutkimuskysymykset:

Päätutkimuskysymys:

Miten tasavallan presidentit puhuvat turvallisuus- ja puolustuspoliittisista uhkakuvista?

Alatutkimuskysymykset:

Millaisia uhkakuvia presidentit nostavat puheessaan esiin ja miten?

Millaisia eroja uhkakuvapuheessa on presidenttien ja toisaalta kausien välillä?

Mistä erot tai jatkumot voisivat johtua?

1.3 Tutkimuksen rajaus ja rakentuminen

Tutkielma käsittelee tasavallan presidentin puheita uhkakuvista kolmena viimeisenä presidenttikautena. Ajallisesti tämä tarkoittaa ajanjaksoa vuodesta 2000 nykypäivään. Aineistolla pyritään kattamaan tasavallan presidenttien keskeisimmät ulostulot turvallisuus- ja puolustuspoliittisesta näkökulmasta. Tällaisia ulostuloja ovat esimerkiksi vuosittaiset puheet uutena vuotena, puheet kadettien ylentämistilaisuuksissa ja maanpuolustuskurssin avajaisissa ja niin edelleen. Tavoitteena on löytää näkyvimvät ja esille nousevimmat ulostulot.

Tutkielmassa keskitytään vain presidenttien virkakausien aikaiseen puheeseen. Tutkielmassa jätetään huomioimatta presidenttien taustat, kuten aiempi toiminta puoluepolitiikassa tai kannanotot ennen presidenttiyttä. On selvää, että kaikkea tasavallan presidentin julkista puhetta, joka koskee turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa kyseisellä ajanjaksolla, ei voida sisällyttää tähän tutkielmaan. Aineistollinen rajaus on monikäsitteinen ja jättää tutkijalle paljon vapauk-

sia, mutta myös toisaalta suuren vastuun. Tutkija on kuitenkin tiedostanut, että joitain näkyviä ja aihealueeseen liittyviä ulostuloja on voinut jäädä tämän tutkielman ulkopuolelle. Saturaatio nähdään kuitenkin saavutetuksi jo tällä aineistolla, jolloin ulkopuolelle jäävien puheiden voidaan olettaa noudattavan samaa linjaa.

Tutkielman kannalta mielenkiintoisia puheita on etsitty pääasiassa internetlähteistä. Suurin osa julkaistuista puheista löytyy tasavallan presidentin kanslian verkkosivuilta¹⁴ tai ulkopoliittisen instituutin ylläpitämältä ”eilen.fi” -verkkosivustolta¹⁵. Puheita on etsitty myös muista lähteistä, mutta erilaiset kommentoinnit mediassa tai esimerkiksi lehtikirjoitukset on jätetty tämän tutkielman ulkopuolelle. Varsinaisista julkaistuista puheista tutkielmaan on pyritty nostamaan ne puheet, joissa tasavallan presidentti puhuu aikakauden turvallisuus- ja puolustuspoliittisista uhkista. Erilaiset yhteiskunnalliset uhkakuvat kuten esimerkiksi työttömyys, rikollisuus tai vaikkapa kulkutaudit, on jätetty tutkielman ulkopuolelle, ja sen sijaan on keskitytty sotilaallisiin uhkiin. Rajauksella on pyritty pitämään tutkielman fokus strategialle ominaisessa tutkimuskentässä.

Tutkielman ensimmäisessä luvussa esitellään tutkielman lähtökohdat ja aiempi tutkimus. Tältä pohjalta on rakennettu tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset sekä pyritty tekemään pro gradu -tutkielman laajuuteen sopiva raja. Toisessa luvussa esitellään tutkimuksen viitekehys ja avataan, mikä on tasavallan presidentin asema turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa. Kolmas luku keskittyy poliittisiin uhkakuviin. Siinä esitellään uhkakuvan ja uhkakuvaratoriikan käsitteet. Neljäs luku käsittää tutkimusmetodin, jonka tarkalla määrittelyllä pyritään kertomaan, kuinka tutkimuskysymyksiin vastataan. Viides, kuudes ja seitsemäs luku keskittyvät varsinaisen tutkimusaineiston läpikäyntiin siten, että kukin luku käsittää yhden presidenttikauden. Kunkin luvun alussa käydään myös läpi ajanjakson virallinen uhkaympäristö, johon varsinaista tutkimusaineistoa verrataan. Kahdeksannessa luvussa tehdään varsinaiset johtopäätökset ja vastataan tutkimuskysymyksiin ja tutkimusongelmaan sekä arvioidaan tutkielman toteutusta kriittisesti.

¹⁴ *Tasavallan presidentin kanslian verkkosivut.* [<http://www.tpk.fi>], luettu 25.8.2017.

¹⁵ *Ulkopoliittisen instituutin verkkosivut.* [<http://www.eilen.fi>], luettu 25.8.2017.

2. TUTKIMUKSEN VIITEKEHYS

2.1 Sosiaalinen konstruktivismi ja turvallistaminen

Merkityksiä rakennetaan sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Näin myös kansainvälinen politiikka tai esimerkiksi turvallisuus voidaan nähdä sosiaalisesti rakennettuina.¹⁶ Tässä tutkielmassa tutkitaan, miten tasavallan presidentit puhuvat uhkakuvista ja rakentavat sitä kautta turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa.

Tutkielman taustaoletuksena on, että presidentit konstruoivat uhkakuvia puheellaan ja toimillaan. Konstruktiolla tarkoitetaan erilaisia tapoja kuvata ja ymmärtää uhkakuvatodellisuutta. Presidentin yksilötasolla tuottama konstruktio eli uhkakuvakäsitys altistuu ilmaisun (kuten puheen ja tekstin) kautta muiden yksilöiden uhkakäsityksien vuorovaikutukselle.

Sosiaalinen konstruktivismi on luonteva valinta tutkielman teoriakentäksi, koska se antaa perustelut sille, miksi presidentit puhuvat uhkista. Peter L. Berger ja Thomas Luckmann julkaisivat 60-luvulla teoksen ”*Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen: tiedonsosiologinen tutkielma*”, jonka mukaan todellisuus on sosiaalisesti rakentunut. Tämän sosiaalisen konstruktionismin perusteoksen mukaan maailmaa siis sanan mukaisesti konstruoidaan, eli rakennetaan puheteoilla. Valmistu objektiivisesti tarkasteltavaa maailmaa ei ole olemassa.¹⁷ Kansainvälisten suhteiden ja strategian tutkimuskentässä vastaavia perusolettamuksia omaavana teoriakoulukuntana toimii konstruktivismi. Ralph Pettmanin mukaan konstruktivistisen suuntauksen taustalla on ajatus siitä, että asiat rakentuvat merkityksistä, joita niille annetaan.¹⁸

Sosiaalisen konstruktivismin näkökulmasta myös valtioiden sisäiset uhkakulttuurit ovat kansallisesti rakentuneita. Suomalaiset uhkakuvat ovat suomalaisten yleisesti hyväksymiä ja sosiaalisesti luomia näkemyksiä uhkista. Uhkakulttuuri uusiintuu ja muokkaantuu koko ajan sosiaalisen vuorovaikutuksen kautta. Viralliset uhkakuvat perustuvat sellaisiin sosiaalisesti konst-

¹⁶ Wendt, Alexander: [alkuperäisteos 1999]: *Social Theory of International Politics*. Cambridge University Press, Cambridge 1999. s. 1.

¹⁷ Berger, Peter & Thomas Luckmann: [alkuperäisteos 1966]: *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen: tiedonsosiologinen tutkielma*. Gaudeamus, Helsinki 1994. s. 11–13.

¹⁸ Pettman, Ralph: *Commonsense Constructivism, or, the Making of World Affairs*. M. E. Sharpe Armonk, New York 2000. s. 11.

ruoituihin tosiasioihin, jotka ilmentävät suomalaista poliittista tulkintaa.¹⁹ Materiaalinen maailma vaikuttaa myös osaltaan prosessiin. Esimerkiksi Suomen geologinen sijainti pysyy muuttumattomana. Se, kuinka vaikkapa Itämeren merkitys tai Venäjä rajanaapurina nähdään turvallisuuspoliittisesti, rakentuu kuitenkin sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Uhkakuvien sosiaalinen rakentaminen ja niistä puhuminen on kunkin toimijan oma valinta.

Jos suomalaiset uhkakuvat ovat sosiaalisesti rakennettuja, turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa toteutetaan tällaisia sosiaalisesti rakennettuja uhkakuvia vastaan.²⁰ Tällöin, kun tasavallan presidentti poliittisena toimijana rakentaa uhkakuvia ilmaisullaan, hän käytännössä ohjaa turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa johonkin suuntaan.

Konstruktivistisen koulukunnan teoriakehyksen alle voidaan katsoa kuuluvan myös turvallistamisen käsite. Buzan, Waever & Wild kuvaavat teoksessaan termiä ”Securitization” (suom. turvallistaminen). Heidän mukaansa turvallistamisessa on kyse siitä, että joku toimija esittelee yleisölle jonkin uuden turvallisuusuhkan. Tuomalla uhan esiin, kyseinen toimija pyrkii saamaan yleisen mielipiteen puolelleen ja näin oikeuttamaan joitain toimia, jotka eivät normaalisti olisi hyväksyttäviä, mutta uuden uhan varjolla niitä pidetään välttämättöminä.²¹ Jarno Limnéll puhuu puolestaan väitöskirjassaan turvallistamisesta ja yksityisistä ymmärryksistä. Hänen mukaansa yksityiset ymmärrykset voivat pyrkiä haastamaan jaettua käsitystä uhkatodellisuudesta. Turvallistetut yksityiset ymmärrykset pyrkivät muuttamaan suomalaista turvallisuus- ja uhkaymmärrystä. Tällaiset yksityiset ymmärrykset voivat myös lopulta vakiintua yleisesti hyväksytyiksi tulkinnoiksi uhkatodellisuudesta.²²

Osalla toimijoista on muita paremmat edellytykset yhteisen ymmärryksen synnyttämiseen. Uhkakuvien rakentaminen on siis valtasidonnaista.²³ Tasavallan presidentti osaltaan ulkopoliitiikan johtajana ja puolustusvoimien ylipäällikkönä nähdään tässä tutkielmassa toimijana, jolla on hyvät edellytykset yhteisen ymmärryksen synnyttämiseen. Uhkakuvien sosiaalinen luonne kuitenkin evää yksilön mahdollisuuden yksin päättää siitä, onko jokin uhka vai ei.²⁴ Presidentti, keskeisenä turvallisuus- ja puolustuspoliittisena toimijana, voi silti pyrkiä vaikuttamaan yhteisen ymmärryksen syntymiseen turvallistamalla. Vaikka uusien uhkien esiin tuo-

¹⁹ Limnéll (2009), s. 28–29.

²⁰ Limnéll (2009), s. 30.

²¹ Buzan Barry, Ole Waever & Jaap de Wilde: *Security, A New Framework For Analysis*. Lynne Rienner Publishers, Inc., USA 1998. s. 23–26.

²² Limnéll (2009), s. 31–32.

²³ Sama, s. 31–32.

²⁴ Sama, s. 32.

minen ei välttämättä johtaisikaan yleisesti hyväksymättöminä pidettyjen toimien hyväksyntään, voi samankaltainen ilmiö johtaa poliittiseen vaikuttamiseen. Presidentti voi turvallistamalla pyrkiä oikeuttamaan omia tai esimerkiksi hallituksen toimia ja näin jälleen ohjata turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa haluamaansa suuntaan.

Tässä tutkielmassa tutkitaan, miten tasavallan presidentit puhuvat uhkakuvista ja siten rakentavat politiikkaa. Sosiaalinen konstruktivismi ja turvallistaminen antavat hyvän teoriapohjan kyseiselle tutkimukselle. Limnéll on väitöskirjassaan tiivistänyt uhkakuvien rakentamisen tulkitsemisen viiden lähtökohdan huomioimiseen:

- ”1) Toimijat ja toimijoiden välinen vuorovaikutus on uhkakuvien rakentamisessa keskeistä. Uhkakuvat ovat sosiaalisesti tuotettuja - uhkakuvia rakennetaan.*
- 2) Uhkakuvien rakentaminen on kulttuurisidonnaista, ne rakennetaan aina tietyn kulttuurisen kontekstin sisällä, jossa sosiaaliset normit sekä kulttuuriset rakenteet ohjaavat toimintaa ja päätöksentekoa.*
- 3) Uhkakuvat ovat luonteeltaan poliittisia ja poliittisuuteen yhdistyvät erilaiset intressit ja valinnan mahdollisuudet.*
- 4) Samalla kun rakennetaan uhkakuvia, rakennetaan myös poliittista identiteettiä (identiteettipolitiikkaa). Identiteetti ja intressit ovat vastavuoroisesti rakentuneita.*
- 5) Uhkakuvien rakentaminen viittaa uhkista esitelyihin ilmaisumuotoihin. Erilaiset esitetyt uhkailmaisut ja -tulkinnat rakentavat ja muotoilevat uhkaa eli toimijat konstruoivat uhkakuvia antamalla uhkatekijöille erilaisia (haluamiaan) merkityksiä.”²⁵ Nämä viisi kohtaa luovat hyvät kehykset aineiston analyysille.*

2.2 Turvallisuus- ja puolustuspolitiikka sekä tasavallan presidentin asema siinä

Suomen sotien jälkeinen historia voidaan nähdä poliittisesti hyvin presidenttikeskeisenä. Esimerkiksi Urho Kekkonen omasi perustuslaillisesti paljon laajemman valta-aseman tasavallan presidenttinä kuin vaikkapa Sauli Niinistö. Kekkosen jälkeen trendinä on ollut presidentin vallan karsiminen ja valtioneuvoston vallan lisääminen. Tällainen parlamentarismia korostava malli on omaksuttu Euroopasta. Suurin viimeaikainen muutos tapahtui 2000-luvun perustuslain uudistuksessa, jossa presidentin asema muuttui merkittävästi.²⁶ Muutoksen tavoitteena oli

²⁵Limnéll (2009), s. 34.

²⁶Niskanen, Maarit: *Tasavallan presidentin ulko- ja turvallisuuspoliittinen päätösvalta Suomen valtiosäännössä*. Väitöskirja, Lapin yliopistokustannus, Rovaniemi 2009. s. 3.

muuttaa päätöksentekojärjestelmää selkeämmäksi ja vahvemmaksi sekä varmistaa, että kaikkien ulkopoliittiseen päätöksentekoon liittyy parlamentaarinen vastuukate²⁷.

Perustuslain mukaan hallitusvaltaa Suomessa käyttävät tasavallan presidentti ja valtioneuvosto²⁸. Presidentin valtaoikeudet sisäpolitiikassa ovat kuitenkin nykyään lähinnä muodollisuuksia. Hän muun muassa nimittää eduskunnan valitseman pääministerin ja pääministerin ehdottamat muut ministerit virkoihinsa. Hän myös vapauttaa ministerit tai tarvittaessa koko hallituksen tehtävistään pääministerin tai eduskunnan aloitteesta. Presidentti voi määrätä ennenaikaiset eduskuntavaalit pääministerin perustellusta aloitteesta. Hän vahvistaa eduskunnan säätämät lait ja tekee useat virkaan nimitykset.²⁹ Nämä ja muutamat muut tasavallan presidentin sisäpolitiikkaan liittyvät valtaoikeudet pitävät yllä presidentin asemaa, mutta ovat sisäpoliittisen vallan käytön kannalta lähinnä hidastamisvaltaa.

Ulkopoliittisesti presidentin rooli on merkittävämpi. Perustuslain mukaan tasavallan presidentti johtaa ulkopoliittikkaa yhteistoiminnassa valtioneuvoston kanssa³⁰. Presidentti tekee ulkopoliittiset päätökset valtioneuvoston myötävaikutuksella. Lain muotoilun tavoitteena on, ettei presidentti toimi koskaan yksin ulkoasioiden hoidossa.³¹ Presidentti toimii yhteistyössä valtioneuvoston kanssa ulkopoliittisessa päätöksenteossa. Puhutaan määrämuotoisesta päätöksenteosta. Se tarkoittaa, että presidentti tekee päätöksiä valtioneuvostossa ministerien läsnä ollessa. Tasavallan presidentti voi toimia joissain asioissa myös itsenäisemmin. Tällaisia asioita voisivat olla esimerkiksi epävirallisen sopimustarjouksen tekeminen, alustaviin keskusteluihin suostuminen toisen valtion aloitteesta tai puheiden pitäminen erilaisissa tilaisuuksissa. Perustuslain lauseke ”johtaa yhteistoiminnassa” ohjaa kuitenkin tiiviiseen yhteistoimintaan ministerien kanssa myöskin edellä mainituissa tilanteissa. Kokonaisuudessaan presidentin valta painottuu ulkopoliittisesti aktivismin sijaan valvonta- hidastamis- ja estämisvaltaan.³²

Tämän tutkielman mielenkiinto keskittyy erityisesti turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaan, jossa presidentti on säilyttänyt useita valtaoikeuksia. Tasavallan presidentti toimii muun muassa puolustusvoimien ylipäällikkönä. Ylipäällikkyyden hän voi valtioneuvoston esityksestä

²⁷ Sama, s. 102.

²⁸ Suomen perustuslaki 11.6.1999/731. 3§.

²⁹ Sama 1§–131§.

³⁰ Sama 93§.

³¹ Niskanen (2009), s. 102–118.

³² Jyräki, Antero: Perustuslakiuudistus ja ulkopoliittikan johtaminen, julkaisussa *Ulkopoliittikka*. Ulkopoliittinen instituutti, Helsinki 2000. s. 36–39.

myös luovuttaa jollekin toiselle Suomen kansalaiselle.³³ Presidentti päättää eduskunnan suostumuksella sodasta ja rauhasta sekä valtioneuvoston esityksestä puolustusvoimien liikekannal-lepanosta. Ylipäällikkönä tasavallan presidentillä on välitön käskysuhde puolustusvoimien ylimpään sotilasjohtoon ja hänen vallassaan on niin ikään upseerien virkaan nimittäminen. Presidentti päättää myös osallistumisesta sotilaallisiin kriisinhallintaoperaatioihin. Vaikka perustuslakia on presidentin valtaoikeuden osilta muutettu, ylipäällikön vallan keskeinen sisältö on säilynyt samanlaisena.³⁴ Ylipäällikön käskyvalta pyrkii laajuudessaan siihen, että presidentti voi käyttää puolustusvoimia tehokkaasti sen perustehtävän suorittamiseen.³⁵

Tasavallan presidentin valta-asema on nykyään hyvin erilainen kuin esimerkiksi Kekkonen aikaan. Vaikka presidentin valtaoikeudet ovat merkittävästi vähentyneet presidentti on edelleen perustuslaillisesti hallitusvallan käyttäjä ja ulkopolitiikan johtaja. Hän on myös puolustusvoimien ylipäällikkö ja hänen valtaoikeutensa ylipäällikkönä ovat säilyneet hyvin samanlaisina Kekkonen ajoista asti. Hän on edelleen Suomen kansan valitsema valtionpäämies. Hänen puheillaan ja esiintymisillään voidaan nähdä olevan merkitystä kansalaisille. Presidentin tehtävänä voidaankin nähdä merkitysten antaminen ja tarpeellisuuden perustelu olemassa oleville ja uusille institutionaalisille rakenteille. Turvallisuus- ja puolustuspoliittisista rakenteista ja uudistuksista puhuttaessa, luonnollinen tapa perustelulle on vallitseva uhkakäsitys. Ulkopolitiikan johtajana ja puolustusvoimien ylipäällikkönä tasavallan presidentin puhe uhkakuvista toimii siis suoraan perusteluna turvallisuus- ja puolustuspoliittisille toimille. Maarit Niskanen huomauttaa väitöskirjassaan tasavallan presidentin päätösvallasta, että presidentin puheista ja esitelmistä ei säädetä perustuslaillisella tasolla, joten näiltä osin presidentin toiminta on hänen oman harkintansa varassa³⁶. Tasavallan presidentin ei tarvitse lain mukaan hyväksyttää puheitaan valtioneuvostossa. Kun hän puhuu uhkakuvista, hänen voidaan katsoa pyrkivän tiettyihin tarkoitukseen ja näin ilmentävän omaa johtajuuttaan turvallisuus- ja puolustuspolitiikan saralla. Lopulliset päämäärät lienevät toki yhteneviä valtioneuvoston kanssa, ainakin pitkällä tähtäimellä.

³³ *Suomen perustuslaki 11.6.1999/731*. 128§.

³⁴ Niskanen (2009), s. 112–135.

³⁵ Jyräki (1967), s. 58–59.

³⁶ Niskanen (2009), s.112.

3. POLIITTISET UHKAKUVAT

3.1 Poliittisten uhkakuvien määrittely

Sanakirjamääritelmä uhkalle selittää uhkan joksikin mahdolliseksi epämieluisaksi, vaaralliseksi tai pelottavaksi asiaksi, joka uhkaa tai jonka voi kuvitella uhkaavan jotain³⁷. Riski on uhkaa lievempi asia ja siihen liittyy vahvemmin uhkaavan tekijän toiminnallinen puoli tai valmius tehdä jotain³⁸. Uhka ja haavoittuvuus taas liittyvät käsitteinä toisiinsa. Kun uhka on ympäristölle vaaraa tai epävarmuutta aiheuttava tekijä, haavoittuvuus on ennemmin toimijan tai turvattavan kohteen ominaisuus. Se kertoo alttiudesta tulla vaikutetuksi uhkille. Uhkan ja haavoittuvuuden tulona syntyy turvattomuus. Vaikka kohdistuva uhka olisikin vähäinen, voi suuri haavoittuvuus tehdä asiasta poliittisesti merkittävän.³⁹

Puolustusvoimien Kenttäohjesäännön yleinen osa määrittää uhkamallit kuvauksiksi turvallisuusympäristön häiriöistä, jotka vaikuttavat turvallisuuteen ja sitä kautta valtiolliseen itsenäisyyteen. Sotilaallisen maanpuolustuksen suunnittelussa käytettäviä uhkamalleja ovat poliittinen, taloudellinen ja sotilaallinen painostus sekä sotilaallinen voimankäyttö. Näillä uhkamalleilla pyritään yhtenäistämään viranomaisten ja muiden tahojen suunnittelua. Uhkakuva määritellään taas uhkamalliin perustuvaksi turvallisuusympäristön kehittymisen kuvaukseksi, joka liittyy tiettyyn valtioon tai toimijaan. Uhkakuva esittää toimintatavat ja todennäköiset poliittiset, taloudelliset ja sotilaalliset päämäärät, jotka liittyvät turvallisuusympäristön kehitykseen. Uhka-arvio on edelleen uhkakuvaa täsmentävä arvio. Se perustuu tiedusteluun ja sillä pyritään esittämään sotilaallisen voimankäytön yksityiskohtainen arvio. Kun sotilaallisella puolella luodaan uhkamalleja, uhkakuvia tai uhka-arvioita, eli kun uhkaa arvioidaan, pyritään ottamaan huomioon uhkan todennäköisyys ja vaikuttavuus yhteiskunnan toimintaan. Uhka itsessään nähdään tahdon ja kyvyn tulona, jolloin uhka = aikomus x kapasiteetti. Se määräytyy vastapuolen poliittisen tahdon ja sotilaallisen kyvyn yhteisvaikutuksena.⁴⁰

³⁷ Kielitoimiston sanakirja. [www.kielitoimistonsanakirja.fi], luettu 23.11.2016.

³⁸ Sjöberg, Lennart: Risk Perceptions: Talking on Social Science, teoksessa, *Threat Politics, New Perspectives on security, risk and crisis management*. Eriksson, Johan (ed.), Ashgate Publishing, Aldershot 2001. s. 21–22.

³⁹ Linné (2009), s. 64.

⁴⁰ Pääesikunta: *Kenttäohjesääntö 2007, Yleinen osa, Puolustusjärjestelmän toiminnan perusteet*. Suunnitteluosasto, Helsinki 2007. s. 26–27.

Jarno Limnell esittää väitöskirjassaan, että kyky on tahtoa hitaammin muuttuva elementti. Sotilaallisen kyvyn kehitys voi viedä vuosia tai vuosikymmeniä, mutta poliittinen tahto voi muuttua hetkessä ja sen objektiivinen määrittelemisen voi olla haastavaa. Tästä syystä uhkamalleissa on kyse yleensä sotilaallisen kyvyn arvioimisesta. Hän myös huomauttaa, että tällainen perinteinen uhkan käsitteistäminen ei välttämättä toimi laajan turvallisuuskäsitteen yhteydessä. Esimerkiksi ympäristöuhkien käsittely aikomuksen ja kapasiteetin tulona on mahdollonta.⁴¹

Konstruktivistisen taustaoletuksen mukaan poliittiset uhkakuvat syntyvät osana sosiaalista vuorovaikutusta. Ne eivät muodostu politiikkaan itsestään, vaan poliitikoiden ja muiden toimijoiden on luotava ne puheteoillaan. Uhkakuvien muodostumiseen vaikuttaa niiden materiaalsen perustan rinnalla myös tulkitsijoiden omat käsitykset. Lisäksi uhkakuvien sosiaaliselle rakentamiselle on erilaisia intressejä, joissa politiikka on läsnä. Julkisesti esitetyissä uhkakuvissa on siis aina mukana poliittinen ulottuvuus. Taustalla on problematiikka siitä, mitkä uhkat tulisivat olla ylipäänsä uhkia valtiotasolla ja missä muodossa nämä uhkat tulisi kuvata. Lisäksi prosessiin vaikuttaa poliittisten tahojen omat intressit.⁴²

Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko on valtioneuvoston tuottama asiakirja, jossa arvioidaan Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittista toimintaympäristöä ja esitetään Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittiset painopisteet ja tavoitteet.⁴³ Siihen on koostettu ne valtiolliset uhkat, joita valtioneuvosto ja poliitikot pitävät relevantteina ja jotka he ovat nähneet järkeväksi tehdä julkisiksi. Asiakirja edustaa Suomeen kohdistuvia virallisia turvallisuus- ja puolustuspoliittisia uhkakuvia. Tässä tutkielmassa kyseisiä selontekoja käytetään kunkin tutkittavan aikakauden uhkakuvakentän pohjana, joihin presidenttien uhkakuvapuheita verrataan. On tiedostettava, että valtioneuvoston selonteot turvallisuus- ja puolustuspolitiikasta ovat vain kuvaus uhkakuvakentästä, jonka poliitikot ovat halunneet julkaista, eikä se ole välttämättä kaiken kattava uhkakuvauus. Selonteko julkaistaan niin ikään yleensä vain noin neljän vuoden välein, kun eduskunta ja hallitus vaihtuvat. Niin sanotut yllättävät tai nopeasti esiin nousevat uudet uhkat eivät päivity selontekoihin heti. Selonteot kertovat niiden julkaisuhetken virallisen uhkakuvanäkymän. Tässä tutkielmassa selontekojen julkaisujen välillä tapahtuneet uhka-

⁴¹ Limnell (2009), s. 64–65.

⁴² Sama, s. 64–69.

⁴³ Valtioneuvoston selonteko: *Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko*. Valtioneuvoston kansli-
an julkaisusarja 7/2016, [<http://formin.finland.fi/public/default.aspx?contentid=348057>], luettu 29.3.2017, s.1.

kuvakenttään vaikuttaneet merkittävät tapahtumat pyritään nostamaan esiin selontekojen esittelyn rinnalle.

3.2 Uhkakuvaretoriikka

”Uhkakuvia käytetään politiikassa ennen muuta argumentteina, joilla esitetään ja rakennetaan poliittisia intressejä.”⁴⁴

Kuten Arto Nokkala tekstissään *”Sotilaalliset uhkakuvat Suomen politiikassa”* toteaa, uhkakuvat toimivat poliittisessa puheessa pääasiassa argumentteina. Voidaan puhua uhkakuvaretoriikasta. Uhkakuvat ovat konstruktivistisen näkemyksen mukaan väitteitä ja perusteluita, joita poliitikot luovat puheellaan ja joita he politiikassaan tarvitsevat. Poliittiset toimijat voivat määritellä uhkakuvat oman asemansa, kohdeyleisönsä ja päämääränsä perusteella. Ne ovat kuitenkin aina tulkinnallisia, eikä niitä voida mitata. Uhkakuvien käyttötarkoitus ohjaa sitä, kuinka niiden sisältö määritellään. Toisaalta taas uhkakuvien varsinainen sisältö voi parantaa tai rajoittaa uhkakuvan käyttökelpoisuutta kussakin asiayhteydessä. Uhkakuvia käytetään välineinä, joilla perustellaan resurssien ohjaamista ja tavoitellaan sosiaalista hyväksyntää. Niillä toki kerrotaan myös omista strategisista kyvyistä niin omille kansalaisille kuin liittolaisille ja mahdollisille vihollisille.⁴⁵

”Uhkakuvien määrittely toimii turvallisuuspolitiikkamme perustana...”⁴⁶. Uhkakuvaretorii-kalla eli puheella uhkakuvista pyritään politiikassa pääasiassa lisäämään toiminnan hyväksyttävyyttä ja perustelemaan määrärahojen jakamista. Lisäksi uhkakuvan esittelyllä pyritään osoittamaan, mihin pystytään vastaamaan ja varautumaan. Uhkakuvat on kuitenkin osattava esittää kontekstiin sitoen oikein. Niiden esittämistä ohjaavat institutionaaliset säännöt. Tästä syystä esimerkiksi puolustusvoimien käsitykset uhkakuvista eivät välttämättä ole samat kuin esimerkiksi joidenkin poliittisten yhdistysten. Suomalaista turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa yhdistäviä sääntöjä ovat taas yksimielisyyteen pyrkiminen ja puolustushallintoon luottaminen. Tätä ilmentävät retorisesti vaikuttavat *peruspilarit*, joiden toistelulla pyritään yhdenmukaisuuteen. Nämä peruspilarit ovat yleinen asevelvollisuus, alueellinen puolustus, koko maan puolustaminen sekä maanpuolustustahdon korostaminen. Pilareista luopuminen on vai-

⁴⁴ Nokkala (2013), s. 240.

⁴⁵ Sama, s. 223–226.

⁴⁶ Limnell Jarno: Uhkakuvat ohjaavat turvallisuuspolitiikkaa, teoksessa *Näkökulmia puolustuskyvyn uskottavuuteen*. Tarvainen, Tiina (toim.), Korian Kirjapaino Alanko Ky, Helsinki 2012. s. 5.

keampaa kuin keskustelun ylläpitäminen siitä, mitä kuhunkin pilariin kuuluu tai pitäisi kuulua. Uhkakuvat pyritään sovittamaan näihin pilareihin. Muita perussääntöjä ovat esimerkiksi pienten valtioiden osalta hyvien suhteiden ylläpito kumppaneihin ja lähivaltioihin. Erityisesti on vältettävä niiden ärsyttämistä tai arvostelua ja niin sanottuja vääriä signaaleita.⁴⁷

Uhkakuvaretoriikka ja turvallistaminen ovat keinoja, joilla poliittiset toimijat pyrkivät oikeutamaan toimensa. Kun tehdään turvallisuus- ja puolustuspoliittinen muunnos, uhkakuvat ovat luonnollisin keino sen perustelemiseksi. Uhkakuvien käyttöä rajoittaa kuitenkin ympäröivä maailma. Yhteiskunta ohjaa osaltaan sitä, millaisia uhkakuvia ollaan taipuvaisia hyväksymään. Yliampuvat uhkakuvat voivat syödä poliittisten toimijoiden uskottavuutta tai niihin ei yksinkertaisesti uskota. Toisaalta taas esimerkiksi liiallinen avoimuus uhkamäärityksessä voi olla puhujalleen haitallista. Poliitiikka on julkista toimintaa, mutta salaisten sotilaallisten uhkakuvien paljastaminen suurelle yleisölle voi olla haitallista. Uhkakuvia voidaan myös vähentää tai niitä voidaan häivyttää, jos se nähdään hyödyllisenä. Yleistä huomiota voidaan esimerkiksi ohjata vähemmän vaikuttaviin uhkiin, jos vaikuttavampia uhkia on vaikea oikeuttaa julkisesti tai ne eivät tue poliittisten tavoitteiden ajamista. Uhkien kieltäminen tai esittämättä jättäminen voi tulla myös kyseeseen.⁴⁸

Uhkakuvien esittäminen ja niiden säätely on yhä vaikeampaa poliittiselle johdolle. Globalisaatio, media ja erityisesti sosiaalinen media luovat sisällön tuottajina kilpailua viranomaisille ja poliitikoille. Varsinaiset sotilaalliset uhkat ovat viime aikoina olleet fyysisesti kaukana Suomesta ja suomalaisista, jolloin niiden käsittäminen perustuu pääasiassa mielikuviin.⁴⁹ Nämä mielikuvat määrittävät, millaista sodankuvaa vasten Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa halutaan kehittää.⁵⁰

⁴⁷ Nokkala (2013), s. 237–239.

⁴⁸ Sama, s. 224–226.

⁴⁹ Sama, s. 226.

⁵⁰ Limnell (2012), s. 6.

4. TUTKIMUSMETODI

Valittu teoreettinen viitekehys, sosiaalinen konstruktivismi, antaa tutkielmaan muotin ympäröivän todellisuuden hahmottamiselle. Tutkimusmetodi kertoo, kuinka tutkiminen konkreettisesti tapahtuu. Koska tässä tutkielmassa mielenkiinto keskittyy nimenomaan presidenttien uhkakuvapuheen merkitysten löytämiseen (vrt. esim. merkitysten tuottaminen), tutkimusmenetelmäksi sopii sisällönanalyysi.⁵¹ Seuraavaksi tarkastellaan tätä tutkimusmenetelmää lähemmin.

4.1 Sisällönanalyysi

Aineiston analyysi voidaan nähdä eräänä laadullisen tutkimuksen perusmenetelmänä. Sillä tarkoitetaan erilaisten tekstien analysointia eli niiden pohtimista, jäsentelyä, vertailua, tulkitsemista ja niiden teoretisointia. Erilaiset tutkimustavoitteet ja aineistot vaativat erilaisia lähestymistapoja. Tällaisia voivat olla esimerkiksi narratiivianalyysi, diskurssianalyysi, etnografinen analyysi jne.⁵² Tässä tutkielmassa käytetty lähestymistapa on sisällönanalyysi.

Analyysi käsitteenä on monitahoinen. Irma Rantalan artikkelissa laadullisesta aineistoanalyysistä analyysiä luonnehditaan jäsentelyksi, pohtimiseksi, tulkitsemiseksi ja teoretisoinniksi.⁵³ Timo Laineen mukaan laadullinen analyysi jakaantuu neljään vaiheeseen. Ensimmäisessä vaiheessa määritellään tutkimuksen fokus, rajataan aineisto ja määritellään tutkimuskysymykset. Tämän jälkeen aineisto luetaan läpi, lukutapaa tarkennetaan ja tehdään löydökset aineistosta. Sitten luokitellaan, teemoitellaan tai tyypitellään aineisto. Lopuksi kirjoitetaan yhteenveto.⁵⁴ Tämä yleinen kuvaus konkretisoi ja jäsentää laadullisen analyysin käsitteen hyvin.

Laadullinen analyysi ja näin myös sen alakäsite sisällönanalyysi voidaan jakaa kolmeen eri muotoon. Puhutaan induktiivisesta tai deduktiivisesta analyysistä sekä näiden välimuodosta, abduktiivisesta analyysistä. Induktiivinen eli aineistolähtöinen analyysi keskittää nimensä

⁵¹ Tuomi, Jouni & Anneli Sarajärvi: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*, Tammi, Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 2002. s. 106.

⁵² Rantala, Irma: Laadullisen aineiston analyysi tietokoneella, teoksessa *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2, Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Valli, Raine & Juhani Aaltola (Toim.), PS-kustannus, Jyväskylä 2015. s. 110.

⁵³ Sama, s. 110.

⁵⁴ Tuomi & Sarajärvi (2002), s. 94.

mukaan analyysin aineistoon ja jättää ulkopuoliset teoriat pois. Siinä pyritään luomaan tutkimusaineistosta oma teoreettinen kokonaisuutensa. Analyysiyksiköt, eli tekstistä muodostettavat pienet kokonaisuudet, kuten tietyt haetut sanat tai lauseet, valitaan aineistosta tutkimuksen tehtävänasettelun mukaisesti. Tällöin aiemmilla teorioilla ja havainnoilla ei pitäisi olla mitään tekemistä analyysin toteuttamisen kanssa, koska analyysi on puhtaasti aineistolähtöistä.⁵⁵

Induktiivisen analyysin vastakohta on deduktiivinen eli teorialähtöinen analyysi. Tätä analyysimallia käytetään perinteisesti esimerkiksi luonnontieteissä. Siinä nojataan johonkin tiettyyn teoriaan tai malliin, jonka mukaan tutkimuksessa käytettävät käsitteet määrittyvät. Analyysiä ohjaa siis valmis kehys, jolloin tutkimuksen tarkoituksena ei ole niinkään kehittää uutta teoriaa vaan kokeilla vanhan teorian toimivuutta uudessa kontekstissa.⁵⁶

Näiden kahden välimuoto on abduktiivinen eli teoriasidonnainen analyysi. Siinä teoria voi toimia apuna analyysin etenemisessä. Analyysiyksiköt valitaan tässäkin mallissa aineistosta (kuten induktiivisessa mallissa), mutta aikaisempi tieto ohjaa analyysiä. Analyysistä on siis tunnistettavissa aikaisemman tiedon vaikutus. Tarkoituksena ei kuitenkaan ole testata aiempaa teoriaa vaan ennemminkin hyödyntää sitä viitekehystenä.⁵⁷ Teoriaa ei myöskään pidetä tiukana muottina, vaan siitä voidaan ottaa tiettyjä kytkentöjä, joista on hyötyä analyysin muodostuksessa.⁵⁸

Tässä tutkielmassa metodina käytetään abduktiivista eli teoriasidonnaista aineistoanalyysiä. Maailma nähdään sosiaalisen konstruktivismin mukaan sosiaalisesti luotuna ja presidenttien puhe nähdään puhetekoina, joilla he luovat todellisuutta ja politiikkaa. Toisaalta, kuten kappaleessa 2.1 todettiin, myös materiaallinen maailma vaikuttaa uhkakuvien syntyprosessiin, eivätkä ne ole pelkän sosiaalisen kanssakäymisen tulosta. Uhkakuvat muodostuvat siis osin sosiaalisesti ja osin ympäröivän materiaallisen maailman vaikutuksesta. Nämä taustaolettamukset ohjaavat analyysiyksiköiden valintaa ja tutkielman analyysi- ja synteesivaiheita.

⁵⁵ Tuomi & Sarajärvi (2002), s. 95–104.

⁵⁶ Sama, s. 95–104.

⁵⁷ Sama, s. 95–104.

⁵⁸ Eskola, Jari: Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat, Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta, teoksessa *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2, Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Valli, Raine & Juhani Aaltola (toim.), PS-kustannus, Jyväskylä 2015. s. 188.

4.2 Sisällönanalyysi tutkimusmetodina tässä tutkielmassa

Tässä tutkielmassa etsitään vastausta kysymykseen siitä, miten presidentit Halonen ja Niinistö puhuvat turvallisuus- ja puolustuspoliittisista uhkakuvista. Pyrkimyksenä on todeta, millaisista uhkakuvista he puhuvat ja löytää mahdollisia eroja tai yhtäläisyyksiä heidän käyttämänsä uhkakuvaretoriikan väliltä. Nämä erot tai yhtäläisyydet voivat nousta esiin niin henkilöiden kuin aikakausienkin välillä. Tutkimusote on siis realistinen. Se keskittyy tutkimaan, mitä aineistossa on ja miten siinä puhutaan tutkittavasta asiasta. Kielellinen ote taas pyrki löytämään vastauksen siihen, miten nämä puheet vaikuttavat ja mitä niillä haetaan.⁵⁹ Tässä tutkielmassa teoreettinen viitekehys vastaa edelliseen kysymykseen: puheiden tarkoitus nähdään olevan uhkakuvatodellisuuden sosiaalinen rakentaminen. Uhkakuvapuheen tarkoituksien tutkiminen voisi olla toinen tutkittava aihe. Molempien asioiden tutkiminen olisi kuitenkin liian laaja aihe yhteen pro gradu -tutkielmaan. Tästä syystä tässä tutkielmassa on päädytty tutkimaan vain uhkakuvapuheiden sisältöä.

Varinaisena analyysimallina tässä tutkielmassa käytetään niin sanottuun yhdysvaltalaiseen perinteeseen liittyvää mallia. Mallia ovat esitelleet muun muassa Helvi Kyngäs ja Liisa Vanhanen artikkelissaan ”*Sisällön analyysi*”⁶⁰. Tuomi & Sarajärvi avaavat mallia lisää kirjassaan. Mallin mukaan analyysi tapahtuu aineiston pelkistämällä, ryhmittelyllä, alakategorioiden, yläkategorioiden ja yhdistävien kategorioiden luomisella. Aineistolta siis kysytään tutkimusongelman mukaisia kysymyksiä: ”Miten presidentit Niinistö ja Halonen puhuvat turvallisuus- ja puolustuspoliittisista uhkakuvista?”. Näin presidenttien puheesta tunnistetaan ja erotellaan tämän tutkielman kannalta mielenkiintoiset asiat. Näistä kokonaisuuksista pelkistetään yksittäisiä ilmaisuja eli löydetään analyysiyksiköt, jotka tämän tutkielman tapauksessa ovat turvallisuus- ja puolustuspoliittiset uhkakuvat. Sitten pyritään löytämään kategoriat, joihin uhkakuvat jaetaan ja nämä kategoriat nimetään. Näille kategorioille voidaan vielä pyrkiä löytämään yhteisiä tekijöitä ja näin muodostamaan yläkategorioita.⁶¹ Näiden kategorioiden luonnilla ja yhdistelyillä pyritään vastaamaan alatutkimuskysymyksiin: ”Millaisia uhkakuvia presidentit nostavat puheessaan esiin ja miten? Millaisia eroja uhkakuvapuheessa on presidenttien ja toisaalta kausien välillä?”. Alatutkimuskysymykseen ”mistä erot tai jatkumot voisivat johtua”,

⁵⁹ Saaranen-Kauppinen, Anita & Anna Puusniekka: *KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto*. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto, Tampere 2006. [<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus>], luettu 11.1.2017, Luku 7.3.

⁶⁰ Kyngäs, Helvi & Liisa Vanhanen: *Sisällön analyysi*, julkaisussa *Hoitotiede* 11, Savonia Kirjapaino Oy, Kerava 1999. s. 3–12.

⁶¹ Tuomi & Sarajärvi (2002), s. 102–104.

on mahdotonta antaa tieteellisesti yksiselitteistä vastausta. Siihen tutkija pyrkii vastaamaan omalla pohdinnallaan. Pohjana käytetään aiempien tutkimuskysymyksien perusteella mahdollisesti nousseita teemoja tai kahden eri henkilön erilaista profiloitumista. Tuloksia verrataan aikakausien vallitsevaan uhkakäsitykseen. Alakysymysten vastaukset yhdistämällä saadaan vastaus varsinaiseen päätutkimuskysymykseen ja tutkimusongelmaan: ”Miten tasavallan presidentit puhuvat turvallisuus- ja puolustuspoliittisista uhkakuvista?”.

4.3 Metodin kritiikki

Sosiaalinen konstruktivismi antaa viitekehyksen uhkakuvaan ja uhkakuvien synnyn sekä niiden merkityksien ymmärtämiseksi. Analyysiyksiköiden sekä ala- ja yläkategorioiden ja yhdistävien teemojen löytäminen presidenttien puheesta jää kuitenkin tutkijan oman harkinnan ja kykyjen varaan. Myöskin aineiston kattavuus ja siinä olevat mahdolliset aukot tekevät lopputuloksesta joiltain osin vaillinaisen. Metodi keskittyy puheen sisällön erittelyyn ja pohdintaan sitä kautta. On olemassa vaara, että varsinaiset johtopäätökset jäävät pintapuolisiksi ja tutkielmasta tulee vain henkilöhistoriallinen tarkastelu siitä, mitä tasavallan presidentit ovat tietyissä tilaisuuksissa uhkakuvista puhuneet. On toivottavaa, että kategorioiden ja teemojen löytämisellä ja yhdistelyllä saadaan muodostettua tietynlaiset puhujaprofiilit kahdesta eri tasavallan presidentistä tai kolmesta eri aikakaudesta. Se, mitä aineistosta nousee esiin, on kuitenkin täysin tutkijan oman näkemyksen tuotos. Joku toinen henkilö voi päästä samalla metodilla ja aineistolla aivan eri lopputuloksiin. Tämä on osoitus myöskin eräällä tavalla laadullisen tutkimuksen rikkaudesta.

5. HALOSEN 1. KAUSI

5.1 Turvallisuusympäristö Halosen 1. kaudella

Tarja Halosen ensimmäinen kausi tasavallan presidenttinä oli vuosina 2000–2006⁶². Tuolle aikakaudelle mahtuu kolme eri turvallisuus- ja puolustuspoliittista selontekoa: 1997, 2001 ja 2004 julkaistut selonteot⁶³. Vuoden 1997 selonteko jätetään tämän tutkielman tarkastelun ulkopuolelle, koska se kattaa vain lyhyen ajanjakson tutkittavalta kaudelta ja se on kirjoitettu ennen kuin turvallisuus- ja puolustuspolitiikan valmisteluprosessia muutettiin lakkauttamalla puolustusneuvosto ja antamalla sen tehtävät valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittiselle ministeriövaliokunnalle, puolustusministeriölle ja sen yhteyteen perustetulle turvallisuus- ja puolustusasian komitealle.⁶⁴ Aikakauden virallisen uhkakuvakentän avaaminen tapahtuu siis vuosina 2001 ja 2004 julkaistujen selonteiden kautta.

Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko 2001

Selonteko korostaa kansainvälistä toimintaympäristöä ja Eurooppa-keskeisyyttä. Demokraattisen vakaus- ja uudistuskehityksen nähdään jatkuvan kylmänsodan jälkeen. EU nähdään tässä keskeisenä tekijänä ja sen painoarvon nähdään lisääntyvän paitsi poliittisena ja taloudellisena myös turvallisuuspoliittisena toimijana. Tämän nähdään parantaneen myös Suomen turvallisuutta ja kriisinsietokykyä⁶⁵

Suomeen ei nähdä kohdistuvan sotilaallista uhkaa, mutta kykyä huolehtia alueellisesta koskemattomuudesta pidetään tärkeänä⁶⁶. Puolustussuunnittelun perusteina selonteossa nähdään kuitenkin myös poliittinen, taloudellinen ja sotilaallinen painostus, laajamittainen hyökkäys tai strateginen isku. Näiden uhkamallien nähdään voivan toteutua myös peräkkäisinä. Strategisen iskun ennaltaehkäisy ja torjunta nostetaan kuitenkin suurimpaan painopisteeseen.⁶⁷

⁶² Tasavallan presidentin kanslian verkkosivut. [<http://www.tpk.fi>], luettu 25.8.2017.

⁶³ Puolustusministeriön verkkosivut. [<http://www.defmin.fi>], luettu 25.8.2017.

⁶⁴ Hallituksen toimenpidekertomus vuodelta 2000. K/2001 vp, s. 25.

⁶⁵ Valtioneuvosto (2001), s. 3–4, 9.

⁶⁶ Sama, s. 36.

⁶⁷ Sama, s. 39–40.

Venäjään liittyen selonteossa puhutaan epävarmuustekijöistä. Epäsuotuisaan kehitykseen Venäjällä nähdään olevan mahdollisuus. Yhdysvaltojen ja Venäjän suhteet nostetaan yhdeksi kansainväliseen turvallisuuteen keskeisimmin vaikuttavista tekijöistä. Selonteossa esitetään Venäjään liittyen kolme erilaista mahdollisuutta, jotka saattaisivat johtaa Pohjois-Eurooppaa ja Itämeren aluetta koskevaan kriisiin. Ne ovat: ”1) *Teknologiaperäinen ympäristökatastrofi*, 2) *Venäjän ja Baltian maiden välien kiristyminen sekä* 3) *Venäjän uudistuspolitiikan epäonnistuminen, eristyminen sekä ulko- ja turvallisuuspolitiikan suunnanmuutos.*” Selonteossa mainitaan lisäksi, että Venäjän roolin kehitystä Itämeren alueella on vaikea ennustaa ja että sen ulko- ja turvallisuuspolitiikka tähdännee jatkossakin vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseen eritoten maan lähialueilla.⁶⁸

Euroopassa ja sen lähialueilla nähdään selonteossa mahdollisuus alueellisille ja paikallisille konflikteille. Niillä saattaa olla sekä suoria esimerkiksi taloudellisia ja sosiaalisia vaikutuksia että epäsuoria esimerkiksi maanosan turvallisuutta heikentäviä vaikutuksia Suomelle. Esimerkiksi konfliktialueista nostettiin esille muun muassa Balkanin alue.⁶⁹

Joukkotuhousteiden ja tavallisten käsiaseiden hallitsemattoman leviämisen ja käytön nähdään muodostavan huolenaiheen kansainväliselle yhteisölle. Lisäksi globalisaation ja informaatioteknologian kehittymisen nähdään muuttaneen geostrategista asetelmaa. Informaatiooperaatiot tiedusteluun ja yhteiskunnan toiminnan vaikeuttamiseksi ovat selonteon mukaan nousseet aseellisen voimankäytön rinnalle tai jopa tilalle. Toisaalta samoista syistä nähdään, että ennakkovaroitus sotilaallisen uhkan muodostumisesta, saadaan entistä aiemmin ja varmemmin.⁷⁰

Kansainvälinen riippuvuus ja globaalitalous ovat selonteon näkemyksen mukaan tehneet yhteiskunnista myös haavoittuvampia. Kansalliset rajat ylittävät riskit, kuten ihmisoikeuksien loukkaukset, yhteiskunnan perusrakenteiden vaurioituminen, informaatiouhkat, suuronnettomuudet, terrorismi, rajat ylittävä kansainvälinen rikollisuus, ympäristön muutokset, epidemiat ja väestöliikkeet, nostetaan sotilaallisten konfliktien rinnalle turvallisuusuhkina.⁷¹

Kokonaiskuvaltaan selonteossa painotusta saavat ei-sotilaalliset uhkat ja laajan turvallisuuden käsitteen alle koettavat uhkat. Varsinaisia sotilaallisia uhkia mainitaan vain nimellisesti ja

⁶⁸ Valtioneuvosto (2001), s. 26, 28.

⁶⁹ Sama, s. 11–12.

⁷⁰ Sama, s. 12–13.

⁷¹ Sama, s. 13.

niistäkin todennäköisimmäksi nostetaan strateginen isku. EU:n ja kansainvälisten yhteisöjen roolia ja Suomen riippuvuutta niistä korostetaan.⁷²

Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko 2004

Selonteko 2004 jatkaa samaa linjaa kuin selonteko 2001. Globaalien kriisien ja alueellisten konfliktien merkitys turvallisuudelle nähdään korostuneena. Suomen sisäinen ja ulkoinen turvallisuus riippuu globalisaation takia entistä voimakkaammin laajasta kansainvälisestä tilanteesta ja esimerkiksi Yhdysvaltain ja Venäjän välisistä kahdenkeskisistä suhteista. Keskeisimpinä turvallisuusuhkina nähdään terrorismi, joukkotuhoaseiden leviämisen ja käytön uhka, alueelliset konfliktit ja sotilaallinen voimankäyttö, järjestäytynyt rikollisuus, huumeet ja ihmiskauppa, taloudelliset ja teknologiset riskit, ympäristöongelmat, väestönkasvu, väestöliikkeet ja epidemiat.⁷³

Suomen ja sen lähialueiden vakauden nähdään edelleen parantuneen edelliseen selontekoon verrattuna. Myönteisinä tekijöinä nähdään EU:n ja NATO:n laajentuminen sekä EU:n integraation syveneminen. Lisäksi Venäjän taloudellinen kehittyminen sekä poliittinen ja yhteiskunnallinen vakautuminen ovat lisänneet EU:n ja Venäjän välistä kanssakäymistä ja parantanut näin myös turvallisuustilannetta.⁷⁴

Perinteisen sodan uhkan nähdään väistyneen ja Suomen turvallisuustilanteen nähdään globalisaation myötä sitoutuneen laajempaan kansainväliseen ympäristöön. Puolustuksen suunnittelussa varaudutaan edelleen alueelliseen kriisiin sekä poliittiseen, taloudelliseen tai sotilaalliseen painostukseen. Myös sotilaalliseen voimankäyttöön Suomea vastaan varaudutaan strategisen iskun muodossa. Perinteistä sodan uhkaa ei kuitenkaan nähdä, vaan epäsymmetrinen sodankäynti ja joukkotuhoaseiden leviäminen niin valtiollisille kuin ei-valtiollisille toimijoille nostetaan kasvaneiden uhkien listalle. Lisäksi mainitaan, että 2010-luvun alueellisessa puolustuksessa painopiste on aiempaa korostetummin kohteiden ja elintärkeiden toimintojen puolustamisessa.⁷⁵

Alueellisten konfliktien luonteen nähdään muuttuneen. Kylmän sodan loppumisen jälkeen konfliktit ovat yhä useammin enemmän maiden sisäisiä kuin valtioiden välisiä. Niiden mer-

⁷² Valtioneuvosto (2001).

⁷³ Valtioneuvosto (2004), s. 5, 17.

⁷⁴ Sama, s. 17, 65–66, 73.

⁷⁵ Sama, s. 22, 85–86, 98–100.

kitys korostuu, kun ne liittyvät globaaleihin turvallisuushkiin. Tällaisilla alueellisilla konflikteilla ja kriiseillä nähdään olevan myös vaikutusta Euroopan ja Suomen turvallisuusympäristöön. Lähi-itä ja Pohjois-Afrikka Euroopan naapurialueina nähdään merkityksellisenä ja niiden turvallisuustilanteella nähdään olevan suora vaikutus koko maanosan turvallisuustilanteeseen.⁷⁶

Venäjän poliittisen ja sotilaallisen kansainvälisen aseman nähdään riippuvan maan taloudellisesta kehityksestä. Venäjän peruspyrkimyksenä pidetään edelleen tasavertaista yhteistyökumppanuutta sen ja EU:n välillä. Itämeren alueella nähdään kuitenkin jännitteitä. Venäjä on kohdistanut kritiikkiä Viroa ja Latviaa vastaan erityisesti vähemmistökysymyksissä ja Liettuaa kohtaan Kaliningradin asemaan liittyen. Itämeren alueella korostuvat niin ikään taloudelliset, kuljetukselliset ja ympäristökysymykset. Samalla sen strateginen merkitys energian kuljetusreitteinä kasvaa. Venäjän on viime vuosina nähty myös nousevan jälleen aktiiviseksi kansainväliseksi toimijaksi. Se on korostanut rooliaan suurvaltana ja tasavertaisena kumppanina muille johtaville valtioille. Nähdään, että Venäjä pyrkii palauttamaan mahdollisuuksien mukaan entisen Neuvostoliiton vaikutusvaltaa muistuttavan johtoasemansa Euraasian alueella. Venäjä säilyy edelleen merkittävimpänä sotilaallisena voimatekijänä Suomen lähialueella. Sen sotilaspoliittisen kehityksen nähdään olevan murroksessa, mutta sen kyky käyttää perinteistä voimaa alueella säilyy.⁷⁷

Asevoimien kehityksessä lähialueella on nähtävissä trendi, jossa suurista asevelvollisuuteen perustuvista armeijoista siirrytään kohti suppeampia ja ammattimaisempia kokoonpanoja. Euroopan maiden puolustusratkaisujen nähdään perustuvan yhä enemmän monikansalliseen yhteistyöhön. Nopeasti liikkeelle saatavien joukkojen tarve korostuu ja niitä valmistaudutaan käyttämään oman maan ulkopuolella yhä enemmän kriisinhallintatyypisissä operaatioissa. Omien rajojen sisällä tällaisia joukkoja voidaan käyttää myös epäsymmetristä uhkaa vastaan suojautumiseen.⁷⁸ Suomen puolustusratkaisu perustuu edelleen yleiseen asevelvollisuuteen. Alueellista puolustusjärjestelmää kuitenkin uusitaan.⁷⁹

Vuoden 2001 syyskuun terrori-iskujen jälkeen terrorismin vastainen toiminta on noussut länsimaissa ja etenkin Yhdysvalloissa keskiöön turvallisuuspolitiikassa. Vaikka terrorismia on ollut olemassa aiemminkin, nähdään uudenlainen verkottunut ja massiivisiin tuhoihin tähtäävä

⁷⁶ Valtioneuvosto (2004), s. 24–26, 99.

⁷⁷ Sama, s. 35, 65–68.

⁷⁸ Sama s. 68–69.

⁷⁹ Sama, s. 97.

terrorismi uutena ilmiönä. Euroopassa pahimpana terrorismiuhkana pidetään islamistisia ääri-ryhmiä kuten al-Qaidaa. Näiden ryhmien hyökkäyksien pääkohteina nähdään länsimaat ja erityisesti Yhdysvallat. Eurooppaa pidetään rekrytoimis-, kauttakulku- ja tukeutumisalueena. 2004 tapahtuneet Madridin pommi-iskut kuitenkin todistivat, että myös eurooppalaiset ovat niin ikään fyysisesti uhattuja terrorismin kautta. Suoraan Suomeen kohdistuva terrorismin uhka arvioidaan tällä hetkellä vähäiseksi.⁸⁰

5.2 Uhkakuvaretoriikka Halosen 1. kauden puheissa

Aineiston esittely

Tarja Halosen ensimmäiseltä presidenttikaudelta valikoitui aineistoksi 30 kauden mittaan pidettyä puhetta. Puheiden skaala oli laaja. Puheet on suurimmilta osin kerätty ulkopoliittisen instituutin ylläpitämältä: ”Eilen.fi” -verkkosivustolta⁸¹. Pääsääntöisesti puheiden lähteenä on tasavallan presidentin kanslia, mutta osin myös esimerkiksi ulkopoliittinen instituutti, ulkoasiainministeriö ja valtioneuvoston kanslia. Aineiston valikointi tapahtui puhtaasti löydetyn materiaalin läpilukemisella ja tutkimusongelmaa käsittelevien puheiden ottamisella aineistoon.

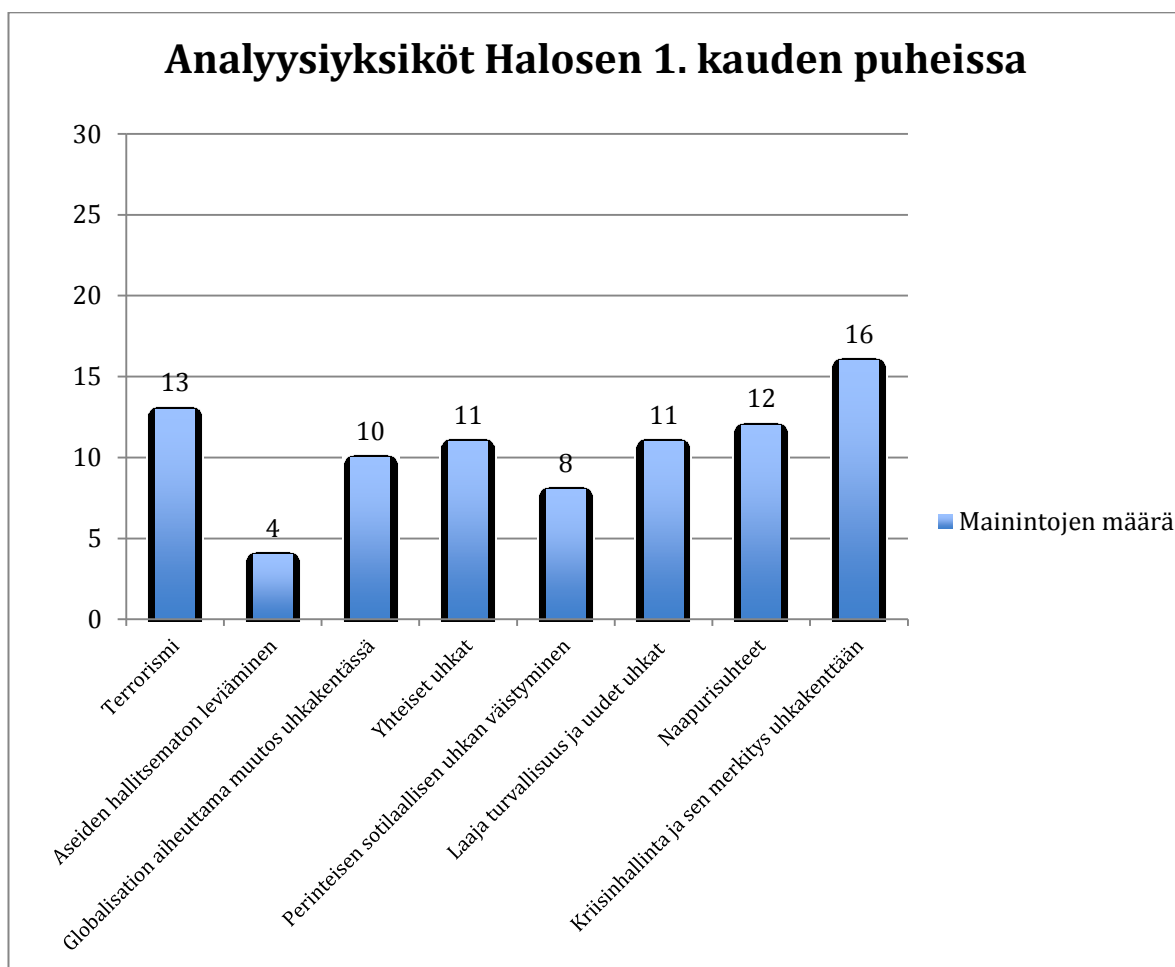
Valittujen puheiden joukossa oli muutamia vuosittain tai parin vuoden välein toistuvia puheita, jotka päätyivät aineistoon. Tällaisia puheita olivat muun muassa tasavallan presidentin uudenvuodenpuhe, puhe kadettien ylentämistilaisuudessa ja puhe valtiopäivien avajaisissa. Lisäksi puheiden joukossa oli muun muassa maanpuolustuskurssin tai maanpuolustuskurssiyhdistyksen tilaisuuksissa pidettyjä puheita, puheita vaalikauden päättäjäsissä ja puheita erilaisissa juhlatilaisuuksissa. Kokonaisuudessaan listan puheista voi nähdä lähdeluettelossa.

Analyysiyksiköt

Analyysiyksiköinä tässä tutkielmassa ovat tasavallan presidenttien puheissa esiintyvät turvallisuus- ja puolustuspoliittiset uhkakuvat. Aineistoksi valittujen puheiden joukkoon mahtuu puheita, joissa uhkakuvista puhutaan paljon, ja niin ikään puheita, joissa uhkia vain sivutaan tai niistä puhutaan epäsuorasti. Puheista erottuu yhdeksän analyysiyksikköä, jotka toistuvat.

⁸⁰ Valtioneuvosto (2004), s. 17, 21–22.

⁸¹ *Ulkopoliittisen instituutin verkkosivut*. [<http://www.eilen.fi>], luettu 25.8.2017.

Kuva 1: Analyysiyksiköt Halosen 1. kauden puheissa

Terrorismi nousee Halosen ensimmäisen kauden puheissa usein esiin. Hän mainitsee terrorismin kolmessatoista 30:stä aineistoon valitussa puheessa. Aihe nousee puheissa esiin 11.9. tapahtumien jälkeen. Halosen puhe uutena vuotena 2002 keskittyykin suurelta osin terrorismiin. Hän linjaa: *”Terrorismi on uhka demokratialle, ihmisoikeuksille ja oikeusvaltioperiaattelelle.”*. Halosen mukaan: *”Terrorismin tarkoituksena on tuhota ihmisten välinen luottamus.”*. Suomalaiset ovat terrorismia vastaan. Hän kuitenkin sanoo: *”Suomeen ei ole kohdistunut erityistä terrorismin uhkaa ... Yksikään maa ei ole kuitenkaan sivullinen kansainvälisen terrorismin suhteen.”*⁸² Sama linja jatkuu tasaisesti läpi koko presidenttikauden. Aineistoon valittujen puheiden joukosta terrorismi mainitaan 2 - 4 puheessa joka vuosi. 2004 valtiopäivän avajaisissa Halonen kertoo Saksan liittopresidentin Johannes Raun todenneen: *”...jo syyskuun 11. päivän iltana, että maailma ei tule enää koskaan olemaan entisenlaisensa.”*⁸³. Halonen

⁸² Tarja Halosen uudenvuodenpuhe 2002.

⁸³ Tarja Halosen puhe 2004 valtiopäivien avajaisissa eduskunnassa.

yhtyy itse kyseiseen päätelmään ja kertoo eduskunnankin tekevän niin. Lisäksi terrorismin luetellaan useassa puheessa kuuluvan nykyuhkiin.

Aseiden hallitsematon leviäminen on toinen uhkakuva, joka nousee esiin Halosen ensimmäisen kauden puheissa. 30 puheesta neljässä mainitaan aseiden ja erityisesti joukkotuhousteiden hallitsematon leviäminen turvallisuushana. Puheet painottuvat kauden loppupuolelle siten, että vuonna 2001 ja 2002 pidetyissä puheissa asiasta ei vielä mainita, -03 ja -04 Halonen puhuu asiasta yhdessä puheessa ja -05 kahdessa puheessa. Kahdessa puheesta aseiden leviäminen on mainittu osana uhkalistaa, joka koskettaa Halosen mukaan Suomea ja koko Eurooppaa tai jopa maailmaa. Lisäksi kahdessa puheesta Halonen puhuu joukkotuhousteiden ja Irakin ydinohjelman aiheuttamasta turvallisuushasta. Puheessaan Eurooppalainen Suomi ry:n ja Eurooppanuoret ry:n seminaarissa Halonen nostaa EU:n turvallisuusstrategian esiin ja luettelea sen keskeisimmiksi uhkiksi terrorismin, joukkotuhousteiden leviämisen, sortuvat valtiot, kansainvälisen rikollisuuden ja alueelliset konfliktit.⁸⁴ Saman uhkalistan hän esittelee puheessaan Royal United Services Institute for Defence and Security Studies (RUSI-) tutkimuslaitoksessa Lontoossa. Samalla hän korostaa, että kyseiset uhkat eivät ole vain Eurooppalaisia uhkia, vaan ne koskettavat koko maailmaa.⁸⁵ Puheessaan eduskunnan vaalikauden 1999–2002 päättäjaisissä Halonen mainitsee, että Irakin riisumisen mahdollisista joukkotuhousteista tulisi tapahtua YK:n toimesta.⁸⁶

Globalisaation aiheuttama muutos uhkakentässä on eräs asia jonka Halonen nostaa myös esiin usein ensimmäisen kauden puheissaan. Kymmenessä puheessa 30:stä mainitaan globalisaation ja EU:n laajentumisen vakauttava vaikutus turvallisuusympäristöön. Presidentinkautensa alkupuolella vuoden 2001 uudenvuodenpuheessa Halonen ennakoii: *”Euroopan unionin laajentuminen voi hyvin merkittävällä tavalla lisätä vakautta ja hyvinvointia Euroopassa.”*⁸⁷ Vuoden 2004 uudenvuodenpuheessa hän toteaa: *”Jäsenyys Euroopan unionissa ja aktiivinen toiminta sen kaikilla osa-alueilla on edistänyt suomalaisten hyvinvointia ja vahvistanut myös turvallisuuspoliittista asemaamme.”*⁸⁸ Vuonna 2005 Halonen jopa mainitsee esitelmässään Turvallisuustieteellisessä yhdistyksessä Turun yliopistolla, että turvallisuuspolitiikan alalla on avautunut aivan uusi aikakausi. *”Euroopan unionin jäsenyyden myötä olemme liittoutu-*

⁸⁴ Tarja Halosen puhe Eurooppalainen Suomi ry:n ja Eurooppanuoret ry:n seminaarissa 2005.

⁸⁵ Tarja Halosen puhe Royal United Services Institute for Defence and Security Studies (RUSI-) tutkimuslaitoksessa Lontoossa 2004.

⁸⁶ Tarja Halosen puhe eduskunnan vaalikauden 1999 - 2002 päättäjaisissä.

⁸⁷ Tarja Halosen uudenvuodenpuhe 2001.

⁸⁸ Tarja Halosen uudenvuodenpuhe 2004.

neet.”⁸⁹ Tämä lisää hänen mukaansa Suomen turvallisuutta ja on näin vaikuttanut suomalaiseen uhkakenttään positiivisesti.

Yhteiset uhkat saavat niin ikään paljon painotusta Halosen ensimmäisen kauden puheissa. Globalisaatio ja EU:n laajentuminen ovat hänen mukaansa vaikuttaneet suomalaiseen uhkakenttään ja lisänneet Suomen turvallisuutta. Tämä saa Halosen mukaan jatkoa yhteiseksi muodostuneella uhkakentällä ja eri maiden uhkien keskinäisvaikutuksella. Hänen mukaansa maailman maat jakavat yhteiset uhkat ja Suomen turvallisuus on suoraan yhteydessä Euroopan ja koko maailman muiden maiden turvallisuuteen. Näin Halonen luonnollisesti myös painottaa turvallisuusyhteistyön tärkeyttä uhkiin vastaamisessa. Yhteiset uhkat ja maiden keskinäisriippuvuus toistensa turvallisuudesta mainitaan 11:sta puheesta kolmestakymmenestä. Puheessaan suurlähettiläskokouksessa 2002 Halonen sanoo muun muassa: *”Maailman, sen väestön ja valtioiden kokemat uhat ja mahdollisuudet ovat yhteisiä. Uhkien torjunta ja mahdollisuuksien hyödyntäminen vaativat yhteisiä toimia.”*⁹⁰ 172. maanpuolustuskurssin avajaisissa vuonna 2005 Halonen kiteyttää vuoden 2004 selontekoa ja summaa: *”Turvallisuutemme ja hyvinvointimme on riippuvainen myös maiden ja kansojen turvallisuudesta ja hyvinvoinnista.”*⁹¹ Sama linja toistuu muissakin puheissa.

Perinteisen sotilaallisen uhkan väistyminen ja kylmän sodan loppumisen jälkeinen muutos uhkakentässä on eräs esille nouseva teesi. Se nousee esiin ainakin kahdeksassa puheessa. Lisäksi monessa puheessa nykyuhkia luetellessaan Halonen jättää luettelosta pois perinteisen sotilaallisen uhkan. Puheessaan Maanpuolustuskurssiyhdistyksen 40-vuotisjuhlassa vuonna 2001 Halonen sanoo Euroopan muuttuneen nopeasti kylmän sodan jälkeen: *”Suomeen ei näköpiirissä olevassa tulevaisuudessa voida arvioida kohdistuvan erillistä sotilaallista uhkaa.”*⁹² Puheessaan Eurooppalainen Suomi ry:n seminaarissa 2005 Halonen sanoo suursodan uhkan väistyneen⁹³. Kadettikunnan 80-vuotisjuhlassa 2001 Halonen puhuu turvallisuuskäsitteen muuttumisesta entistä laajemmaksi kylmänsodan jälkeisessä maailmassa⁹⁴. Yhdessäkään puheessa ei myöskään mainita, että Suomeen olisi kohdistumassa sotilaallista uhkaa lähitulevaisuudessa.

⁸⁹ Tarja Halosen esitelmä Turvallisuustieteellisessä yhdistyksessä Turun yliopistolla 2005.

⁹⁰ Tarja Halosen puhe suurlähettiläskokouksessa 2002.

⁹¹ Tarja Halosen puhe 172. maanpuolustuskurssin avajaisissa 2005.

⁹² Tarja Halosen puhe Maanpuolustuskurssiyhdistyksen 40-vuotisjuhlassa 2001.

⁹³ Tarja Halosen puhe Eurooppalainen Suomi ry:n seminaarissa 2005.

⁹⁴ Tarja Halosen puhe kadettikunnan 80-vuotisjuhlassa 2001.

Laaja turvallisuus ja uudet uhkat nousevat 11:sta Halosen puheessa esiin. Vuoden 2003 kadettien ylentämistilaisuudessa pidetyssä puheessa hän toteaa: *”Uhkakuvat ovat täysin toiset kuin vielä runsas 10 vuotta sitten.”*⁹⁵. Kadettikunnan 80-vuotisjuhlassa vuonna 2001 pidetyssä puheessa hän puhuu turvallisuuskäsityksen muuttumisesta *”entistä laaja-alaisemmaksi”*⁹⁶. Tätä samaa laajan turvallisuuden termiä Halonen käyttää muun muassa Suomi YK:ssa 50 vuotta -juhlassa 2005⁹⁷, 172. maanpuolustuskurssin avajaisissa pidetyssä puheessa 2005⁹⁸ ja esimerkiksi puheessaan RUSI-tutkimuslaitoksessa Lontoossa 2004⁹⁹. Lisäksi hän luettelee laajan turvallisuuden käsitteen alle kuuluvia uhkia useaan otteeseen puhuessaan Suomen, Euroopan tai koko maailman senhetkisistä uhkakuvista. Tällaisia uhkia ovat esimerkiksi erilaiset konfliktit, ilmaston muutos, tarttuvat taudit, saastuminen, kansainvälinen rikollisuus, huume-kauppa, lapsi- ja naiskauppa, ruokaturvallisuus jne.¹⁰⁰ Hän myös käyttää termiä *”turvallisuu-temme uudet uhat”* muun muassa puheessaan diplomaattikunnalle juhlapäivällisillä presidentin linnassa vuonna 2005¹⁰¹.

Naapurisuhteet nousevat Halosen puheissa usein esiin. Vaikka kyseessä ei ole varsinaisesti turvallisuus- ja puolustuspoliittinen uhkakuva, tarkoitusperä viittaa kuitenkin siihen. Halonen puhuu paljon hyvistä suhteista muihin maihin ja erityisesti Venäjään. Näin hän tulee samalla korostaneeksi, ettei siltä suunnalta pitäisi olla myöskään sotilaallista uhkaa Suomelle. Hän mainitsee Suomen hyvistä suhteista ja yhteistyöstä 12:sta tutkimusaineiston puheista. Hän puhuu *”hyvistä”* tai *”erinomaisista”* suhteista naapurimaihin muun muassa uudenvuodenpuheissaan 2001, 2003 ja 2006¹⁰². Lisäksi hän yksilöi Suomen suhteita Venäjään useassa puheessa. Puheessaan Quandt Stiftungin seminaarissa Berliinissä 2000 hän esimerkiksi toteaa: *”Suomen ja Venäjän väliset suhteet ovat kuluneen vuosikymmenen aikana kehittyneet myönteisesti. Voidaan liioittelematta sanoa, että maittemme väliset suhteet ovat paremmat kuin koskaan.”*¹⁰³. Vuonna 2001 pitämässään puheessa Putineille järjestetyillä päivällisillä Halonen sanoo, että Suomen ja Venäjän raja *”...nähdään molemmiin puolin Venäjän vakaimmaksi*

⁹⁵ Tarja Halosen puhe kadettien ylentämistilaisuudessa 2003.

⁹⁶ Tarja Halosen puhe kadettikunnan 80-vuotisjuhlassa.

⁹⁷ Tarja Halosen juhlapuhe Suomi YK:ssa 50 vuotta -juhlassa Finlandia talossa 2005.

⁹⁸ Tarja Halosen puhe 172. maanpuolustuskurssin avajaisissa 2005.

⁹⁹ Tarja Halosen puhe Royal United Services Institute for Defence and Security Studies (RUSI-) tutkimuslaitoksessa Lontoossa 2004.

¹⁰⁰ Esim. Tarja Halosen puheet: Onko kansainvälinen yhteistyö mahdollista? 2001, puhe Eurooppalainen Suomi ry:n ja Eurooppaunionin seminaarissa 2005 ja puhe Kanadan kenraalikuvernöörin valtiavierailun kunniaksi järjestetyillä juhlapäivällisillä 2003.

¹⁰¹ Tarja Halosen puhe diplomaattikunnalle juhlapäivällisillä presidentin linnassa 2005.

¹⁰² Tarja Halosen uudenvuodenpuheet 2001, 2003 ja 2006.

¹⁰³ Tarja Halosen puhe Berliinissä Quandt Stiftungin seminaarissa 2000.

ja taloudellisesti dynaamisimmaksi ulkorajaksi.”¹⁰⁴. Lisäksi hän toteaa Svenska Dagbladetin keskustelutilaisuudessa Tukholmassa vuonna 2005, että EU:n ja Venäjän suhteet ovat kehittyneet viime vuosina myönteisesti ja että on Suomen ja EU:n etujen mukaista, että Venäjä voi hyvin¹⁰⁵.

Kriisinhallinta ja sen merkitys uhkakentälle korostuu erityisen paljon Halosen ensimmäisen kauden puheissa. Alueelliset kriisit koskettavat Halosen mukaan globalisoituvassa maailmassa kaikkia ja niiden ratkaiseminen kriisinhallinnan keinoin on hänen mukaansa tärkeää. Hän puhuu kriisinhallinnasta ainakin 16:sta aineiston puheista. Vuonna 2005 kadettien ylentämistilaisuudessa pitämässään puheessa Halonen toteaa: *”Kriisinhallintatehtävät ovat tärkeitä kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseksi. Siksi myös Suomi osallistuu näihin operaatioihin. Osallistuminen edistää Suomen turvallisuutta.”*¹⁰⁶ Vuoden 2004 uuden vuoden puheessaan Halonen sanoo Suomelle olevan tärkeää kehittää EU:n kriisinhallintakykyä¹⁰⁷. Vuonna 2001 Euroopan neuvoston parlamentaarisessa yleiskokouksessa pitämässään puheessa Strasbourgissa Halonen toteaa, että Eurooppalaisten toimijoiden käsityksen mukaan: *”... suurimmat riskit syntyvät puutteista demokratiassa ja oikeusvaltioperiaatteen toteuttamisessa sekä erityisesti ihmisoikeuksien toteutumattomuudesta.”* Kriisien ennaltaehkäisy ja kriisinhallinta on Halosen näkemyksen mukaan vastaus näihin ughiin.¹⁰⁸ Lisäksi hän toteaa juhlapuheessaan Suomi YK:ssa 50 vuotta -juhlassa: *”Kriisinhallinta YK:n toiminnassa pohjautuu tänä päivänä laajan turvallisuuden puolustamiseen.”*¹⁰⁹. Sama tyyli jatkuu muissakin puheissa.

Kategoriat ja pääteemat

Edellisessä kappaleessa esille nousseet analyysiyksiköt voidaan jaotella tutkielman metodin mukaisesti kategorioihin. Esiin nousee kolme kategoriaa, johon analyysiyksiköt saadaan ryhmiteltyä. Nämä kategoriat ovat: poistuvat uhkat, uudet uhkat ja uhkakentän riippuvuus muista.

Poistuvat uhkat sisältää analyysiyksiköt ”perinteisen sotilaallisen uhkan väistyminen” ja ”naapurisuhteet”. Halonen puhuu perinteisen sotilaallisen uhkan väistymisestä. Lisäksi hän

¹⁰⁴ Tarja Halosen puhe Venäjän federaation presidentin Vladimir Putinin ja rouva Putinin kunniaksi järjestetillä päivällisillä 2001.

¹⁰⁵ Tarja Halosen puhe Svenska Dagbladetin keskustelutilaisuudessa Tukholmassa 2005.

¹⁰⁶ Tarja Halosen puhe kadettien ylentämistilaisuudessa 2005.

¹⁰⁷ Tarja Halosen uuden vuodenpuhe 2004.

¹⁰⁸ Tarja Halosen puhe Euroopan neuvoston parlamentaarisessa yleiskokouksessa Strasbourgissa 2001.

¹⁰⁹ Tarja Halosen juhlapuhe Suomi YK:ssa 50 vuotta -juhlassa Finlandia talossa 2005.

mainitsee kylmän sodan loppumisen vaikuttaneen turvallisuuskäsitykseen. Hän ei näe, että lähitulevaisuudessa olisi todennäköistä, että Suomea koskisi sotilaallisen hyökkäyksen uhka. Lisäksi hän korostaa Suomen entistä parempia naapurisuhteita ja erityisesti suhdetta Venäjään. Tämä puoltaa niin ikään käsitystä siitä, että kylmän sodan aikainen sotilaallisen hyökkäyksen pelko on poistunut. Voidaan siis todeta, että näillä teeseillä Halonen kuvaa sotilaallisen hyökkäyksen uhkaa vanhentuneena tai poistuneena.

Nousevat uhkat -kategoria sisältää analyysiyksiköt ”terrorismi”, ”aseiden hallitsematon leviäminen” ja ”laaja turvallisuus ja uudet uhkat”. Syyskuun 11. tapahtumien jälkeen Halonen nostaa terrorismin uudeksi kansainväliseksi turvallisuushakaksi. Hän tosin mainitsee, että Suomeen ei nähdä kohdistuvan erityistä terrorismin uhkaa, mutta uhka on silti olemassa ja se koskettaa koko maailmaa. Aseiden hallitsematon leviäminen nousee Halosen puheissa niin ikään uusien uhkien joukkoon. Hän luettelee sen eräänä EU:n turvallisuusstrategian keskeisimpänä uhkana ja sanoo sen koskettavan koko maailmaa. Uhka on toki ollut realiteetti varmasti jo kylmän sodan aikana, mutta Halosen puheissa uhka aseiden leviämisestä pienemmille toimijoille nähdään uutena. Lisäksi laaja turvallisuus on käsite, joka on saanut merkityksensä kylmän sodan jälkeisessä globalisoituvassa maailmassa. Sen alle luetelluista uhkista suurin osa on niin sanottuja ei-sotilaallisia uhkia, mutta se saa selkeän jalansijan Halosen ensimmäisen kauden turvallisuuspuheessa. Alueelliset konfliktit katsotaan kuuluvan monesti laajan turvallisuuden käsitteen alle, ja ne nähdäänkin Halosen puheissa niin sanottuna uutena uhkana. Näistä kolmesta analyysiyksiköstä muodostuu nousevien uhkien kategoria.

Uhkakentän riippuvuus muista valtioista pitää sisällään analyysiyksiköt: ”globalisaation aiheuttama muutos uhkakentässä”, ”yhteiset uhkat”, ja ”kriisinhallinta ja sen merkitys uhkakenttään”. Halonen tuo ensimmäisen kauden puheissaan esiin globalisoituneen maailman positiivisen vaikutuksen uhkakenttään. Hän korostaa muun muassa EU-yhteistyön merkitystä ja sitä, että se on parantanut kaikkien jäsenmaiden turvallisuutta. Näin maat vaikuttavat positiivisesti toistensa uhkakenttiin tekemällä yhteistyötä. Halonen puhuu myös maailman valtioiden yhteisistä uhkista. Hänen mukaansa Suomen turvallisuustilanne riippuu suoraan muiden valtioiden turvallisuustilanteista. Uhkat ovat eri maille yhteisiä ja turvallisuustilanteessa valitsee kaksisuuntainen riippuvuussuhde maiden välillä. Kolmantena asiana nousee esiin kriisinhallinta ja sen vaikutus uhkakenttään. Halosen mukaan alueelliset kriisit ja konfliktit vaikuttavat myös muiden maiden turvallisuustilanteeseen ja näin myös Suomeen. Tästä syystä kriisinhallinta on välttämätöntä. Näin jonkin muun valtion sisäinen kriisi voi vaikuttaa hänen mukaansa myös Suomen turvallisuustilanteeseen ja uhkakenttään. Näitä kolmea teemaa yh-

distää se tekijä, että uhkakuvat ja uhkakenttä ovat Halosen puheiden mukaan suoraan riippuvaisia muista valtioista: kahdenvälisestä yhteistyöstä niiden kanssa, yhteisistä uhkista ja muiden maiden omasta turvallisuustilanteesta.

Kaksi ensimmäistä kategoriaa, ”Poistuvat uhkat” ja ”Nousevat uhkat”, voidaan yhdistää vielä yhdeksi yläkategoriaksi: uhkakentän muutos. Ne molemmat kuvastavat muutosta vanhasta uhkatilanteesta uuteen uhkatilanteeseen. Näin Halosen ensimmäisen kauden puheet saadaan jaettua kahteen pääteemaan, jotka ovat: **Uhkakentän muutos** ja **Uhkakentän riippuvuus muista valtioista**.

5.3 Päätelmät

Halosen ensimmäisen kauden puheet turvallisuus- ja puolustuspoliittisista uhkakuvista noudattelevat hyvin pitkälti kyseisen aikakauden puolustuspoliittisten selontekojen kuvausta uhkakentästä. Hän tekeekin paljon viittauksia juuri selontekoihin puhuessaan uhkakuvista. Selonteissa painotetaan perinteisen sotilaallisen uhkan väistymistä ja laajan turvallisuuden käsitteen alle kuuluvien uhkien olemassaoloa. Lisäksi niissä korostetaan kansainvälisen toimintaympäristön merkitystä. Pääteemat ovat siis juuri samat kuin mihin Halosen ensimmäisen kauden puheiden analyysissä päästiin.

Eräs asia, josta Halonen puhuu hiukan vähemmän, on strateginen isku uhkakuvana. Aikakauden selonteissa painotetaan, että sotilaallista uhkaa ei ole näköpiirissä lähitulevaisuudessa, mutta sitä ei voida kokonaan sulkea pois, varsinkaan strategisen iskun osalta. Halonenkin mainitsee strategisen iskun mahdollisuuden joissain puheissaan, mutta ei anna sille juurikaan painotusta. Myös Venäjän uhka nähdään selonteissa mahdollisena vielä tietynlaisina skenaarioina. Halonen ei kuitenkaan pääsääntöisesti puhu siitä, vaan korostaa ennemmin sitä, että Suomen ja Venäjän suhteet ovat todella hyvät ja se on tärkeää Suomelle.

6. HALOSEN 2. KAUSI

6.1 Turvallisuusympäristö Halosen 2. kaudella

Tarja Halosen toinen kausi tasavallan presidenttinä ajoittuu ajalle 2006–2012¹¹⁰. Kyseiselle ajanjaksolle osuu kaksi turvallisuus- ja puolustuspoliittista selontekoa, jotka ovat vuoden 2004 ja vuoden 2009 selonteot¹¹¹. Koska vuoden 2004 selonteko on avattu jo edellisessä luvussa, avataan tässä luvussa vain vuoden 2009 selonteko. Kun puheiden sisältöä verrataan aikakauden uhkakenttään, otetaan toki huomioon myös vuoden 2004 selonteossa esiin nostetut asiat.

Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko 2009

Vuoden 2009 selonteko perustuu edelleen laajan turvallisuuden käsitteeseen¹¹². Turvallisuusuhkat nähdään keskinäisriippuvassa maailmassa valtionrajat ylittävinä ja ne ovat vaikutuksiltaan laajoja. Ne ovat myös tyypillisesti vaikeasti ennakoitavissa ja tulevat lyhyellä varoitusaikalla. Tällaisia laaja-alaisia uhkia ovat esimerkiksi sotilaallisen voiman käyttö, terrorismi ja tietoverkkojen häirintä sekä tahattomat tapahtumat kuten toimintahäiriöt vaikkapa sähköverkossa tai luonnon ääri-ilmiöt. Myös sellaiset asiat kuten ilmastonmuutos, energiavarojen niukkuus ja väestöliikkeet saattavat aiheuttaa tuhoa tai kehittyä alueelliseksi konfliktiksi, joka vaikuttaa myös Suomen turvallisuuskehitykseen.¹¹³ Ulkoisen ja sisäisen turvallisuuden nähdään kytkeytyvän yhä tiiviimmin yhteen¹¹⁴.

Suomen turvallisuuskehityksen nähdään olevan tiiviisti yhteydessä kansainväliseen turvallisuuskehitykseen¹¹⁵. Globalisaation vaikutukset Suomeen ovat pääosin myönteisiä, mutta verkostoituminen on lisännyt myös Suomen haavoittuvuutta. Valtioiden välinen riippuvuus on lisääntynyt.¹¹⁶ Euroopan unionin jäsenyyttä voidaankin pitää keskeisenä osana Suomen tur-

¹¹⁰ *Tasavallan presidentin kanslian verkkosivut*. [<http://www.tpk.fi>], luettu 25.8.2017..

¹¹¹ *Puolustusministeriön verkkosivut*. [<http://www.defmin.fi>], luettu 25.8.2017.

¹¹² Valtioneuvosto (2009), s. 3.

¹¹³ Sama, s. 9.

¹¹⁴ Sama, s. 81.

¹¹⁵ Sama, s. 10.

¹¹⁶ Sama, s. 59.

vallisuuspolitiikkaa¹¹⁷. Se on Suomelle turvallisuuspoliittinen valinta, ja sen voidaan katsoa parantavan Suomen turvallisuutta. Toimiva ja laaja EU vahvistaa koko Euroopan ja näin myös Suomen turvallisuutta.¹¹⁸ EU:n yhteinen turvallisuusstrategia määrittelee keskeisiksi haasteiksi terrorismin, joukkotuhouksien leviämisen, alueelliset konfliktit, toimintakyvyttömät valtiot ja järjestäytyneen rikollisuuden. Unioni on ottanut käyttöönsä myös keskinäisen avunannon velvoitteen, joka antaa velvoitteen jokaiselle jäsenvaltiolle auttaa sotilaallisen hyökkäyksen kohteeksi joutunutta toista jäsenvaltiota. Velvoite ei kuitenkaan määrittele avunannon muotoa, mutta Suomi näkee asian positiivisesti ja valmistautuu toimimaan velvoitteen mukaisesti.¹¹⁹

Alueelliset konfliktit nähdään edelleen turvallisuusuhkana, joka vaikuttaa osiltaan myös Suomeen. Ne ovat olleet 2000-luvulla pääosin valtioiden sisäisiä. Konflikteista on niin ikään tullut entistä epäsymmetrisempiä ja niiden osapuolina ovat yhä useammin olleet ei-valtiolliset tahot. Siviileihin kohdistuvasta terrorista on tullut sodankäynnin väline. Valtaosa uhkista, jotka heijastuvat länsimaihin, syntyvät Pohjois-Afrikasta Lähi-idän ja Keski-Aasian kautta Kaakkois-Aasiaan ulottuvalla alueella. Alueelliset konfliktit ovat mahdollisia myös Euroopan alueella. Tästä esimerkkeinä ovat Balkan ja Kaukasian sekä erityisesti vuoden 2008 konflikti Georgian ja Venäjän välillä. Konflikteihin liittyy usein laiton asekauppa, rajat ylittävä rikollisuus sekä huume- ja ihmiskauppa, jotka lisääntyvät alueellisesti ja maailmanlaajuisesti.¹²⁰ Näiden lisäksi näkyvimpänä seurauksena on pakolaisuus ja väestönlikkeet, joiden vaikutukset tuntuvat globaalilla tasolla¹²¹.

Joukkotuhouksien leviämisen ja käytön nähdään säilyvän maailmanlaajuisena ongelmana. Suurimmat riskit liittyvät epävakaiden valtioiden ja ei-valtiollisten toimijoiden haltuun päätyviin joukkotuhouksiin. Lisäksi teknologian kehitys luo haasteita biologisten ja kemiallisten aseiden leviämisen estämiselle. Myös pienaseiden salakuljetus ja laiton kauppa mahdollistavat alueellisten konfliktien laajenemisen.¹²²

Kansainvälinen terrorismi nähdään edelleen pitkäaikaisesti vaikuttavana uhkana. Sen keskiössä on ääriliikkeisiin pohjautuva terrorismi. Vaikka useimmat terrori-iskut tehdään edelleen omatekoisin räjähtein, on biologisten, kemiallisten, säteilevien ja muiden vastaavien aineiden

¹¹⁷ Sama, s. 10.

¹¹⁸ Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka, s. 68–69.

¹¹⁹ Sama, s. 26–28, 63.

¹²⁰ Sama, s. 13.

¹²¹ Sama, s. 15.

¹²² Sama, s. 18.

päätyminen terroristien käyttöön vakava uhka. Joukkotuhoaseita käyttäviä terroristeja pidetäänkin Yhdysvaltojen, Venäjän, EU:n ja Naton turvallisuusstrategioissa vakavimpana uhkana. Myös Eurooppa nähdään terrorismin tukialueen ohella sen kohdealueena. Suurimpana uhkana nähdään Euroopassa asuvat Al Qaidaan yhdistettävät ryhmät.¹²³ Suomeen ei nähdä kohdistuvan erityistä terrorismin uhkaa, mutta se on mahdollista ja siihen on varauduttava¹²⁴.

Venäjän nähdään tavoittelevan sen suurvalta-aseman palauttamista. Se haluaa muuttaa 1990-luvulla tehtyjä ratkaisuja, jotka se on kokenut epäedulliseksi. EU on edelleen Venäjän tärkein kauppakumppani, mutta Venäjä näkee uhkana muun muassa Yhdysvaltain hegemoniapyrkimykset, lännen taloudellisen, poliittisen ja sotilaallisen läsnäolon lisääntymisen sen perinteisillä vaikutusalueilla ja Naton laajentumisen. Tästä syystä Venäjä pyrkii kehittämään sen asevoimiaan ja sen sotilaallisen suorituskyvyn nähdäänkin parantuvan. Itämeren alue ja Kuolan niemimaa ovat strategisesti tärkeitä alueita Venäjälle. Venäjän johto on todennut lisäksi useissa yhteyksissä, että se voi käyttää tarvittaessa aseellista voimaa rajojensa ulkopuolella asuvien kansalaistensa turvaamiseksi. Elokuussa 2008 kärjistynyt Georgian kriisi osoitti nämä toteamukset todeksi.¹²⁵ Tämä heijastuu turvallisuusajatteluun myös Suomen lähialueella¹²⁶. Suomen ja Venäjän välistä rajaa pidetään edelleenkin eräänä venäjän vakaimmista naapurialueista, mutta muutosta lähialueen turvallisuustilanteesta tai sotilaallisen voiman käyttöä tai sillä uhkaamista ei voida kuitenkaan sulkea pois. Lähialueen turvallisuustilanne riippuu myös EU:n, Venäjän ja Naton keskinäisten suhteiden kehityksestä.¹²⁷ Suurvaltojen välinen konflikti nähdään kuitenkin erittäin epätodennäköisenä¹²⁸.

Pohjoismaat ovat tiivistämässä turvallisuus-, ulko- ja puolustuspoliittista yhteistyötään. Samankaltaisten yhteiskuntien takia yhdentyminen on järkevää ja luonnollista. Haasteena on käytettävän rahoituksen riittävyys.¹²⁹ Suomella onkin tahtotila edistää kahdenvälisiä suhteitaan erityisesti naapurimaidensa kanssa. Pohjois-Euroopan turvallisuuden ja vakauden edistäminen on Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan keskeinen tavoite.¹³⁰

¹²³ Valtioneuvosto (2009), s. 19–20.

¹²⁴ Sama, s. 60.

¹²⁵ Sama, s. 38–41.

¹²⁶ Sama, s. 54.

¹²⁷ Sama, s. 64–65.

¹²⁸ Sama, s. 35.

¹²⁹ Sama, s. 56–57.

¹³⁰ Sama, s. 68, 71.

Vuoden 2009 selonteossa toistuvat kahden edellisen selonteon teemat laajasta turvallisuudesta ja kansainvälisestä toimintakentästä. Muun muassa terrorismi, aseiden hallitsematon leviäminen ja alueelliset konfliktit nähdään edelleen suurimpina Eurooppaa ja Suomea koskettavina uhkina.¹³¹ Sotilaallisen voiman käyttöä on kuitenkin korostettu huomattavasti edellisiä selontekoja enemmän. Aikaisemmissa selonteoissa puhuttiin lähinnä strategisen iskun mahdollisuudesta sotilaallisen voiman käytön tapauksessa.¹³² Vuoden 2009 selonteossa puhutaan sodan ja rauhan rajan hämärtymisestä. Tällaiselle harmaalle vaiheelle on ominaista sotilaallisen voiman käyttö rajoitetusti painostusmielessä tai sillä uhkailu. Vaiheeseen liittyvät myös poliittinen ja taloudellinen painostus sekä informaatio- ja epäsymmetrisen sodankäynnin keinot. Kehittyvä tekniikka lisää epäsymmetrisen sodankäynnin keinoja ja tuo käyttöön uusia menetelmiä. Uusi teknologia ja taktiikka muuttavat sodankäyntiä. Korostusta saavat nopeus, tempo, liikkuvuus, tilannetietoisuus, vaikutuksen ulottuvuus sekä avaruuden hyödyntäminen. Lisäksi Venäjän Georgian operaatio osoitti, että sillä on olemassa tahto ja kyky suorittaa nopeita sotilaallisia operaatioita sen rajojensa ulkopuolella.¹³³ Voidaan katsoa, että myös Suomen uhkakentässä nähdään vuoden 2009 selonteossa muutos edellisten selontekojen arvioihin.

6.2 Uhkakuvaretoriikka Halosen 2. kauden puheissa

Aineiston esittely

Halosen toisen kauden aineisto muodostui hiukan laajemmaksi kuin ensimmäisen kauden osalta. Materiaalia löytyi yksinkertaisesti enemmän. Halonen on voinut lisätä pidettyjen puheidensa ja julkitulojensa määrää, niitä on voitu dokumentoida ja julkaista tehokkaammin tai sitten Halonen on puhunut enemmän turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaan liittyvistä asioista toisen presidentin kautensa aikana. Toisen kauden aineistoksi tähän tutkielmaan valikoitui 59 Halosen pitämää puhetta. Puheet on toisenkin kauden osalta kerätty suurimmilta osin ulkopoliittisen instituutin ylläpitämältä Eilen.fi-verkkosivustolta¹³⁴. Puheiden lähteenä on pääsääntöisesti jälleen tasavallan presidentin kanslia, mutta osin myös esimerkiksi ulkopoliittinen instituutti, ulkoasiain ministeriö ja valtioneuvoston kanslia. Aineisto valikoitui samoin kuin

¹³¹ Valtioneuvosto (2009), s. 9–10.

¹³² Valtioneuvosto (2001) ja Valtioneuvosto (2004).

¹³³ Valtioneuvosto (2009), s. 16–17.

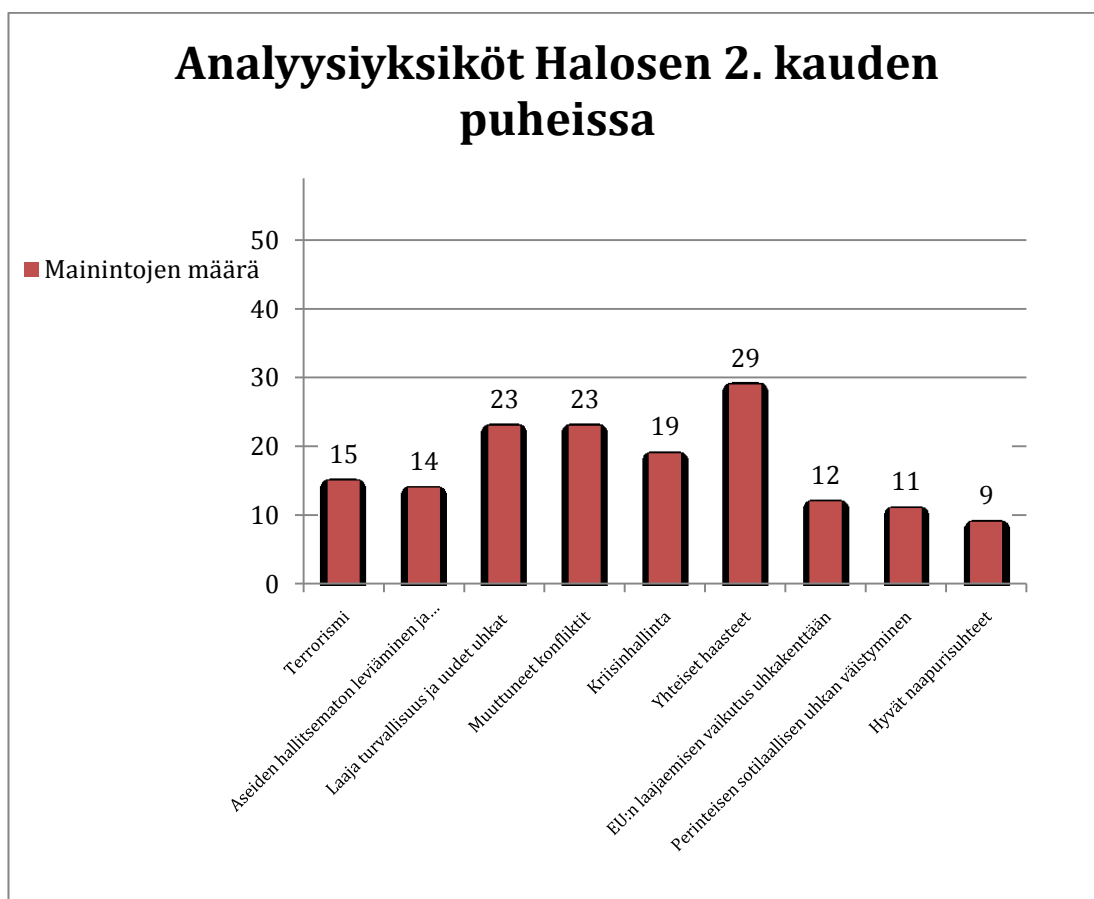
¹³⁴ *Ulkopoliittisen instituutin verkkosivut*. [<http://www.eilen.fi>], luettu 25.8.2017.

ensimmäisen kauden kohdalla: presidentin puheita läpikäymällä ja tutkimusongelmaa käsittelevien puheiden nostamisella tutkimusaineistoon.

Puheiden joukossa on toisellakin kaudella useita vuosittain toistuvia puheita, kuten tasavallan presidentin uudenvuodenpuheet, puheet kadettien ylentämistilaisuuksissa, puheet maanpuolustuskurssien avajaisissa, puheet valtiopäivien avajaisissa ja vaalikauden päättäjaisissa jne. Lisäksi mukana on puheita esimerkiksi erilaisista juhlista, avajaisista tai seminaareista. Puheet on listattu lähdeluetteloon.

Analyysiyksiköt

Analyysiyksikköinä toimivat edelleen puheissa esiintyvät turvallisuus- ja puolustuspoliittiset uhkakuvat. Puheiden sisältö vaihtelee suuresti tutkielman mielenkiinnon näkökulmasta. Osassa aineistoon valikoiduista puheista turvallisuus- ja puolustuspoliittisia uhkakuvia vain mainitaan ja toisissa niihin keskitytään laajemminkin. Tarja Halosen toisen presidentin kauden puheista erottuivat seuraavat 9 analyysiyksikköä.

Kuva 2: Analyysiyksiköt Halosen 2. kauden puheissa

Terrorismi nousee toisellakin kaudella esiin Halosen puheissa. Hän mainitsee sen 15:sta aineiston puheista. Maininnat painottuvat suhteellisen tasaisesti koko toisen kauden ajalle. Halonen nostaa terrorismin kuitenkin entistä vähemmän esiin yksittäisenä uhkana. Sen sijaan hän liittää sen usein monien uhkien joukkoon ja laajan turvallisuuden käsitteen alle. Kautensa alkupuolella vuonna 2006 pitämässään puheessa YK:n 61. yleiskokouksen istunnossa Halonen sanoo terrorismin jatkavan sosiaalisen ja taloudellisen kehityksen tuhoamista¹³⁵. Samana vuonna pitämässään YK-päivän aamunavauksessa kouluille Halonen niin ikään erittelee, että: *”...terrorismi on levinnyt yhä laajemmalle ja sen kohteena on sotilaiden lisäksi kasvavassa määrin siviilihenkilöitä.”*¹³⁶. Useissa myöhemmissä puheissaan kuten esimerkiksi vuonna 2007 pidetyssä puheessa Development and Free Trade -seminaarissa Qatarissa¹³⁷, vuonna 2010 192. maanpuolustuskurssin avajaisissa pidetyssä puheessa¹³⁸ ja vuonna 2011 kadettien ylentämistilaisuudessa pidetyssä puheessa¹³⁹ Halonen luettelee terrorismin mainintana osana suurempaa uhkajoukkoa. Kommentointi on saman tyylistä kuin esimerkiksi vuoden 2010 kadettien ylentämistilaisuudessa pidetyssä puheessa, jossa Halonen sanoo: *”Turvallisuutta voivat uhata aseellisten konfliktien lisäksi muun muassa äärimmäinen köyhyys, terrorismi, tarttuvat taudit, yhteiskuntien elintärkeiden toimintojen kuten sähkönjakelun ja tietoverkoston vaarantuminen tai luonnonkatastrofit.”*¹⁴⁰.

Aseiden hallitsematon leviäminen ja ydinaseturvallisuus saavat edelleen painotusta Halosen toisen kauden puheissa. Asiasta mainitaan 14 aineistoon valikoiduista puheista. Maininnat eivät erityisemmin painotu ajallisesti kauden sisällä muuten kuin vuosien 2009 ja 2011 välillä START-sopimuksesta käydyn keskustelun yhteydessä, jonka Halonen nostaa muutaman kerran esiin puheissaan. Puheessaan YK:n 62. yleiskokouksessa Halonen puhuu aseiden leviämisen estämisestä ja vertaa pien- ja kevytaseita joukkotuhoaseisiin, kun huomioidaan uhrimääriä ajan konflikteissa¹⁴¹. Vuoden 2009 puheessa Suomen ja Yhdysvaltojen diplomaattisuhteiden juhlaseminaarissa¹⁴² ja vuoden 2012 puheessa 200. maanpuolustuskurssin avajaisissa¹⁴³ Halonen luettelee ydinaseiden leviämisen ja ydinaseturvallisuuden osana pidempää uhkalistaa.

¹³⁵ Address by president of the Republic of Finland Tarja Halonen to the 61st General Assembly of the United Nations 2006.

¹³⁶ Tarja Halosen YK-päivän aamunavaus kouluissa 2006.

¹³⁷ Keynote address by President of the Republic Tarja Halonen at the seventh Doha Forum on Democracy, Development and Free Trade in Qatar 2007.

¹³⁸ Tarja Halosen puhe 192. maanpuolustuskurssin avajaisissa 2010.

¹³⁹ Tarja Halosen puhe kadettien ylentämistilaisuudessa 2011.

¹⁴⁰ Tarja Halosen puhe kadettien ylentämistilaisuudessa 2010.

¹⁴¹ Speech by president of the Republic of Finland Tarja Halonen at the 62nd session of the United Nations General Assembly in New York 2007.

¹⁴² Tarja Halosen puhe Suomen ja Yhdysvaltain 90-vuotisten diplomaattisuhteiden juhlaseminaarissa Helsingin yliopistolla 2009.

¹⁴³ Tarja Halosen puhe 200. maanpuolustuskurssin avajaisissa.

Vuonna 2010 pitämässään puheessa ydinturvallisuutta käsittelevässä huippukokouksessa Washingtonissa Halonen sanoo: *”Ydinturvallisuuteen kohdistuva uhka on luonteeltaan maailmanlaajuinen. ... Meidän kaikkien tulee tunnustaa YK:n rooli ydinaseiden leviämisen estämisessä ja ydinturvallisuuden vahvistamisessa.”*¹⁴⁴. Hän myös mainitsee samassa puheessaan START-sopimuksen, kuten esimerkiksi puheissaan Doha Forumin avajaisissa Qatarissa vuonna 2010¹⁴⁵ ja puheessaan diplomaattikunnan juhlapäivällisillä vuonna 2010¹⁴⁶.

Laaja turvallisuus ja uudet uhkat nousevat usein esiin Halosen toisellakin kaudella. Laajan turvallisuuden käsite ja siihen liittyvät uudet uhkat nousevat suoraan esiin 23:ssa aineiston puheista. Lisäksi Halonen viittaa niihin epäsuorasti muutamassa muussakin puheessaan. Halonen asettaa puheessaan lähes kaikki näköpiirissä olevat uhkakuvat laajan turvallisuuden käsitteen alle. Esimerkiksi puheessaan vuoden 2009 valtiopäivien avajaisissa hän kertoo turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon perustuvan laajaan turvallisuuskäsitykseen ja sanoo: *”Laajan turvallisuuden käsitteen ydintä on vahva, eheä yhteiskunta.”*¹⁴⁷. Hän puhuu myös uudenlaisesta uhkakentästä, joka muodostuu juuri kyseisen käsitteen alle. Hän puhuu ”uusista uhkista” jo ensimmäisellä presidenttikaudellaan ja jatkaa saman käsitteen käyttöä vielä toisen kauden loppupuolellakin esimerkiksi puheessaan suurlähettiläspäivillä 2011, jossa hän mainitsee laajan turvallisuuden, uudet uhat ja sen kuinka kansainvälinen keskinäisriippuvuus on kasvanut¹⁴⁸. Aikaväli kyseisenlaisen termin käyttöön tuntuu pitkähköltä, mutta Halonen käyttääkin termiä ennemmin synonyymina laajalle turvallisuudelle ja yleisnimityksenä perinteisestä sotilaallisesta uhkasta poikkeaville uhkille kuin kuvaamaan juuri uusiksi muodostuneita uhkia. Esimerkiksi tervehdyksessään maanpuolustuskurssien ja Maanpuolustuskurssiyhdistyksen 50-vuotisjuhlassa 2011 hän toteaa: *”Ihmisten käsitys omasta ja yhteisestä turvallisuudesta ja siihen vaikuttavista uhkatekijöistä on muuttunut huomattavasti viimeksi kuluneiden vuosikymmenien aikana. Turvallisuus on yhä selvemmin ymmärretty laajana kokonaisuutena. Siihen kuuluu sotilaallisen valmiuden ohella varautuminen monenlaisiin yhteisen elämämme häiriötekijöihin ja muihin nopeisiin odottamattomiin muutoksiin.”*¹⁴⁹.

¹⁴⁴ Statement by President of the Republic of Finland Tarja Halonen at the Nuclear Security Summit in Washington DC 2010.

¹⁴⁵ Address by President of the Republic Tarja Halonen at the opening session of the 10th Doha Forum in Qatar 2010.

¹⁴⁶ Speech by President of the Republic of Finland Tarja Halonen to the diplomatic corps at a banquet at the Presidential Palace 2010.

¹⁴⁷ Tarja Halosen puhe valtiopäivien avajaisissa 2009.

¹⁴⁸ Tarja Halosen puhe suurlähettiläspäivillä 2011.

¹⁴⁹ Tarja Halosen tervehdys maanpuolustuskurssien ja Maanpuolustuskurssiyhdistyksen 50-vuotis juhlassa 2011.

Muuttuneet konfliktit nousevat useita kertoja esiin Halosen toisen kauden puheissa. Aseelliset konfliktit mainitaan 23:ssa aineiston puheessa Halosen toisella kaudella. Näistä kahdeksassa Halonen puhuu konfliktien muuttuneesta luonteesta. Koska konfliktit mainitaan niin useita kertoja, ei mainintojen voida nähdä mitenkään painottuvan ajallisesti presidentin kauden sisällä. Vuonna 2008 pitämässään puheessa Etyjin 16. ministerineuvoston kokouksessa Halonen katsoo ratkaisemattomien konfliktien heikentävän eurooppalaista turvallisuutta ja näkee tarpeen tehostaa pyrkimyksiä konfliktien ratkaisemiseksi¹⁵⁰. Samaa linjaa hän jatkaa muun muassa puheissaan Suomen ja Yhdysvaltain diplomaattisuhteiden 90-vuotis juhlaseminaarissa vuonna 2009 ja Doha Foorumissa Qatarissa 2010 luokitellen aseelliset konfliktit ”haasteiksi”¹⁵¹ ja ”turvallisuusriskeiksi”¹⁵². Ensimmäisen kauden puheisiin verrattuna hän tuo kuitenkin usein esiin konfliktien muuttuneen luonteen. Muun muassa puheessaan Erik Castrén -instituutin 10-vuorisjuhlaseminaarissa vuonna 2008 Halonen sanoo, että: *”Suuri muutos on tapahtunut myös aseellisten konfliktien luonteessa. Yhä enenevässä määrin kyse on valtioiden sisäisistä väkivaltaisuuksista, joissa aseellisten järjestäytyneiden sotajoukkojen ja siviiliväestön raja on edelleen hämärtynyt.”*¹⁵³. Konfliktien valtiosisäisyyttä hän korostaa myös esimerkiksi puheissaan Suomen Punaisen Ristin 130-vuotisjuhlaseminaarissa 2007¹⁵⁴ ja 192. maanpuolustuskurssin avajaisissa 2010¹⁵⁵ sekä tervehdyksessään maanpuolustuskurssien ja Maanpuolustuskurssiyhdistyksen 50-vuotisjuhlassa 2011¹⁵⁶. Sama toistuu vielä neljässä muussakin puheessa.

Kriisinhallinnan Halonen näkee keinona edistää vakautta konfliktialueilla ja näin vaikuttaa positiivisesti myös Suomeen kohdistuviin uhkiin. Kyseessä ei siis ole suoranaisesti turvallisuus- ja puolustuspoliittinen uhkakuva, mutta puheellaan kriisinhallinnasta hän nostaa Suomeen kohdistuvia uhkia esiin, ja tämä toistuu useita kertoja. Kriisinhallinta tai sen tarpeellisuus uhkien torjumiseksi mainitaan 19:sta aineiston puheista. Puheet jakautuvat tasaisesti toisen kauden ajalle. Puheessaan Paasikivi-seuran 50. vuosikokouksessa 2008 Halonen toteaa: *”Kriisinhallinta on keskeinen ulko- ja turvallisuuspolitiikan keino, jolla Suomi pyrkii edistämään vakautta konfliktialueilla. Suomi osallistuu kansainväliseen kriisinhallintaan rauhan ja*

¹⁵⁰ Speech by President of the Republic of Finland Tarja Halonen at the Opening Session of the 16th Ministerial Council in Helsinki 2008.

¹⁵¹ Tarja Halosen puhe Suomen ja Yhdysvaltain 90-vuotisten diplomaattisuhteiden juhlaseminaarissa Helsingin yliopistolla 2009.

¹⁵² Address by President of the Republic Tarja Halonen at the opening session of the 10th Doha Forum in Qatar 2010.

¹⁵³ Tarja Halosen puhe Erik Castrén -instituutin 10-vuotisjuhlaseminaarissa 2008.

¹⁵⁴ Tarja Halosen puhe Suomen Punaisen Ristin 130-vuotisjuhlaseminaarissa Helsingin yliopistolla 2007.

¹⁵⁵ Tarja Halosen puhe 192. maanpuolustuskurssin avajaisissa 2010.

¹⁵⁶ Tarja Halosen tervehdys maanpuolustuskurssien ja Maanpuolustuskurssiyhdistyksen 50-vuotis juhlassa 2011.

turvallisuuden, kehityksen sekä ihmisoikeuksien kunnioittamisen edistämiseksi. Osallistuminen kriisinhallintaan on osa Suomen turvallisuuden rakentamista ja kansainvälistä vastuunkantamista, ja se vahvistaa samalla kansallista puolustuskykyä."¹⁵⁷. Sama teema toistuu useassa muussakin puheessa, kuten esimerkiksi Halosen puheessa Ruotsin ulkopoliittisessa instituutissa vuonna 2009¹⁵⁸ ja puheessa valtiopäivien avajaisissa vuonna 2009¹⁵⁹.

Yhteiset haasteet luovat tarpeen kansainväliselle yhteistyölle. Tämä sama teema nousi esiin jo Halosen ensimmäisen kauden puheissa, mutta toisella kaudella se on saanut retorisen viivahde-eron. Siinä missä Halonen puhui ensimmäisen kautensa aikana yhteisistä uhkista ja yhteistyön merkityksestä, hän on toisella kaudella yhä useammin muuttanut termin yhteisiksi haasteiksi tai ongelmiksi. Hän on siis vähentänyt sanan *uhka* käyttöä tämän teeman yhteydessä. Yhteiset haasteet tai yhteistyön merkitys uhkiin ja haasteisiin vastattaessa nousee Halosen toisella kaudella esiin jopa 29:ssä aineiston puheessa. Puheessaan Free Trade -seminaarissa Qatarissa 2007 Halonen toteaa, että: *"Ilmastonmuutos, pandemiat, terrorismi ja ydinaseiden leviäminen ovat esimerkkejä monista sellaisista haasteista ihmisten turvallisuudelle, joihin voidaan vaikuttaa tehokkaasti vain monenvälisen yhteistyön kautta.*"¹⁶⁰. Euroatlanttisen kumppanuusneuvoston työlounaalla vuonna 2008 Halonen haluaa turvallisuushaasteiden käsitteelyyn tiivistä yhteistyötä¹⁶¹. Samaa linjaa hän jatkaa esimerkiksi 2008 valtiopäivien avajaisissa: *"Tämän päivän turvallisuushaasteet ovat yhteisiä eikä niihin voida vastata pelkästään kansallisin toimin vaan tarvitaan kansainvälistä yhteistyötä - alueellista ja maailmanlaajuis-ta.*"¹⁶². Sama toistuu muun muassa valtiopäivien avajaisissa pidetyssä puheessa 2010¹⁶³ ja 10. Doha-foorumin avausistunnossa Qatarissa 2010¹⁶⁴.

EU:n laajentumisen vaikutus uhkakenttään nousee edelleen esiin Halosen toisen kauden puheissa. Hän mainitsee EU:n positiivisen vaikutuksen turvallisuudelle 12:sta toisen kauden aineiston puheista. Kyseessä ei ole varsinainen uhkakuva, mutta Halonen käyttää kyseistä teemaa puhuessaan turvallisuudesta ja sitä kautta uhkista tai niiden poissaolosta. Esimerkiksi

¹⁵⁷ Tarja Halosen puhe Paasikivi-seuran 50. vuosikokouksessa 2008.

¹⁵⁸ Speech by President of the Republic of Finland Tarja Halonen at the Swedish Institute of International Affairs 2009.

¹⁵⁹ Tarja Halosen puhe valtiopäivien avajaisissa 2009.

¹⁶⁰ Keynote address by President of the Republic Tarja Halonen at the seventh Doha Forum on Democracy, Development and Free Trade in Qatar 2007.

¹⁶¹ Speech by President of the Republic of Finland Tarja Halonen at the working lunch of the Euro-Atlantic Partnership Council (EAPC) in Bucharest 2008.

¹⁶² Tarja Halosen puhe valtiopäivien avajaisissa 2008.

¹⁶³ Tarja Halosen puhe valtiopäivien avajaisissa 2010.

¹⁶⁴ Address by President of the Republic Tarja Halonen at the opening session of the 10th Doha Forum in Qatar 2010.

puheessaan Viron presidentin valtiovierailun juhlaillallisilla, Halonen katsoo laajentuvan unionin tuoneen vaurautta ja turvallisuutta yhä laajemmalle alueelle¹⁶⁵. Puheessaan Paasikivi-seuran 50. vuosikokouksessa vuonna 2008 hän sanoo: *”Euroopan unioni on meidän uusi perheemme. Kansainvälisesti vahva ja toimintakykyinen unioni vahvistaa Suomen turvallisuutta.”*¹⁶⁶. Samaa linjaa hän jatkaa muun muassa 192. maanpuolustuskurssin avajaisissa 2010: *”Jäsenyys Euroopan unionissa vahvistaa Suomen turvallisuutta, ja Suomi sitoutuu vahvasti unionin yhteisiin päämääriin.”*¹⁶⁷. Vuoden 2012 uudenvuodenpuheessaan hän toteaa, että Euroopan unioniin liittyminen on rakentanut turvallisuutta ja että yksikään Euroopan maa ei ole niin suuri, että se pitkällä tähtäimellä selviäisi yksin suurista kokonaisuuksista kuten turvallisuudesta¹⁶⁸.

Perinteisen sotilaallisen uhkan väistyminen ja rauhan uusi merkitys ovat yksi toistuva teema Halosen toisen kauden puheissa. Hän jatkaa ensimmäisen kautensa linjaa siitä, että perinteinen sotilaallinen uhka ei ole ajankohtainen Suomelle, 11:sta toisen kauden aineiston puheista. Puheessaan Nobel instituutissa 2006 Halonen toteaa, että: *”Konventionaalinen sotilaallinen sodan paradigma, joka oli vallalla viime vuosisadalla, ei sovi globaaliin aikakautteen ja nykyaikaisiin sotiin.”*¹⁶⁹. Hän arvioi myös, ettei Suomeen kohdistu sotilaallista voimankäyttöä tai sillä painostusta ainakaan ilman laajempaa kriisiä esimerkiksi puheissaan valtiopäivien avajaisissa 2009¹⁷⁰ ja 192. maanpuolustuskurssin avajaisissa 2010¹⁷¹ sekä puheessaan kadettien ylentämistilaisuudessa 2011¹⁷². Lisäksi hän määrittelee termin ”rauha” uudelleen kuudessa puheessa. Halosen mukaan rauha tarkoittaa muutakin kuin vain sodan poissaoloa. Hän viittaa, että nykypäivän maailmassa valtioiden välisistä sodista on päästy eroon, mutta rauhan tila vaatii vielä enemmän. Vuoden 2008 valtiopäivien avajaisissa hän sanoo: *”Rauhan tila on enemmän kuin sodan poissaolo. Käsityksemme kansainvälisestä rauhasta ja turvallisuudesta on kehittynyt voimakkaasti toisen maailmansodan jälkeen.”*¹⁷³ Puheessaan Ruotsin ulkopoliittisessa instituutissa 2009 Halonen toteaa: *”Rauha nähdään paljon laajempana käsitteenä kuin pelkästään sodan poissaolona. Rauha merkitsee kehitystä, inhimillistä*

¹⁶⁵ Speech by President of the Republic of Finland Tarja Halonen at the banquet to mark the state visit by the president of Estonia, Toomas Hendrik Ilves, 2007.

¹⁶⁶ Tarja Halosen puhe Paasikivi-seuran 50. vuosikokouksessa 2008.

¹⁶⁷ Tarja Halosen puhe 192. maanpuolustuskurssin avajaisissa 2010.

¹⁶⁸ Tarja Halosen uudenvuodenpuhe 2012.

¹⁶⁹ Speech by President of the Republic of Finland Tarja Halonen at the Norwegian Nobel Institute in Oslo 2006.

¹⁷⁰ Tarja Halosen puhe valtiopäivien avajaisissa 2009.

¹⁷¹ Tarja Halosen puhe 192. maanpuolustuskurssin avajaisissa 2010.

¹⁷² Tarja Halosen puhe kadettien ylentämistilaisuudessa 2011.

¹⁷³ Tarja Halosen puhe valtiopäivien avajaisissa 2008.

turvallisuutta, ihmisoikeuksien kunnioitusta, demokratiaa ja toimivaa yhteiskuntaa.”¹⁷⁴. Sama linja toistuu esimerkiksi hänen puheessaan Paasikivi-seuran 50. Vuosikokouksessa 2008¹⁷⁵ ja 10. Doha-foorumin avausistunnossa Qatarissa 2010¹⁷⁶. Näin Halonen tuo esiin perinteisen sotilaallisen uhkan poissaoloa ikään kuin itseisarvona ja alkaa määrittää rauhan käsitettä laajemmaksi. Näin hän tukee myös laajan turvallisuuden näkökulmaa.

Hyvät naapurisuhteet nousevat jälleen esiin Halosen toisen kauden puheissa. Hän puhuu lähialueen suhteista ja niiden merkityksestä ulko- ja turvallisuuspolitiikassa yhdeksässä toisen kauden aineiston puheista. Näin hän korostaa myös uhkan poissaoloa lähialueella. Halonen yleensä vielä erittelee naapureiksi Pohjoismaat, Baltian ja Venäjän. Hän lainaa leikkisästi Mauno Koiviston kolmisanaista tiivistelmää Suomen ulkopoliittisesta linjasta, *”Hyvät suhteet naapureihin”*, puheissaan Paasikivi-seuran 50. vuosikokouksessa 2008¹⁷⁷, puheessaan Ruotsin ulkopoliittisessa instituutissa 2009¹⁷⁸ ja puheessaan 192. maanpuolustuskurssin avajaisissa 2010¹⁷⁹. Suurlähettiläspäivillä 2011 Halonen sanoo puheenvuorossaan: *”Hyvät naapurisuhteet ovat edelleen politiikkamme kulmakivi.”*. Hän toteaa lisäksi: *”Suomen ja Venäjän kahdenväliset suhteet ovat uudistuneet ja toimivat.”*¹⁸⁰. Hän siis korostaa edelleen Suomen ja Venäjänkin hyviä kahdenvälisiä suhteita, mutta tekee sen kenties hiukan maltillisemmin kuin ensimmäisen kauden puheissaan. Kuitenkin suhteet kaikkiin naapureihin ovat Halosen mukaan *”hyvät”* tai *”erinomaiset”*, kuten hän toteaa uudenvuodenpuheissaan 2012¹⁸¹ ja 2011¹⁸².

Kategoriat ja pääteemat

Halosen toisen kauden puheissa ilmenneet analyysiyksiköt saadaan jaoteltua tutkimusmenetelmän mukaisiin kategorioihin. Esiin nousevat kolme kategoriaa, jotka ovat hyvin samanlaiset kuin Halosen ensimmäisen kauden puheissa. Nämä kategoriat ovat: poistuneet uhkat, uudet uhkat ja uhkakentän riippuvuus muista.

¹⁷⁴ Speech by President of the Republic of Finland Tarja Halonen at the Swedish Institute of International Affairs 2009.

¹⁷⁵ Tarja Halosen puhe Paasikivi-seuran 50. vuosikokouksessa 2008.

¹⁷⁶ Address by President of the Republic Tarja Halonen at the opening session of the 10th Doha Forum in Qatar 2010.

¹⁷⁷ Tarja Halosen puhe Paasikivi-seuran 50. vuosikokouksessa 2008.

¹⁷⁸ Speech by President of the Republic of Finland Tarja Halonen at the Swedish Institute of International Affairs 2009.

¹⁷⁹ Tarja Halosen puhe 192. maanpuolustuskurssin avajaisissa 2010.

¹⁸⁰ Tarja Halosen puheenvuoro suurlähettiläspäivillä 2011.

¹⁸¹ Tarja Halosen uudenvuodenpuhe 2012.

¹⁸² Tarja Halosen uudenvuodenpuhe 2011.

Poistuneet uhkat -kategoria sisältää analyysiyksiköt ”perinteisen sotilaallisen uhkan väistyminen” ja ”hyvät naapurisuhteet”. Halonen puhuu useaan otteeseen siitä, että perinteinen sotilaallinen uhka ei ole enää ajankohtainen. Hän myös pyrkii määrittelemään rauhan käsitteen puheessaan uudestaan. Hänen mukaansa rauha on muutakin kuin pelkästään sodan poissaoloa. Hän siis tuo esiin perinteisen sodan poissaolon itseisarvona ja lähtee laajentamaan myös rauhan käsitettä. Retoriikasta saa käsityksen, että perinteinen sotilaallinen uhka ei ole vain poistumassa, vaan se on jo poistunut. Halonen kyllä nostaa joissain puheissaan esiin myös sen, että sotilaallista uhkaa Suomeen ei voida kokonaan sulkea pois, mutta sitä pidetään epätodennäköisenä ja osana laajempaa kriisiä¹⁸³. Hyvien naapurisuhteiden korostaminen kuuluu samaan kategoriaan, koska näin Halonen tuo ilmi sen tosiasian, että Suomella ei ole läheisyydessään uhkaavaa elementtiä. Venäjää ei nosteta enää yhtä näkyvästi esille kuin ensimmäisen kauden puheissa, mutta se luetellaan yleensä osana naapureiden joukkoa ja Suomen ja Venäjän kahdenväliset suhteetkin nostetaan muutamaan otteeseen esiin. Sanoma on kuitenkin selkeä: naapurisuhteet ovat hyvät eikä sotilaallista uhkaa Suomeen näin ollen ole näköpiirissä.

Uudet uhkat -kategoria sisältää analyysiyksiköt: ”terrorismi”, ”aseiden hallitsematon leviäminen ja ydinaseturvallisuus”, ”laaja turvallisuus ja uudet uhkat” sekä ”muuttuvat konfliktit”. Kategorian nimi voisi olla yhtä hyvin esimerkiksi ”laajan turvallisuuden käsittämät uhkat”, mutta Halonen itse käyttää termiä ”uudet uhkat” useaan otteeseen puhuessaan näistä laajan turvallisuuden alla näkemistään uhkista. Terrorismi, aseiden hallitsematon leviäminen ja ydinaseturvallisuus sekä aseelliset konfliktit on kaikki luokiteltu uhkiksi jo Halosen ensimmäisen presidenttikauden alussa. Halosen puheesta voidaan päätellä, että näiden uhkien luonne on kuitenkin monelta osin muuttunut tai uudistunut. Hän nostaakin laajan turvallisuuden ja listan uusista uhkista useaan otteeseen esiin ja sisällyttää edellä mainitut uhkakuvat yleensä listaansa. Varsinaisesti uutta huomiota Halonen antaa ensimmäiseen kauteensa verrattuna esimerkiksi ilmastonmuutokselle, naisten ja lasten tasa-arvoisuudelle, Itämeren ongelmille ja siirtolaisuudelle. Nämä uhkat on jätetty pääosin tämän tutkielman ulkopuolelle, niiden sotilaallisen luonteen puuttumisen takia. Ne toistuvat kuitenkin usein samoissa listoissa terrorismin, aseiden hallitsemattoman leviämisen ja ydinaseturvallisuuden sekä aseellisten konfliktien kanssa. Kaikki nämä Halonen myös yleensä sijoittaa laajan turvallisuuden käsitteen alle ja nimittää niitä uusiksi uhkiksi.

¹⁸³ Esim. Tarja Halosen puhe valtiopäivien avajaisissa 2009.

Uhkakentän riippuvuus muista valtioista sisältää analyysiyksiköt: ”kriisinhallinta”, ”yhteiset haasteet” ja ”EU:n laajentumisen vaikutus uhkakenttään”. Kategoriaa yhdistää analyysiyksiköiden korostus valtioiden keskinäisriippuvuudesta. Puhuessaan kriisinhallinnasta, Halonen kertoo sen parantavan Suomen turvallisuustilannetta ja korostaa, että kriisinhallinta on tärkeää ja vaatii panostusta koko kansainväliseltä yhteisöltä. Suomeen kohdistuva uhka tulee siis jostain toista maata koskettavasta konfliktista ja siihen voidaan vastata vain kansainvälisellä yhteistyöllä. Puhuessaan yhteisistä haasteista hän vakuuttaa niin ikään: *”Tämän päivän turvallishaasteet ovat yhteisiä...”*, ja niiden vastaamiseen, *”... tarvitaan kansainvälistä yhteistyötä - alueellista ja maailmanlaajuista.”*¹⁸⁴. EU:n laajentumisen Halonen näkee vaikuttaneen suoraan myös Suomen turvallisuustilanteeseen parantamalla sitä. Hänen mukaansa yksikään maa ei voi selvitä suurista kokonaisuuksista kuten turvallisuudesta yksin¹⁸⁵. Kansainvälinen yhteisö elää siis Halosen mukaan jatkuvassa vaikutussuhteessa toisiinsa. Suomalaiset uhkakuivat ja Suomen ratkaisut näitä uhkia vastaan riippuvat siis myös kaikista muista maailman valtioista.

Myös Halosen toisen kauden kohdalla kaksi ensimmäistä kategoriaa, ”Poistuneet uhkat” ja ”Uudet uhkat”, voidaan yhdistää yhdeksi yläkategoriaksi: ”Uudistunut uhkakenttä”. Molemmat kategorioista kuvaavat, kuinka uhkakenttä on uudistunut. Ensimmäisellä kaudella Halosen retoriikka painotti muutosta. Toisen kauden puheista lukijalle jää kuva jo tapahtuneesta uudistuksesta. Näin Halosen toisen kauden puheiden kahdeksi pääteemaksi muodostuu: **Uudistunut uhkakenttä ja Uhkakentän riippuvuus muista valtioista.**

6.3 Päätelmät

Halosen toisen kauden puheet noudattelevat jälleen suurilta osin turvallisuus- ja puolustuspoliittisten selontekojen teemoja. Uudistunut uhkakenttä ja uhkakentän riippuvuus muista valtioista tai laaja turvallisuus ja kansainvälinen toimintakenttä voidaan nähdä miltei synonyymeinä. Selonteissa painotetaan laajan turvallisuuden alle nähtäviä uudistuneita uhkia, kuten terrorismia, joukkotuhouksien leviämistä, alueellisia konflikteja jne. Niissä painotetaan myös kansainvälistä toimintakenttää ja valtioiden välistä keskinäisriippuvuutta. Pääteemoiltaan Halosen puheet ovat siis täysin linjassa puolustuspoliittisten selontekojen kanssa. Hän viittaakin niihin puheissaan myös toisella kaudellaan.

¹⁸⁴ Tarja Halosen puhe valtiopäivien avajaisissa 2008.

¹⁸⁵ Tarja Halosen uuden vuodenpuhe 2012.

Muutama asia saa varsinkin 2009 selonteossa kuitenkin enemmän painotusta kuin Halosen puheissa. Venäjän pyrkimys palauttaa suurvalta-asemansa ja esimerkiksi Georgian kriisi ja sen vaikutukset suomalaiseen uhkakenttään eivät saa juurikaan painotusta Halosen toisen kauden puheissa. Hän mainitsee Georgian kriisin pariin otteeseen, mutta ei jatka analysointiin siitä, millaisia vaikutuksia sillä voisi olla Suomen ja Venäjän välisten suhteiden tai tulevaisuuden kannalta. Lisäksi epäsymmetrisen sodankäynnin lisääntyminen ja sen vaikutukset suomalaiseen uhkatodellisuuteen jäävät Halosen puheiden ulkopuolelle. Hän kyllä nostaa esiin konfliktien muuttuneen luonteen ja puhuu uusista toimijoista, mutta hän ei liitä uudenlaisen sodankäynnin uhkaa millään muotoa Suomeen. Sen sijaan hän puhuu yhä enemmän ”haasteista” ja ”ongelmista” kuin varsinaisista ”uhkista” ja antaa yhä enemmän painotusta ei-sotilaallisille uhkille, kuten ilmastonmuutokselle, tasa-arvon toteutumiselle, tarttuville taudeille, rikollisuudelle jne.

Tilanteet, joissa Halonen puhuu uhkista, ovat hyvin samankaltaisia kuin hänen ensimmäisellä presidenttikaudellansakin. Joukkoon mahtuu usein vuosittain toistuvia puheita kuten vaikkapa uudenvuodenpuheet. Näissä puheissa Halonen noudattelee yleensä samanlaista kaavaa vuosittain. Esimerkiksi uudenvuodenpuheissa on luonnollista käydä läpi kuluneen vuoden tapahtumia. Puheiden sisältö ja esiin nostetut uhkakuvat näyttävät riippuvan hiukan siitä, millaisesta puheesta ja kohdeyleisöstä on kyse. Puheiden rakenteet ja teemat noudattelevat kuitenkin hyvin pitkälle samoja raiteita kuin Halosen vastaavat puheet hänen ensimmäisellä kaudellaan.

7. NIINISTÖN 1. KAUSI

7.1 Turvallisuusympäristö Niinistön 1. kaudella

Sauli Niinistö valittiin tasavallan presidentiksi 2012¹⁸⁶. Hänen ensimmäinen presidenttikautensa on parhaillaan menossa, kun tätä tutkielmaa kirjoitetaan. Niinistön tähänastisen kauden aikana on julkistettu turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko 2012. Tämän lisäksi vuonna 2016 julkistettiin ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko sekä 2017 puolustusselonteko.¹⁸⁷ Näin vanhamuotoista ulko- ja turvallisuuspoliittista selontekoa uudistettiin ja jaettiin osiin. Tässä tutkielmassa esitellään kaikki edellä mainitut kolme selontekoa. Näin pyritään esittämään virallinen näkökulma uhkakuvista mahdollisimman laajasti myös Niinistön presidenttikaudelta.

Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko 2012

Vuoden 2012 turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko perustuu hallitusohjelman mukaisesti laaja-alaiseen turvallisuuskäsitykseen¹⁸⁸. Laaja turvallisuuskäsitys avataan kattamaan perinteisten sotilaallisten uhkakuvien lisäksi useita erilaisia kysymyksiä, kuten ilmastonmuutos, energia- ja vesivarojen niukkuus, väestönkasvu ja väestönlikkeet, terrorismi, tartuntataudit, järjestäytynyt rikollisuus ja sen ilmenemismuodot, kuten huume- ja ihmiskauppa, tietoturvahyökkäykset ja yhteiskunnan haavoittuvuuden lisääntyminen. Näillä nähdään olevan vaikutusta kansainväliseen yhteistyöhön ja Suomen turvallisuusympäristöön.¹⁸⁹

Maailman maiden kehityksen nähdään yhä voimakkaammin kytkeytyvän globalisaatioon ja kansainvälisessä toimintaympäristössä tapahtuviin muutoksiin. Myös turvallisuushaasteet ja rajat ylittävät uhkat ovat muuttuneet moniulotteisemmiksi. Tämä on kasvattanut valtioiden välistä keskinäisriippuvuutta, joka vaikuttaa ihmisten ja yhteiskuntien arkipäivään monin tavoin. Valtioiden katsotaan olevan riippuvaisia toisistaan. Näin myös valtioiden sisäinen ja

¹⁸⁶ *Tasavallan presidentin kanslian verkkosivut*. [<http://www.tpk.fi>], luettu 25.8.2017.

¹⁸⁷ *Puolustusministeriön verkkosivut*. [<http://www.defmin.fi>], luettu 25.8.2017.

¹⁸⁸ Valtioneuvosto: *Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2012*. Valtioneuvoston selonteko, Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 5/2012, [<http://www.defmin.fi>], luettu 24.3.2017, s. 7.

¹⁸⁹ Sama, s.12.

ulkoinen turvallisuus kuuluvat entistä tiiviimmin yhteen. Rajat ylittävien uhkien kuten järjestäytyneen rikollisuuden, terrorismin, huume- ja ihmiskaupan jne. merkitys korostuu.¹⁹⁰

Selonteon mukaan Suomen turvallisuus perustuu hyviin kahdenvälisiin suhteisiin, vahvaan vaikuttamiseen EU:ssa ja laaja-alaiseen yhteistyöhön muiden valtioiden ja kansainvälisten toimijoiden kanssa. EU:n merkitys Suomen turvallisuudelle nähdään monitahoisena. Sen nähdään vaikuttavan Suomen turvallisuusympäristöön globaalisti, Euroopassa ja myös Suomen lähialueilla.¹⁹¹ Lissabonin sopimukseen kuuluva yhteisvastuulauseke ja keskinäistä avunantoa koskeva velvoite vahvistavat EU:n luonnetta turvallisuusyhteisönä¹⁹². Suomi varautuu toimimaan yhteisvastuulausekkeen mukaisesti sekä luo ja ylläpitää valmiuksia lausekkeen mukaisen avunannon vastaanottamiseen¹⁹³.

Kylmänsodan aikaista ydinasevaltojen vastakkainasettelua tai suurvaltakonfliktia ei nähdä enää kriittisenä uhkana, mutta ydinmateriaalin ja -aseiden leviäminen nähdään edelleen kriittisenä uhkana. Iranin arvioidaan ylläpitävän valmiutta ydinaseen rakentamiseen ja Pohjois-Korean ja Pakistanin epävakaudet herättävät huolta niiden ydinaseiden hallinnasta.¹⁹⁴

Alueelliset konfliktit nähdään edelleen globaaleina turvallisuushaasteina. Konfliktien seuraukset ulottuvat esimerkiksi pakolaisvirtoina myös varsinaisia konfliktialueita paljon laajemmille alueille. Konfliktialueet toimivat usein myös kasvualustana erilaisille ääriliikkeille, terrorismille ja järjestäytyneelle rikollisuudelle.¹⁹⁵ Näistä terrorismi uhkana on ollut jatkuvassa muutoksessa edelliset kymmenen vuotta. Kansainvälinen terrorismi on monitahoista ja organisoitunutta. Ääriliikkeiden vaikutus uhkaa edelleen kasvaa. Teknologian kehittyminen on mahdollistanut myös terroristeille laajemman keinovalikoiman tavoitteisiinsa.¹⁹⁶ Epäsymmetriset keinot sodankäynnin välineenä ovat muutenkin yleistyneet. Suurta tuhovoimaa omaavia uhkia ovat esimerkiksi kemialliset ja biologiset sekä säteily- ja ydinmateriaaliin liittyvät uhkat ja erilaiset kyberuhkat. Tällaisten aseiden päätyminen uusille valtioille ja ei-valtiollisille toimijoille on vakava turvallisuusuhka koko maailmalle.¹⁹⁷

¹⁹⁰ Sama, s. 15, 21.

¹⁹¹ Valtioneuvosto (2012), s. 8, 74.

¹⁹² Sama, s. 10.

¹⁹³ Sama, s. 85.

¹⁹⁴ Sama, s. 38, 44–45.

¹⁹⁵ Sama, s. 16.

¹⁹⁶ Sama, s. 23.

¹⁹⁷ Sama, s. 21.

Kyberuhkien nähdään muodostavan laaja-alaisen ja merkittävän haasteen kokonaisturvallisuudelle. Niistä on tullut vaikutukseltaan vaarallisempia koko yhteiskunnan kannalta. Kybertoimintaympäristössä toteutettavien tietoturvaloukkausten ja rikosten lisäksi kyberhyökkäyksiä voidaan käyttää myös esimerkiksi poliittisen painostuksen välineenä. Ne voivat olla myös kriisiaikana yksi vaikuttamisen keino perinteisten sotilaallisten voimakeinojen ohella. Myös Suomi on joutunut sekä sisäisten että ulkoisten kyberoperaatioiden kohteeksi.¹⁹⁸

Venäjä nähdään merkittävänä maailmanpoliittisena ja Eurooppalaisena toimijana. Se pyrkii suurvalta-asemansa säilyttämiseen. Venäjän vaikutusvallan nähdään vaihtelevan alueittain ja kysymyksittäin. Se ajaa moninapaista maailmanjärjestystä ja se haluaa tulla tunnustetuksi maailmanpolitiikan keskeisenä toimijana. Venäjän ulkopoliitiikan painopiste on entisen Neuvostoliiton alueella, jossa se pyrkii lisäämään vaikutusvaltaansa. Tämä heijastuu myös Venäjän ja EU:n sekä Venäjän ja Naton välisiin suhteisiin. Venäjä näkee Yhdysvallat ja Naton uhkana sen etupiirille ja suurvalta-asemalle. Käyttövalmiudessa olevat ydinaseet ovat Venäjän strategisen pelotteen tärkein tekijä. Sen puolustusbudjetti on kasvussa. Nämä ovat myös Suomen turvallisuusympäristöön suoraan vaikuttavia tekijöitä.¹⁹⁹

Suomen turvallisuusympäristö nähdään tällä hetkellä kuitenkin vakaana. Turvallisuustoimintaympäristön ennakoimattomuus ja epävarmuus voivat aiheuttaa kielteisiä turvallisuusvaikutuksia myös Suomeen. Suomen voidaan nähdä joutuvan painostuksen tai voimankäytön kohteeksi yleiseurooppalaisessa tai alueellisessa kriisissä. Laajamittaisen sotilaallisen voimankäytön uhka nähdään pieneksi, mutta sitä ei voida pois sulkea. Sotilaallista voimaa voidaan käyttää rajoitetusti osana poliittista tai taloudellista painostusta.²⁰⁰ Suomi kuitenkin ylläpitää tiivistä ja laaja-alaisia suhteita naapurimaihinsa sekä osallistuu lähialueensa yhteistyörakenteiden perustamiseen ja kehittämiseen. Tällainen kattava yhteistyö vakauttaa Suomen turvallisuusympäristöä.²⁰¹

Vuoden 2012 selonteko jakaa edellisten selonteiden käsityksen laaja-alaisesta turvallisuuskuvausta. Sodankäynnin laajenevat muodot ja epäsymmetriset keinot saavat painotusta selonteossa. Kybersodankäynti nostetaan esiin uudenaikaisena uhkakuvana. Poliittisen vaikuttamisen ja sodankäynnin rajan hämärtyminen toistetaan edellisen selonteon tapaan. Ei-valtiollisten toimijoiden vaikutusten kasvaminen ja uhkien alkuperän ja toimijoiden tunnistamisen vaikeu-

¹⁹⁸ Valtioneuvosto (2012), s. 22, 94.

¹⁹⁹ Sama, s. 30, 35, 40, 54, 72.

²⁰⁰ Sama, s. 12, 47.

²⁰¹ Sama, s. 64.

tuminen saa myös lisää painoarvoa vuoden 2012 selonteossa. Lisäksi siinä painotetaan sotilasoperaatioiden nopeatempoisuutta ja vaikeaa ennustettavuutta. Monien maiden siirtyminen asevelvollisuusarmeijoista kohti kriisinhallintapainotteista asevoimaa nostetaan esiin. Sotilaallisen uhkan mahdollisuutta Suomea kohtaan pidetään edelleen pienenä, mutta sen poissulkemisen mahdottomuus nostetaan useita kertoja selonteossa esiin.²⁰²

Ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko 2016 ja puolustusselonteko 2017

Valtioneuvosto on muuttanut vuoden 2012 selonteon jälkeen julkaisumenettelyään turvallisuus- ja puolustuspoliittisten selontekojen osalta. Vuonna 2016 valtioneuvosto julkaisi ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon, joka kattaa nimensä mukaisesti ulko- ja turvallisuuspoliittisen kokonaisuuden. Vuonna 2017 valtioneuvosto julkaisi erikseen puolustusselonteon, joka antaa puolustuspoliittiset linjaukset Suomen puolustuskyvyn ylläpidolle, kehittämiselle ja käytölle toteuttaen vuoden 2016 selonteon linjauksia. Lisäksi on julkaistu erikseen sisäistä turvallisuutta koskeva selonteko, joka on jätetty tämän tutkielman ulkopuolelle.²⁰³

Suomen lähialueen turvallisuustilanne nähdään heikentyneenä Krimin valtauksen ja Itä-Ukrainan konfliktin jälkeen. Lisäksi sotilaalliset jännitteet ja epävarmuus ovat lisääntyneet muuallakin Euroopassa kuten Itämerellä. Itämeren sotilasstrateginen merkityksen nähdään kasvaneen, ja sotilaallinen toiminta sen alueella on lisääntynyt. Samoin on käynyt arktisella alueella.²⁰⁴ Suomenkin ulko- ja turvallisuuspoliittisen toimintaympäristön voidaan nähdä siis muuttuneen. Uudelle toimintaympäristölle on ominaista suuri muutosnopeus ja ennustamattomuus.²⁰⁵

Ydinaseet ja niiden rooli voimankäytössä on jälleen osana turvallisuuspoliittista keskustelua. Uhkana nähdään joukkotuhoaseiden sekä niihin liittyvän vaarallisen materiaalin ja tietotaidon leviäminen.²⁰⁶ Myös monimuotoisten kemiallisten, biologisten ja radiologisten uhkien nähdään säilyvän²⁰⁷. Eurooppalaisia koskettavien uhkien joukkoon nostetaan niin ikään kansainvälinen järjestäytynyt rikollisuus, järjestetty laiton maahantulo, verkkorikollisuus, informaatiovaikuttaminen ja terrorismi. Lisäksi Eurooppaan ja myös Suomeen nähdään hybridivaikut-

²⁰² Valtioneuvosto (2012), s. 36–38.

²⁰³ Valtioneuvosto (2016), s. 7.

²⁰⁴ Valtioneuvosto (2017), s. 8.

²⁰⁵ Valtioneuvosto (2016), s. 10.

²⁰⁶ Sama, s. 16.

²⁰⁷ Valtioneuvosto (2017), s. 9.

tamisen uhka. Sillä tarkoitetaan suunnitelmallista toimintaa, jossa valtiollinen tai ei-valtiollinen toimija voi hyödyntää samanaikaisesti erilaisia sotilaallisia keinoja tai vaikkapa taloudellisia painostuskeinoja sekä myös informaatio-operaatioita ja sosiaalista mediaa pyrkien vaikuttamaan kohteena olevaan valtioon, saavuttaakseen omat tavoitteensa.²⁰⁸

Kybertoimintaympäristön merkityksen nähdään kasvaneen. Kyberkeinojen käyttöä poliittisten päämäärien saavuttamiseksi ei voida sulkea pois. Yhteiskunnan elintärkeät toiminnot altistuvat entistä enemmän kybervaikuttamiselle digitalisaation, teknisten järjestelmien riippuvaisuuden rajat ylittävien tietoverkkojen sekä järjestelmien keskinäisten riippuvuussuhteiden myötä. Kyber- ja informaatiovaikuttamista on jo kohdistettu Suomeen ja sen lähialueille esimerkiksi kriittistä infrastruktuuria, teollisuuslaitoksia sekä poliittista päätöksentekojärjestelmää ja kansalaisia vastaan.²⁰⁹

Venäjä on horjuttanut Euroopan turvallisuusjärjestystä viimeisen vajaan kymmenen vuoden aikana. Venäjä valtasi Krimin ja aiheutti Itä-Ukrainan konfliktin. Lisäksi on syntynyt negatiivinen kierre, jonka johdosta jännitteet ja sotilaallinen toiminta Itämerellä ovat lisääntyneet. Venäjä on myös lisännyt aktiivisuuttaan ja läsnäoloaan Arktiksella. Tilanne siellä on toistaiseksi säilynyt kuitenkin suhteellisen vakaana. Keinot turvallisuusjärjestelmän vakauden palauttamiseksi nähdään Venäjällä ja lännessä varsin eri tavoin. Sen mukaan länsi ei ole ottanut huomioon Venäjän näkökohtia ja turvallisuusetuja, vaan on asettunut toimillaan Venäjää vastaan. Venäjä on tuonut esiin tavoitteensa etupiirijakoon perustuvasta turvallisuusrakenteesta. Se on myös monin osin hylännyt yhteistyöhön perustuvan turvallisuuden ja haastanut Euroopan turvallisuusjärjestyksen. Venäjä on osoittanut toimillaan, että sillä on tahto ja kyky käyttää sotilaallista ja ei-sotilaallista voimaa ja laajaa keinovalikoimaa tavoitteidensa saavuttamiseksi.²¹⁰ Venäjä haluaa vahvistaa suurvalta-asemaansa ja se on kehittänyt asevoimiensa suorituskykyä ja osoittanutkin sen esimerkiksi Syyrian sodassa²¹¹.

Suomi pitää puolustusyhteistyötä tärkeänä osana uhkien ennaltaehkäisyä ja torjuntaa. EU on Suomelle turvallisuuspoliittinen valinta ja arvoyhteisö. Suomi osallistuu aktiivisesti yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämiseen ja toimeenpanemiseen sekä näkee yhteisvastuulausekkeen ja keskinäisen avunannonlausekkeen lisäävän jäsenvaltioiden keskinäistä solidaarisuutta. Suomi näkee tärkeinä osa-alueina muun muassa kriisinhallinnan, avun antamisen

²⁰⁸ Valtioneuvosto (2016), s. 15.

²⁰⁹ Valtioneuvosto (2017), s. 9.

²¹⁰ Valtioneuvosto (2016), s. 13, 15–16.

²¹¹ Valtioneuvosto (2017), s. 8.

ja vastaanoton, hybridiuhkiin vastaamisen, puolustusyhteistyön ja suorituskykyjen kehittämisen, huoltovarmuusjärjestelyiden luomisen sekä puolustusteollisuuden ja -teknologian osallistamisen kehittämisen. Pohjoismainen yhteistyö on myös Suomelle tärkeää, ja kahdenvälistä yhteistyötä Ruotsin kanssa pidetäänkin erityisasemassa. Se tähtää Itämeren alueen turvallisuuden ja Suomen ja Ruotsin puolustusten vahvistamiseen. Myös Yhdysvallat on tärkeä kumppani, jonka kanssa tehtävä puolustusyhteistyö parantaa Suomen puolustuskykyä.²¹² Nato nähdään Itämeren alueella vakauttavana tekijänä, ja Suomelle on tärkeää, että Nato-jäsenyys säilyy avoimena mahdollisuutena kaikille niille Euroopan valtioille, joilla on kyky ja edellytykset edistää Naton perussopimuksen tavoitteita. Venäjä-suhteissaan Suomi pyrkii rakentamaan kahdenkeskistä yhteistyötä ja ylläpitämään vuoropuhelua kansainvälisestä tilanteesta, Itämeren alueesta ja kahdenkeskisistä suhteista. Venäjä on Suomen naapuri ja sen demokraattinen kehitys ja vakaus on Suomelle tärkeää.²¹³

Suomen sotilaallinen toimintaympäristö on muutoksessa ja muutoksen vaikutukset on arvioitu pitkäaikaisiksi. Sotilaallista voimankäyttöä Suomea vastaan tai sillä uhkaamista ei voida siis sulkea pois. Sodankuvan monipuolistumisen johdosta, kriisiaikana Suomeen kohdistuva keinovalikoima olisi laaja. Se sisältäisi sotilaallisia ja ei-sotilaallisia keinoja. Mahdollisen kriisin aikana ilmatoiminta ja merialueen vapaa käyttö Itämeren alueella kyseenalaistuisi. Meriliikenteen häirintä ja läntisten meriyhteyksien katkeaminen vaikuttaisivat koko yhteiskuntaan. Mahdollisen kriisin ennakkovaroitus aika on lyhentynyt ja voimankäytön kynnys madaltunut. Samalla yhteiskunnan haavoittuvuus on kasvanut. Suomeen ei kuitenkaan katsota kohdistuvan välitöntä sotilaallista uhkaa, mutta ulkoinen ja sisäinen turvallisuus kytkeytyvät toisiinsa entistä tiiviimmin.²¹⁴ Vuosien 2016 ja 2017 selonteissa Suomeen kohdistuvat sotilaalliset uhkat on arvioitu kaikkia muita tässä tutkielmassa käsiteltyjä selontekoja selvästi painokkaammiksi.

7.2 Uhkakuvaretoriikka Niinistön 1. kauden puheissa

Aineiston esittely

Tasavallan presidentti Niinistöä koskettava materiaali tässä tutkielmassa muodostuu 50:stä hänen puheestaan. Koska Niinistön ensimmäinen presidenttikausi on vielä meneillään, kun

²¹² Valtioneuvosto (2017), s. 6, 15–17.

²¹³ Valtioneuvosto (2016), s. 24–26.

²¹⁴ Valtioneuvosto (2017), s. 10, 14–15, 30.

tätä tutkielmaa kirjoitetaan, tutkimusmateriaalille on jouduttu asettamaan ajallinen raja. Tässä tutkielmassa on otettu huomioon tasavallan presidentti Niinistön puheet, jotka hän on pitänyt ennen 1.3.2017. Näin on estetty tutkimusmateriaalin jatkuva lisääntyminen kirjoitusprosessin aikana. Päivämäärä on valittu siten, että Niinistö on ehtinyt olla tasavallan presidenttinä tasan viisi vuotta. Hänen tässä tutkielmassa huomioitu kautensa pituus on siis yhden vuoden lyhempi kuin presidentti Halosen kaudet.

Niinistön presidenttikaudelta tutkielmaan nostettujen puheiden määrä korreloi Halosen toisen kauden puheiden määrään, kun otetaan huomioon, että Niinistön ensimmäisen kauden huomioitu aika on yhden vuoden lyhempi. Puheet on kerätty pääosin ulkopoliittisen instituutin ylläpitäältä: ”Eilen.fi”²¹⁵ -verkkosivustolta ja tasavallan presidentin kanslian verkkosivustolta: ”tpk.fi”²¹⁶. Puheiden lähteenä on edelleen pääsääntöisesti tasavallan presidentin kanslia, mutta osin myös esimerkiksi ulkopoliittinen instituutti, ulkoasiain ministeriö ja valtioneuvoston kanslia. Aineisto on valittu kuten edellisten lukujen kohdalla: presidentin puheita läpikäymällä ja nostamalla tutkimusaineistoon puheet, jotka käsittelevät tutkimusongelmaa.

Kuten edellisten lukujen kohdalla, on Niinistönkin osalta joukossa vuosittain toistuvia puheita. Tällaisia puheita ovat esimerkiksi tasavallan presidentin uuden vuoden puheet, puheet kadettien ylentämistilaisuuksissa, puheet maanpuolustuskurssien avajaisissa ja maanpuolustuskurssiyhdistykselle, puheet valtiopäivien avajaisissa ja vaalikauden päättäjaisissa jne. Lisäksi mukana on puheita esimerkiksi erilaisista tilaisuuksista kuten kokouksista, juhlista ja avajaisista. Puheet on listattu lähdeluetteloon.

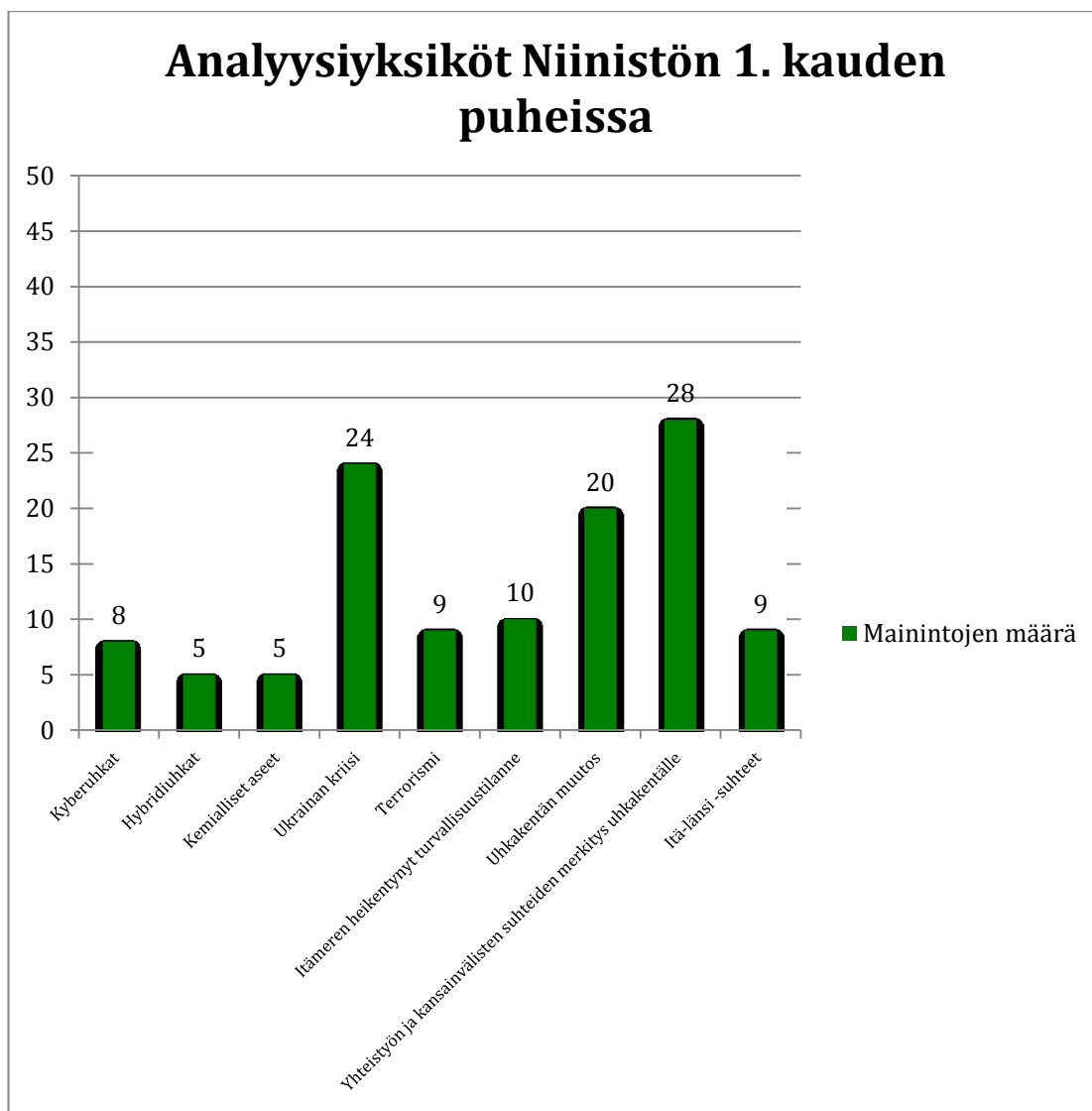
Analyysiyksiköt

Analyysiyksikköinä toimivat puheissa esiintyvät turvallisuus- ja puolustuspoliittiset uhkakuvat. Puheiden sisältö on vaihtelevaa tutkielman mielenkiinnon näkökulmasta. On mielenkiintoista huomata, että helmikuussa 2014 puhjenneen Ukrainan kriisin²¹⁷ jälkeen Niinistön uhkakuva on muuttunut huomattavasti. Hänen puheistaan nousee esiin yhdeksän analyysiyksikköä.

²¹⁵ *Ulkopoliittisen instituutin verkkosivut*. [<http://www.eilen.fi>], luettu 25.8.2017.

²¹⁶ *Tasavallan presidentin kanslian verkkosivut*. [<http://www.tpk.fi>], luettu 25.8.2017.

²¹⁷ Esim. Yle uutiset: *Näin Ukrainan kriisi on levinnyt*. Verkkouutinen, [<http://yle.fi/uutiset/3-7098411>], julkaistu 19.2.2014, päivitetty 8.8.2014, luettu 10.5.2017.

Kuva 3: Analyysiyksiköt Niinistön 1. kauden puheissa

Kyberuhkat nousevat kahdeksassa Niinistön puheessa esiin. Ne ovat painottuneet hiukan aineiston puheiden alkupäähän siten että suurin osa kyberuhkien esiin nostoista on tapahtunut ennen Ukrainan kriisiä tai juuri sen kehittymisen aikoihin. Niinistö puhuu kuitenkin kyberuhkista vielä tämän jälkeenkin mutta vasta vuoden 2016 marraskuussa maanpuolustuskurssin avajaisissa pitämässään puheessa²¹⁸. Niinistö nostaa kyberuhkan esiin uutena tai uudenaikaisena uhkana. Esimerkiksi vuoden 2012 suurlähettiläspäivillä Niinistö sanoo: ”...kyberuhka oli vuosikymmen sitten enemmän science fictionia, nyt täyttä totta.”²¹⁹. Vuoden 2013 suurlähettiläskokouksessa hän toteaa: ”Kyberturvallisuudesta on tullut yhä polttavampi kysymys. Siihen liittyvät huolenaiheet ulottuvat yhä pidemmälle ja syvemmälle.”²²⁰. Vuoden 2014 valtiopäivi-

²¹⁸ Sauli Niinistön puhe 219. maanpuolustuskurssin avajaisissa 7.11.2016.

²¹⁹ Sauli Niinistön puhe suurlähettiläspäivillä 21.8.2012.

²²⁰ Sauli Niinistön puhe suurlähettiläskokouksessa Finlandia-talolla 27.8.2013.

en avajaisissa Niinistö puhuu turvallisuuden muuttuneesta toimintaympäristöstä ja kyberturvallisuudesta sen lisäulottuvuutena²²¹. Hän liittää kyberturvallisuuden myös monipuolistuvaan uhkakenttään esimerkiksi puheessaan Rikskonferens -seminaarissa 2014²²² ja tuo sen esiin osana hybridiuhkien keinovalikoimaa esimerkiksi puheissaan suurlähettiläspäivillä 2014²²³ sekä 219. maanpuolustuskurssin avajaisissa 2016²²⁴. Kyberuhka nousee siis esiin Niinistön puheissa uudenlaisena uhkana osana uutta uhkakenttää.

Hybridiuhkat tai sodan muuttuneen keinovalikoiman Niinistö mainitsee viidessä aineiston puheistaan. Määrällisesti mainintoja ei ole kovinkaan montaa, mutta ne kaikki ajoittuvat ajallisesti aineiston keruujakson loppupäähän ja Ukrainan kriisin alkamisen jälkeiseen aikaan. Ensimmäisen kerran Niinistö mainitsee hybridiuhkan heti kriisin puhkeamisen jälkeen puheessaan suurlähettiläspäivillä 2014. Hän sanoo: *”Sodankäynnin muodot ovat hybridisodan myötä kehittymässä osin täysin uudenlaisiksi.”*²²⁵. Hän puhuu hybridisodan laajasta keinovalikoimasta esimerkiksi puheessaan 219. maanpuolustuskurssin avajaisissa 2016²²⁶ ja sen tuntemattomuudesta avauspuhevuorossaan Kultarantakeskusteluissa 2016: *”Hybridisodankäynnin uhka on tuntematon todellisuus, se voi ilmetä muodoissa, joita emme edes arvaa.”*²²⁷. Vuoden 2014 puheessa kadettien ylentämistilaisuudessa 2014 Niinistö toteaa, että: *”Ukrainan kriisi on osittanut, että sodankäynnin tavat muuttuvat.”*²²⁸. Hän myös korostaa hybridiuhkien arvaamattomuutta vastaavassa puheessaan 2016²²⁹. Niinistö näkee siis hybridisodan uudenlaisena sodankäynnin keinona ja uhkana, joka on vielä toistaiseksi monin osin tuntematon tai hakee muotoaan. Hän myös osoittaa sekä puheessaan, että puheidensa ajankohdilla, että hän liittää uuden hybridisodanuhkan Ukrainan kriisiin.

Kemialliset aseet uhkana Niinistö nostaa esiin niin ikään viidessä aineiston puheessaan. Ne painottuvat tosin hänen kautensa alkupuolelle ja ne hän liittää puheissaan Syyrian kriisiin²³⁰. Vuoden 2012 suurlähettiläspäivillä Niinistö korostaa suomalaista vastuunkantoa globaalista politiikasta myös Euroopan rajojen ulkopuolella. Hän nostaa esimerkiksi Syyrian kriisin ja

²²¹ Sauli Niinistön puhe valtiopäivien avajaisissa 4.2.2014.

²²² Sauli Niinistön puhe Rikskonferens -seminaarissa Sälenissä 12.1.2014.

²²³ Sauli Niinistön puhe suurlähettiläspäivillä 26.8.2014.

²²⁴ Sauli Niinistön puhe 219. maanpuolustuskurssin avajaisissa 7.11.2016.

²²⁵ Sauli Niinistön puhe suurlähettiläspäivillä 26.8.2014.

²²⁶ Sauli Niinistön puhe 219. maanpuolustuskurssin avajaisissa 7.11.2016.

²²⁷ Sauli Niinistön avauspuheenvuoro Kultarantakeskusteluissa 19.6.2016.

²²⁸ Sauli Niinistön puhe kadettien ylentämistilaisuudessa 28.8.2014.

²²⁹ Sauli Niinistön puhe kadettien ylentämistilaisuudessa 25.8.2016.

²³⁰ Esim. Helsingin Sanomat -verkkolehti: *Syyrian sisällissota*. [<http://www.hs.fi/aihe/syyriansisallissota/>], luettu 25.8.2017.

kemialliset aseet, jotka huolestuttavat kansainvälistä yhteisöä.²³¹ Samaa linjaa hän jatkaa muun muassa puheissaan suurlähettiläskokouksessa 2013²³² ja puheessaan Rikskonferens -seminaarissa 2014²³³. Viimeisen kerran hän mainitsee kemialliset aseet tämän tutkielman aineistossa puheessaan YK:n yleiskokouksen 69. yleiskeskustelussa New Yorkissa 24.9.2014. Hän kehuu kansainvälisen yhteisön yksimielisyyttä toimissaan edellisen syksyn kemiallisen hyökkäyksen jälkeen.²³⁴ Niinistö tuo kemialliset aseet esiin uudenaikaisena uhkana puheissaan ja liittää ne Syyrian kriisiin. Hän korostaa kuitenkin niiden vaikutusta koko Eurooppaan. Hän ei kuitenkaan mainitse niitä enää tämän tutkielman aineiston puheissa syyskuun 2014 jälkeen.

Ukrainan kriisin ja sen tuoman muutoksen uhkakenttään Niinistö mainitsee jopa 24:ssä puheessaan. Puheet painottuvat luonnollisesti tarkastelujakson jälkimmäiselle puoliskolle Ukrainan kriisin alkamisen jälkeiselle ajalle. Niinistön mukaan Ukrainan kriisi on järkyttänyt Eurooppalaista turvallisuusympäristöä. Puheessaan suurlähettiläspäivillä 2014 hän toteaa: *”Ukrainan kriisi on raju muistutus siitä, ettei turvallisuus – kokonaisten kansakuntienkaan – ole itsestään selvyys tai saavutettu etu. Ei edes Euroopassa.”*²³⁵. 211. maanpuolustuskurssin avajaispuheessa 2014 Niinistö sanoo Euroopan turvallisuusjärjestelmän ja valtioiden suvereniteettien ja päätösvaltaisuuden kunnioittamisen kokeneen vakavia kolhuja. Hän myös huomauttaa: *”Ukrainan konfliktin vaikutus Euroopan turvallisuuspoliittiseen ympäristöön koskee tietenkin myös meitä suomalaisia.”*²³⁶ Puheessaan Puolan presidentin isännöimillä päivällisillä Varsovassa 2015, Niinistö sanoo sodan palanneen Eurooppaan Ukrainan konfliktin myötä²³⁷. Puheessaan Ukrainan presidentin virallisen vierailun kunniaksi järjestetyillä päivällisillä hän kuvailee aikoja vakavaksi ja nostaa Ukrainan konfliktin suurimmaksi tekijäksi turvallisuustilanteen muutokseen: *”Euroopan turvallisuustilanne on saanut viime vuosina osakseen useita uhkia. Ukrainan konflikti on ollut näistä epäilemättä vakavin tapahtuma”*²³⁸. Niinistö näkee siis Suomen ja Euroopan uhkakentän ja turvallisuustilanteen muuttuneen merkittävästi ja nostaa Ukrainan konfliktin suurimpana osatekijänä siihen.

²³¹ Sauli Niinistön puhe suurlähettiläspäivillä 21.8.2012.

²³² Sauli Niinistön puhe suurlähettiläskokouksessa Finlandia-talolla 27.8.2013.

²³³ Sauli Niinistön puhe Rikskonferens -seminaarissa Sälénissä 12.1.2014.

²³⁴ Sauli Niinistön puhe YK:n yleiskokouksen 69. yleiskeskustelussa New Yorkissa 24.9.2014.

²³⁵ Sauli Niinistön puhe suurlähettiläspäivillä 26.8.2014.

²³⁶ Sauli Niinistön puhe 219. maanpuolustuskurssin avajaisissa 7.11.2016.

²³⁷ Sauli Niinistön puhe Puolan presidentin Bronislaw Komorowskin isännöimillä päivällisillä Varsovassa 31.3.2015.

²³⁸ Sauli Niinistön puhe Ukrainan presidentti Petro Poroshenkon virallisen vierailun kunniaksi järjestetyillä päivällisillä presidentin linnassa 24.1.2017.

Terrorismi nousee uhkakuvana esiin Niinistönkin presidenttikauden puheissa. Hän nostaa sen esiin yhdeksässä aineiston puheista. Puheet terrorismista painottuvat Niinistön kauden jälkimmäiselle puoliskolle ja hän nostaa ISIS:n (tai ISIL:n) useasti esimerkiksi puhuessaan terrorismista. Puheessaan suurlähettiläspäivillä 2015 Niinistö puhuu havahtumisesta terrorismiin, tuoden sen esiin ikään kuin jälleen uutena asiana: *”Maailma on joutunut havahtumaan muun muassa ISIS-järjestön raakalaismaiseen terroriin, joka suuntautuu näköjään systemaattisesti myös naisiin ja lapsiin.”*²³⁹. YK:n yleiskokouksen 70. yleiskeskustelussa vuonna 2015 Niinistö nostaa terrorismin esiin seurauksena Lähi-idän konflikteista: *”ISIL ja sen harjoittama kauhistuttava terrori on suoraa seurausta Syyrian ja Irakin konflikteista, jotka uhkaa rauhaa ja vakautta niin Lähi-idässä, Afrikassa kuin Euroopassakin.”*²⁴⁰. Pariin otteeseen Niinistö puhuu myös yksittäisistä terrori-iskuista, jotka ovat kohdistuneet Eurooppaan. Esimerkiksi joulutervehdyksessään rauhanturvaajille 2015²⁴¹ hän puhuu Pariisissa tapahtuneesta terrori-iskusta ja puheessaan Maanpuolustuskurssiyhdistyksen kevätkokouksessa 2016²⁴² Brysselissä tapahtuneesta terrori-iskusta. Yhteistä kaikille puheille on se, että Niinistö painottaa terrorismin seurauksia kaikille, myös suomalaisille. Esimerkiksi puheessaan suurlähettiläskokouksessa 2016, Niinistö toteaa: *”Ilmiönä terrorismi koskettaa meitä kaikkia, tavalla tai toisella myös suomalaisia.”*²⁴³. Uudenvuoden puheessaan 2017 hän sanoo: *”Terrorismi on yhteinen vihollinen kaikkialla ja kaikille.”*²⁴⁴. Vaikka terrorismi uhkakuvana on noussut useasti esiin jo Tarja Halosenkin molemmilla presidenttikausilla, tulee Niinistön puheista sellainen vaikutelma, että terrorismi uhkana on muuttunut tai vakavoitunut ja näin vaikuttaa heikentävästi koko Euroopan turvallisuustilanteeseen.

Itämeren heikentynyt turvallisuustilanne on eräs kokonaisuus joka toistuu Sauli Niinistön puheissa. Kyseessä ei ole siis itsessään uhakuva, mutta Niinistö puhuu asiasta siihen sävyyn, että se vaikuttaa Suomen turvallisuuspolitiikkaan ja siihen tulisi suhtautua kuten uhkaan. Hän nostaa asian esiin kymmenessä aineiston puheessa. Puheet jakautuvat koko kauden ajalle, mutta painottuvat aineiston jakson loppupäähän. Niinistö liittääkin Itämeren heikentyneen turvallisuustilanteen usein Ukrainan konfliktiin. Esimerkiksi puheessaan 211. maanpuolustuskurssin avajaisissa 2014 Niinistö sanoo, että Ukrainan konflikti heijastuu jännitteinä Itämerel-

²³⁹ Sauli Niinistön puhe suurlähettiläspäivillä Eduskunnan Pikkuparlamentissa 25.8.2015.

²⁴⁰ Sauli Niinistön puhe YK:n yleiskokouksen 70. Yleiskeskustelussa New Yorkissa 29.9.2015.

²⁴¹ Sauli Niinistön joulutervehdys rauhanturvaajille 23.12.2015.

²⁴² Sauli Niinistön puhe Maanpuolustuskurssiyhdistyksen kevätkokouksessa 5.4.2016.

²⁴³ Sauli Niinistön puhe suurlähettiläskokouksessa 23.8.2016.

²⁴⁴ Sauli Niinistön uudenvuoden puhe 1.1.2017.

le²⁴⁵. Hän jatkaa samoin puheessaan Maanpuolustuskurssiyhdistyksen kevätkokouksessa 2016: *”Yhtenä seurauksena tälle kehitykselle oli sotilaallisen aktiivisuuden molemminpuolinen lisääntyminen Itämeren alueella, sillä myös Nato on reagoinut tilanteeseen lisäämällä läsnäoloaan ja toimintojaan.”*. Niinistö puhuu siis Venäjän ja Naton lisääntyneestä aktiivisuudesta Itämeren alueella Ukrainan konfliktin tuloksena. Puheessaan Viron valtiavierailun juhlaillallisella 2016 Niinistö kuvailee tilannetta huolestuttavaksi: *”Itämeren alueen tilanne on jännittyneempi kuin pitkään aikaan. Seuraamme huolestuneena niin äänenpainoja kuin sotilaallista liikehdintää.”*²⁴⁶. Tarkastelujakson loppupuolella Niinistö ottaa lentoturvallisuuden heikentymisen eräänä seurauksena Itämeren heikentyneelle turvallisuustilanteelle. Esimerkiksi puheessaan suurlähettiläskokouksessa 2016, hän sanoo, että: *”Ukrainan konfliktin myötä tilanne myös Itämerellä on kiristynyt. Heikentynyt lentoturvallisuus on tästä eräs vaarallinen oire, joka voi pahimmillaan johtaa onnettomuuksiin ja vakaviin kriiseihin.”*²⁴⁷ Hän nostaa lentoturvallisuuden heikentymisen esiin myös esimerkiksi puheessaan valtiopäivien avajaisissa 2017²⁴⁸. Niinistön puheista saa siis käsityksen, että turvallisuustilanne Itämeren alueella on heikentynyt selvästi Ukrainan kriisin alkamisen jälkeen.

Uhkakentän muutos nousee usein ja monella tapaa esiin Niinistön puheissa. Hän puhuu moneneen otteeseen synkistä tai epävarmoista ajoista tai näkymistä. Hän sanoo Euroopan turvallisuusjärjestelmän kokeneen kolhuja tai sodan tulleen Eurooppaan. Lisäksi hän korostaa uhkien ja ongelmien lisääntymistä ja turvallisuustilanteen muutosta huonompaan suuntaan. Tällainen teema nousee esiin jopa 20:ssä aineiston puheessa. On mielenkiintoista huomata, että Niinistö puhuu niin ikään uhkakentän muutoksesta kautensa alkupuolella, mutta näissä puheissa muutos on ollut päinvastaista - kohti parempaa. Esimerkiksi puheessaan YK:n yleiskokouksen 67. istunnossa 2012 Niinistö toteaa: *”Koko maailma on muuttumassa perustavanlaatuisesti. ... Jos kehitys jatkuu ennallaan, maailmastamme tulee entistä oikeudenmukaisempi ja konfliktien vaara vähenee.”*²⁴⁹. Sävy muuttuu kuitenkin nopeasti päinvastaiseksi. Hiukan Ukrainan kriisin puhkeamisen jälkeen pitämässään puheessa diplomaattipäivällisillä 2014, Niinistö puhuu Eurooppalaisen turvallisuusjärjestyksen paineenalaisuudesta ja toteaa, että: *”On myönnettävä, että näköalat ovat synkät.”*²⁵⁰. Puheessaan sotatieteiden maisterikurssin nimittämistilaisuudessa 2014 Niinistö sanoo turvallisuusympäristön muuttuneen ja katsoo *”jo vanhentuneeksi*

²⁴⁵ Sauli Niinistön puhe 211. valtakunnallisen maanpuolustuskurssin avajaisissa 10.11.2014.

²⁴⁶ Sauli Niinistön puhe Viron valtiavierailun juhlaillallisella Tallinnassa 17.5.2016.

²⁴⁷ Sauli Niinistön puhe suurlähettiläskokouksessa 23.8.2016.

²⁴⁸ Sauli Niinistön puhe valtiopäivien avajaisissa 2.2.2017.

²⁴⁹ Sauli Niinistön puhe YK:n yleiskokouksen 67. Istunnossa 25.9.2012.

²⁵⁰ Sauli Niinistön puhe diplomaattipäivällisillä Helsingin kaupungintalolla 29.4.2014.

uskotut sotilaalliset uhkat”, muuttuneen jälleen ajankohtaiseksi²⁵¹. YK:n yleiskokouksen 69. yleiskeskustelussa 2014 Niinistö viittaa Ukrainan kriisiin ja toteaa: ”*Vastaavaa eurooppalaisen turvallisuusarkkitehtuurin murrosta emme ole nähneet sitten Balkanin sotien tragedian.*”²⁵². Puheessaan 211. maanpuolustuskurssin avajaisissa hän puhuu taas sodan äänistä Euroopassa²⁵³. Suurlähettiläspäivillä 2015 Niinistö toteaa, että: ”*...kansainvälinen järjestelmä elää nyt syvää murrosvaihetta, johon sisältyy merkittävää epävarmuutta ja kasautuvia ongelmia.*”²⁵⁴. Puhetta kansainvälisen järjestelmän murroksesta tai muutoksesta hän jatkaa esimerkiksi Maanpuolustuskurssiyhdistyksen kevätkokouksessa 2016²⁵⁵ ja diplomaattipäivällisillä 2016²⁵⁶. Puheista nousee esiin, että Niinistö pitää uhkakenttää ja turvallisuustilannetta muuttuneena huonompaan suuntaan Euroopassa ja siten myös Suomessa. Hän perustelee päättelyään usein esimerkiksi Ukrainan ja Syyrian konflikteilla.

Yhteistyön ja kansainvälisten suhteiden merkitys uhkakentälle nousee jopa 28:ssa aineiston puheista esiin. Kyseessä ei ole varsinainen uhkakuva, mutta aiheella on Niinistön puheissa suuri merkitys uhkakuville. Niinistö korostaa kansainvälisen yhteistyön ja hyvien suhteiden vaikutusta uhkien ennaltaehkäisyyn ja torjuntaan. Niinistö nostaa yhteistyön merkityksen esiin ajallisesti läpi koko aineiston. Hän puhuu kansainvälisestä yhteistyöstä, eurooppalaisesta yhteistyöstä, pohjoismaisesta yhteistyöstä ja Suomi - Ruotsi -yhteistyöstä. Kaksi viimeisimpänä mainittua korostuvat erityisesti. Toinen tai molemmat mainitaan jopa kahdeksassatoista puheessa. Esimerkiksi puheessaan uudelle hallitukselle Mäntyniemessä 2014, Niinistö korostaa kansainvälisen turvallisuuspoliittisen ja puolustusyhteistyön tärkeyttä²⁵⁷. Ruotsin kuninkaallisten kunniaksi järjestetyllä illallisella 2015 Niinistö kehuu Suomi - Ruotsi yhteistyötä: ”*Maailmantilanteen epävarmuuden kasvaessa Suomen ja Ruotsin välinen yhteistyö säilyy vakaana. Yhdessä voimme paremmin kohdata tulevat haasteet sekä kansallisesti että kansainvälisesti.*”²⁵⁸. Puolan presidentin isännöimillä päivällisillä 2015 Niinistö puhuu jännitteistä Euroopassa ja sanoo: ”*On keskeisen tärkeää säilyttää unionin yhtenäisyys kaikissa toimissa.*”²⁵⁹. Myös Nato-yhteistyö mainitaan joitain kertoja. Esimerkiksi puheessaan 211. maanpuolustuskurssin avajaisissa 2014 Niinistö toteaa: ”*Olemme halunneet rakentaa Suomen tur-*

²⁵¹ Sauli Niinistön puhe sotatieteiden maisterikurssin nimittämistilaisuudessa 28.8.2014.

²⁵² Sauli Niinistön puhe YK:n yleiskokouksen 69. Yleiskeskustelussa New Yorkissa 24.9.2014.

²⁵³ Sauli Niinistön puhe 211. valtakunnallisen maanpuolustuskurssin avajaisissa 10.11.2014.

²⁵⁴ Sauli Niinistön puhe suurlähettiläspäivillä Eduskunnan Pikkuparlamentissa 25.8.2015.

²⁵⁵ Sauli Niinistön puhe Maanpuolustuskurssiyhdistyksen kevätkokouksessa 5.4.2016.

²⁵⁶ Sauli Niinistön puhe diplomaattipäivällisillä Presidentinlinnassa 21.4.2016.

²⁵⁷ Sauli Niinistön puhe uudelle hallitukselle Mäntyniemessä 24.6.2014.

²⁵⁸ Sauli Niinistön puhe kuningas Kaarle XVI Kustaan ja kuningatar Silvian kunniaksi järjestetyllä juhlaillallisella Presidentinlinnassa 3.3.2015.

²⁵⁹ Sauli Niinistön puhe Puolan presidentti Bronislaw Komorowskin isännöimällä päivällisellä Varsovassa 31.3.2015.

vallisuutta nimenomaan kokonaisuutena. Kokonaisuuden osia ovat muun muassa tiivis kiinnittäytyminen kansainväliseen yhteistyöhön, niin EU:n jäsenenä kuin erilaisia kumppanuuksia Ruotsin, pohjoismaiden ja Naton kanssa rakentaen.”²⁶⁰ Sama yhteistyön tärkeyttä korostava linja toistuu Niinistön puheissa läpi aineiston.

Itä - länsi -suhteet ja niiden tila nousee esiin yhdeksässä aineiston puheista. Kyseessä ei ole taaskaan suoraan turvallisuus- tai puolustuspoliittinen uhkakuva, mutta näiden suhteiden tilalla ja kehityssuunnalla on suuri vaikutus potentiaaliin uhkiin Niinistön puheessa. Kyseessä ovat vielä tarkemmin Venäjä - länsi -suhteet. Niinistö puhuu aineistossa Venäjä-suhteista kerän ennen Ukrainan kriisiä ja tällöin sävy on positiivinen: *”Suomen ja Venäjän suhteet jatkuvat tiiviinä ja hyvinä – ja työntäyteisinä!”*²⁶¹. Loput maininnat ajoittuvat Ukrainan kriisin alkamisen jälkeiselle ajanjaksolle ja sävy on huolestuneempi. Esimerkiksi puheessaan suurlähettiläspäivillä 2014, Niinistö sanoo, että lännen ja Venäjän välinen suhde on: *”...ajautunut epäluottamuksen ja vastakkainasettelun kierteeseen.”*²⁶². 211. maanpuolustuskurssin avajaisissa Niinistö puhuu Ukrainan kriisistä ja vertaa Venäjän ja lännen suhteita kylmään sotaan: *”Kriisin seurauksena käsillä on nyt myös tilanne, jossa Venäjän ja lännen välit ovat kireimmät sitten kylmän sodan päivien. Tämä uusi, tai sanoisin pikemminkin uudenlainen kylmä sota, on vakava kehityskulku, joka uhkaa muuttaa kansainvälisen ympäristömme hauraampaan suuntaan pitkäksi aikaa.”*²⁶³. Niinistö katsoo Suomen ja Venäjänkin väliset suhteet jännittyneiksi esimerkiksi puheessaan eduskunnan vaalikauden päättäjaisissa 2015²⁶⁴. Samoin hän arvioi puheessaan Kultaranta-keskusteluissa 2016: *”Venäjän ja lännen välirikko, joka rajusti syventyi Ukrainan konfliktin myötä, mutta jolla oli sitäkin syvemmät alkujuurensa, on suoraan Suomeen ja Ruotsiin vaikuttava seikka.”*²⁶⁵. Toisaalta 2017 valtiopäivien avajaisissa Niinistö arvioi Suomen osaksi länttä, mutta ei näe Suomen ja Venäjän välisissä suhteissa ongelmia: *”Ei siinä ole kahdenkeskisiä ongelmia, eikä niitä kannata tekemällä tehdä.”*²⁶⁶. Niinistö näkee siis Venäjän ja lännen välisten suhteiden kehityssuunnan huolestuttavana ja hän katsoo sen myös vaikuttavan Suomeen. Suomen ja Venäjän suhteista hän antaa puheissaan ehkä hieman ristiriitaisen vaikutelman.

²⁶⁰ Sauli Niinistön puhe 211. valtakunnallisen maanpuolustuskurssin avajaisissa 10.11.2014.

²⁶¹ Sauli Niinistön puhe suurlähettiläskokouksessa Finlandia-talolla 27.8.2013.

²⁶² Sauli Niinistön puhe suurlähettiläspäivillä 26.8.2014.

²⁶³ Sauli Niinistön puhe 211. valtakunnallisen maanpuolustuskurssin avajaisissa 10.11.2014.

²⁶⁴ Sauli Niinistön puhe eduskunnan vaalikauden 2011-2015 päättäjaisissa Finlandia-talossa 15.4.2015.

²⁶⁵ Sauli Niinistön avauspuheenvuoro Kultaranta-keskusteluissa 19.6.2016.

²⁶⁶ Sauli Niinistön puhe valtiopäivien avajaisissa 2.2.2017.

Kategoriat ja pääteemat

Niinistön puheissa nousseet analyysiyksiköt saadaan jaoteltua kolmeen tutkimusmenetelmän mukaiseen kategoriaan. Nämä kategoriat ovat: uudet uhkat, heikentynyt turvallisuustilanne ja kansainvälisten suhteiden vaikutus uhkakenttään.

Uudet uhkat kategoria käsittää analyysiyksiköt: ”kyberuhkat”, ”hybridiuhkat” ja ”kemialliset aseet”. Kaikille näille analyysiyksiköille on yhteistä Niinistön puheessa se, että hän nostaa ne esiin uudenlaisina uhkina, jotka kumpuavat jostain muualta, mutta koskettavat kaikkia, myös suomalaisia. Yhteistä näille uhkille on myös niiden tietynlainen arvaamattomuus ja ehkä tuntemattomuus. Niinistö tuo esiin puhuessaan näistä uhkista niiden ennustamattomuuden ja tämän vuoksi vaarallisuuden. Ajallinen painotus aineistossa hieman eroaa kuitenkin kyseisten analyysiyksiköiden kohdalla. Kemiallisista aseista Niinistö puhuu pääsääntöisesti ennen Ukrainan kriisin alkamista, kun taas hybridiuhkat mainitaan vasta kriisin puhkeamisen jälkeen. Uhkakuvapuheessa on siis havaittavissa muutoksia siinä, mistä uhkista Niinistö puhuu tai mainitsee puheissaan.

Heikentynyt turvallisuustilanne kategoria käsittää analyysiyksiköt: ”Ukrainan kriisi”, ”terrorismi”, ”Itämeren heikentynyt turvallisuustilanne” ja ”uhkakentän muutos”. Kaikki analyysiyksiköt viittaava yleisen turvallisuustilanteen heikkenemiseen. Jokaisen kohdalla tilanne on jollain tapaa muuttunut huonompaan suuntaan Niinistön puheessa. ”Ukrainan kriisi” ja ”uhkakentän muutos” ovat linkittyneet toisiinsa vahvasti. Niinistö puhuu niistäkin kuitenkin myös erikseen ja eri yhteyksissä. Ukrainan kriisi on hänen mukaansa aiheuttanut heikentyneen turvallisuustilanteen Euroopassa. Lisäksi hän usein nostaa esiin muuttuneen uhkakentän vielä erikseen ja puhuu epävarmoista tulevaisuuden näkymistä. ”Itämeren heikentynyt turvallisuustilanne” on myös jatkumoa kahdelle edelliselle. Se on vain rajatumpi esimerkki, joka koskettaa suoraan Suomen turvallisuustilannetta. ”Terrorismi” ei nouse uutena uhkana esiin Niinistön puheessa, mutta se kuinka terroria on käytetty länsimaita vastaan, on Niinistön puheiden mukaan muuttunut pahemmaksi. Se on siis uhkana yhä arkipäiväisempi ja arvaamattomampi länsimaisesta näkökulmasta. Kaikkien analyysiyksiköiden puheessa on havaittavissa muutos turvallisuustilanteessa huonompaan suuntaan.

Kansainvälisten suhteiden vaikutus uhkakenttään kategoria sisältää analyysiyksiköt: ”yhteistyön ja kansainvälisten suhteiden merkitys uhkakentälle” ja ”itä - länsi -suhteet”. Yhteistyön ja kansainvälisten suhteiden merkityksen korostaminen uhkiin vastatessa on jatkumoa jo

Halosen kausilta. Suhteiden ja yhteistyön tärkeys tulee esiin todella usein. Uudempana asiakokonaisuutena tulevat itä - länsi -suhteet. Ukrainan kriisin puhkeamisen jälkeen Venäjän ja lännen väliset suhteet nousevat esiin useita kertoja Niinistön puheissa. Yleensä sanomana on niiden heikentyminen ja pelko edelleen huonommasta kehityssuunnasta. Niinistö tuo esiin usein, että on tärkeää, ettei suhteiden anneta mennä edelleen huonommaksi, koska tällöin potentiaaliset uhat lisääntyvät huomattavasti. Vaikka analyysiyksiköiden sisältö on jotakuinkin päinvastaista, on niiden tulos sama: kansainvälisillä suhteilla on suuri merkitys koettuun uhkatodellisuuteen.

Kaksi ensimmäistä kategoriaa ”uudet uhat” ja ”heikentynyt turvallisuustilanne” voidaan vielä yhdistää yhdeksi pääteemaksi. Molemmat kuvaavat muutosta uhkakentässä. Muutos on huonompaan suuntaan ja kun Niinistö puhuu näihin kategorioihin liittyvistä asioista, hän tuo usein esiin sodan kuvan muuttumisen. Uudet vaikeasti ennustettavat uhat ja yleisesti monella tapaa heikentynyt turvallisuustilanne puhuvat siis sodankuvan muutoksesta. Näin kaksi Niinistön puheiden pääteemaa ovat **sodankuvan muutos** ja **kansainvälisten suhteiden vaikutus uhkakenttään**.

7.3 Päätelmät

Sauli Niinistön uhkakuvapuheessa on havaittavissa selkeä muutos kauden aikana. Ukrainan kriisi vaikuttaa olevan käännöskohta, jossa Niinistön uhkakuvapuhe on muuttunut. Voidaan olettaa, että Ukrainan kriisi ja siitä alkaneet tapahtumat ovat vaikuttaneet Niinistön uhkakuvakäsitykseen. Sama käänne näkyy myös selonteoissa. Vuoden 2012 selonteko näkee sotilaalliset uhat pieninä ja tuo esiin muun muassa kyberuhat ja terrorismin. Vuosien 2016 ja 2017 selonteot nostavat kuitenkin Ukrainan kriisin, itä - länsi -suhteet ja muun muassa hybridisodankäynnin uhkan voimakkaasti esiin. Suomeen ei arvioida kohdistuvan sodan uhkaa viimeisimmissäkään selonteoissa, mutta sotilaallisen uhkan mahdollisuutta painotetaan eritavalla.

Niinistön puhe noudattelee hyvin pitkälle selontekojen linjaa. Uhkakuvapuhe ennen Ukrainan kriisin puhkeamista oli pitkälti linjassa vuoden 2012 selonteon kanssa ja uhkakuvapuhe Ukrainan kriisin puhkeamisen jälkeen noudattelee taas vuosien 2016 ja 2017 selontekoja. Näissä Suomen turvallisuustilanne nähdään heikentyneenä ja Suomen sotilaallisen toimintaympäristön nähdään muuttuneen. Selonteoissa arvioidaan, että Suomeen mahdollisesti kohdistuvan

sotilaallisen uhkan keinovalikoima olisi laaja. Niinistön toiseksi pääteemaksi nousi sodankuvan muutos. Se on hyvin pitkälti sama asia ilmaistuna eri sanoin. Myös kansainvälinen yhteistyö, erityisesti Ruotsin ja Pohjoismaiden kanssa, sekä Venäjä-suhteet nostetaan uusimmissa selonteoissa esiin. Näin Niinistön puheiden toinenkin pääteema löytyy niistä. Yhteinen linja selontekojen ja puheiden välillä on siis näkyvillä.

Puhujana Niinistö käyttää paljon vertauksia ja kielikuvia. Hän elävöittää näin puhettaan ja pyrkii kenties saamaan haluamilleen asioilleen painotusta. Tilanteet joissa Niinistö puhuu vaihtelevat. Puheiden sisältö vaihtelee kohdeyleisön mukaan. Vuosittain toistuvat puheet muistuttavat rakenteellisesti presidentti Halosen puheita. Esimerkiksi uudenvuoden puheissaan Niinistö kertoo vuoden tapahtumia tai puhuessaan kadettien ylentämistilaisuudessa, hän keskittyy sotilaan tehtäviin ja Suomen uhkaympäristöön.

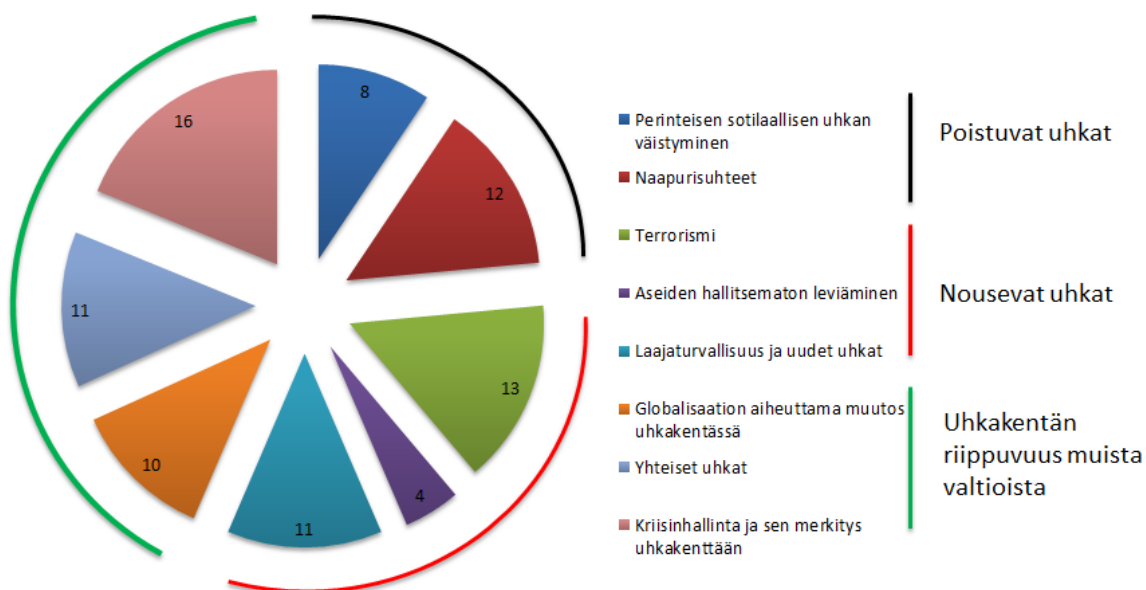
8. JOHTOPÄÄTÖKSET

8.1 Uhkakuvapuhe aikansa kuvaajana

Sauli Niinistö ja Tarja Halonen toimivat Suomen tasavallan presidentteinä kahtena hyvin erilaisena aikakautena, vaikka puhutaankin suhteellisen lyhyestä aikavälistä. Halosen presidenttikaudet olivat kylmän sodan jälkeistä ”uutta aikaa”. Kaikkia pitkään painostanut uhka oli pysyvästi poistunut jo vuosia aikaisemmin ja maailma kehittyi ja globalisoitui kovaa vauhtia. Laajan turvallisuuden käsite kuvaa hyvin tuota aikaa. Sotilaalliset uhkat olivat vanhentuneita ja uhkissa voitiin keskittyä kaikkeen hyvinvointia häiritsevään. Konflikteja oli edelleen maailmalla, mutta Eurooppa nähtiin niistä erillään olevaksi niin maantieteellisesti kuin ideologisesti. Kriisinhallinta ja esimerkiksi terrorismin torjuminen olivatkin sotilaallisen uhkatorjunnan keskiössä niin aikakauden selonteoissa kuin Halosen puheessa.

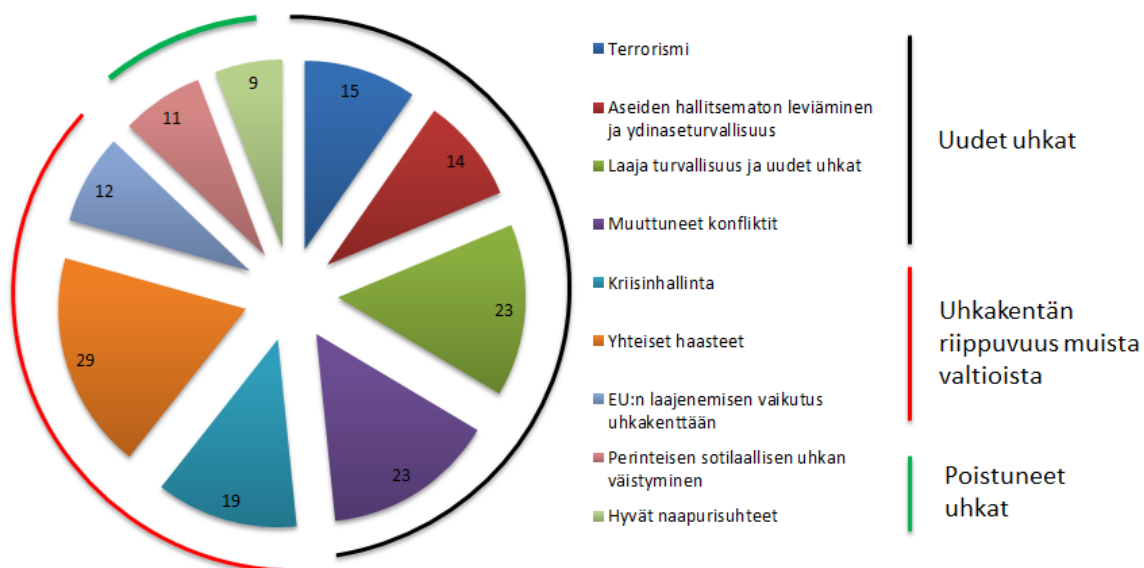
Halosen ensimmäisen kauden teemoiksi nousivat ”uhkakentän muutos” ja ”uhkakentän riippuvuus muista valtioista” ja toisen kauden teemoiksi ”uudistunut uhkakenttä” ja ”uhkakentän riippuvuus muista valtioista”. Teemat ovat hyvin toistensa kaltaisia. Niistä kuvastuu ajan selontekojen henki. Ensimmäisen kauden aikana retoriikka viittasi muuttuvaan uhkakenttään. Siirryttiin kylmän sodan maailmasta kohti nykyaikaista yhteiskuntaa, jossa laajan turvallisuuden käsite määrittelee uhkat. Toisen kauden kohdalla puheet antavat ymmärtää, että muutos on käyty jo läpi ja eletään uutta aikaa, jossa ei välttämättä edes puhuta uhkista vaan haasteista. Molemmille kausille oli ominaista globalisaation ja yhteisöllisyyden korostaminen. Mikään maa ei ollut enää yksin, vaan niin uhkat kuin mahdollisuudetkin koskettivat kaikkia. Kaikkien toimilla oli merkitystä ja ne vaikuttivat myös toisiin.

Analyysiyksiköt, kategoriat ja teemat Halosen 1. kauden puheissa

Kuva 4: Analyysiyksiköt, kategoriat ja teemat Halosen 1. kauden puheissa

Analyysiyksiköt, kategoriat ja teemat Halosen 2. kauden puheissa

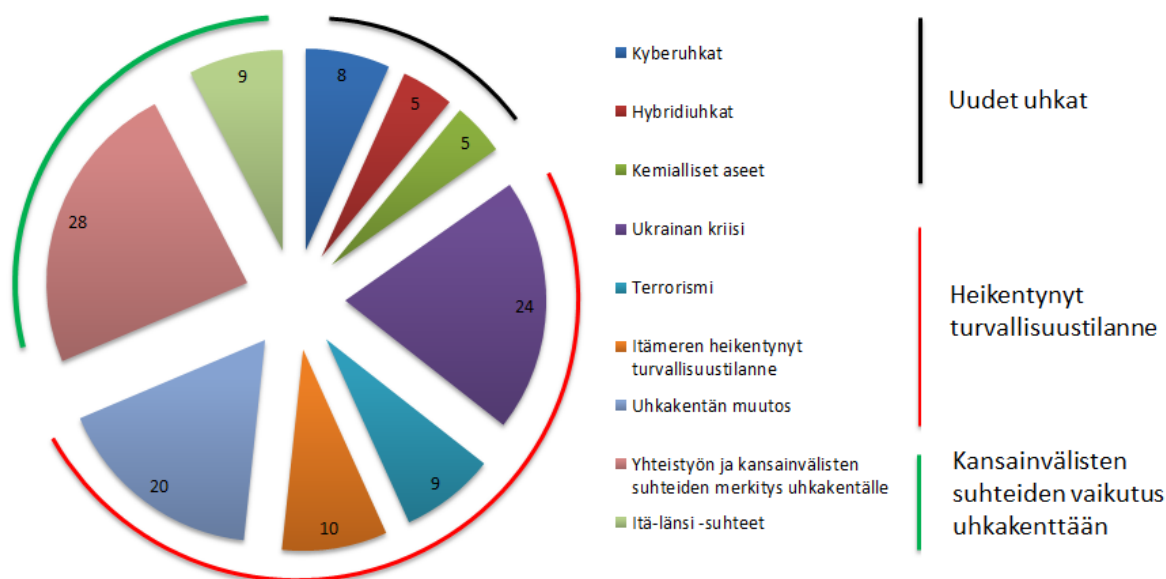
Kuva 5: Analyysiyksiköt, kategoriat ja teemat Halosen 2. kauden puheissa

Niinistön kausi tasavallan presidenttinä jatkuu siitä, mihin Halonen jäi. Toki esimerkiksi Georgiassa oli käynyt ennennäkemätön konflikti. Venäjä oli alkanut nostaa taas päätään sotilasmahtina Euroopan alueella, mitä se oli hyvin vähän tehnyt kylmän sodan loppumisen jäl-

keen. Eurooppa ei tuntunut enää niin koskemattomalta kuin aikaisemmin. Myös edelleen kehittynyt teknologia ja tietoverkottuminen olivat muuttaneet pelikenttää pikkuhiljaa. Uusia uhkia oli siis syntynyt, mutta vuoden 2012 selonteko ja Sauli Niinistön uhkakuvapuhe hänen kautensa alussa muistuttivat vielä aika paljon sitä, mihin Tarja Halosen toisella kaudella oli jääty. Ukrainan konflikti, Syyrian kriisin pitkittyminen sekä näitä seuranneet tapahtumat, ja esimerkiksi lukuisat terrori-iskut keskeisissä Eurooppalaisissa kaupungeissa, ovat kuitenkin muuttaneet uhkakuvapuhetta merkittävästi Niinistön presidenttikauden aikana. Valtioneuvosto jopa muutti pitkään vallinnutta selontekomenettelyään ja muutti turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon kahdeksi eri asiakirjaksi: turvallisuuspoliittiseksi selonteoksi ja puolustusselonteoksi. Nämä 2016 ja 2017 vuosien uudet tuotokset poikkeavat huomattavasti edeltäjistään. Samoin kävi Niinistön uhkakuvapuheelle.

Niinistön kauden kahdeksi päätemaaksi nousivat lopulta ”sodankuvan muutos” ja ”kansainvälisten suhteiden vaikutus uhkakenttään”. Mielenkiintoista on huomata, että teemat itsessään ovat melkein samat kuin Halosen puheissa esille nousseet teemat. ”Kansainvälisten suhteiden vaikutus uhkakenttään” onkin sitä. Niin Niinistö kuin Halonenkin korostivat samalla tavoin globaalin maailman seurauksia ja kansainvälisten suhteiden merkitystä. Mutta, kun Halosen teemaksi nousi ”uhkakentän muutos” tai ”uudistunut uhkakenttä”, Niinistön teema ”sodankuvan muutos” puhuu kyllä samantyyilisestä muutoksesta, mutta muutossuunta on päinvastainen. Niinistön puheiden keskiössä oli perinteisen sotilaallisen uhkan palaaminen Eurooppaan. Halonen korosti omassa puheessaan usein sitä, että perinteinen sotilaallinen uhka ei ole nykyäikää, kun taas Niinistön puheissa aikakautta verrattiin jopa kylmään sotaan. Toki Niinistökin sanoi pitävänsä sotilaallista hyökkäystä Suomeen epätodennäköisenä, mutta hän toi hyvin selkeästi ja usein esiin sen, että olemme palanneet ajassa taaksepäin ja nykyään puhutaan taas uhkista haasteiden sijaan.

Analyysiyksiköt, kategoriat ja teemat Niinistön 1. kauden puheissa

Kuva 6: Analyysiyksiköt, kategoriat ja teemat Niinistön 1. kauden puheissa

Aikakaudet ovat monessa mielessä jopa toistensa vastakohtia. Näin on myös toinen pääteemoista, joista aikansa tasavallan presidentit puhuvat. Molemmat presidentit noudattavat kuitenkin hyvin pitkälle ajan virallista näkemystä uhkapuheissaan. Puolustuspoliittisissa selonteissa on kaikissa tapauksissa huomattavissa samat teemat kuin presidenttien uhkapuheissa. Tämä on tietysti luonnollista ottaen huomioon, että presidentti johtaa uhkapolitiikkaa yhdessä valtioneuvoston kanssa. Tällöin on loogista, että valtioneuvoston tuottama ja presidentin hyväksymä selonteko on presidentin puheen kanssa samassa linjassa. Presidentin on tuettava puheellaan selontekoa. Muuten hän rakentaisi puheteoillaan erilaista uhkakuvakenttää kuin on selontekoihin itse kirjannut. Presidentit toimivat siis konstruktivistisen taustaoletuksen mukaisesti. Näin eri presidenttien puhe on tietyiltä osin hyvin samankaltaista. Se tukee virallista kantaa.

Toki ajankohtaisuus vaikuttaa. Suuret tapahtumat, kuten syyskuun 11. terrori-iskut tai Ukrainan konfliktin alkaminen, tulevat ilmi vasta seuraavaksi julkaistussa selonteossa, mutta niistä tulee osa presidenttien puhetta heti. Tästä syystä jotkut uhkat saattavat saada enemmän painotusta selonteissa ja toiset taas presidenttien puheessa. Kaikki kolmen kauden esille nostetut analyysiyksiköt löytyvät kuitenkin jollain tapaa myös aikansa selonteista. Presidentit nostavat esiin ajalleen ominaisia uhkia puheessaan ja noudattavat pitkälti ajan virallista kantaa.

Suurimmat ja näkyvimvät erot uhkakuvapuheessa kahden eri presidentin välillä aiheuttaa aikakausien erilaisuus. Toki presidentitkin ovat erilaisia puhujina ja persoonina.

8.2 Presidentit puhujina

Koska aikakaudet presidenttien välillä eroavat niin paljon toisistaan, on presidenttejä puhujinakin vaikeampi vertailla keskenään, kuin jos aikakaudet olisivat olleet enemmän toistensa kaltaisia. Joitain eroja kuitenkin on huomattavissa.

Presidentti Halonen muutti toisen kautensa aikana usein puheensa uhkista puheeksi haasteista. Hän siis mukaili retorisesti tilannetta. Toisaalta Niinistö teki samaa omassa puheessaan päinvastaiseen suuntaan puhuessaan synkistä näköaloista tai tragedioista. Halonen pyrki myös usein nostamaan puheessaan esiin tasa-arvoasiat ja esimerkiksi naisten ja lasten aseman konflikteissa. Varsinkin toisen kautensa aikana hän usein keskittyi puhumaan juuri naisista ja lapsista puhuessaan konflikteista. Niinistö kiinnittää huomattavasti vähemmän huomiota samaan asiaan. Toki jälleen aikakaudet eroavat toisistaan, mutta eron voi olettaa lähtevän myös henkilöstä. Puhujana Niinistö taas käyttää huomattavasti enemmän kielikuvia, vertauksia tai lainauksia kuin Halonen. Esimerkkinä Niinistön puheesta suurlähettiläspäivillä 2012: *”Tai-vaalla on pilviä, edessä ristiaallokkoa ja karikoita. Joudumme nyt suunnistamaan huonossa kelissä.”*²⁶⁷ Puheessa 211. maanpuolustuskurssin avajaisissa hän sanoo: *”Eräs opettavainen venäläinen sananlasku kuuluu: ’kazak berjot što ploha ležit’ eli ’kasakka ottaa sen, mikä on huonosti kiinni’.*²⁶⁸ Halosen puheessa vastaavia kielikuvia tai lainauksia näkyy harvemmin.

Halosen osalta hieman yllättävää oli se, että hän kommentoi esimerkiksi Georgian kriisiä ja epäsymmetrisen sodankäynnin lisääntymistä toisen kautensa aikana hyvin vähän. Nämä asiat nostettiin erityisinä esiin kuitenkin vuoden 2009 selonteossa. Voitaisiin katsoa, että Halonen ei turvallistanut Georgian kriisiä, kun taas Niinistö turvallisti Ukrainan kriisin. Toki kyseessä ovat eri konfliktit ja uhkaympäristö oli Ukrainan kriisin kohdalla muuttunut jo selontekojenkin mukaan erilaiseksi. Halonen ei kenties nähnyt uhkakentän muuttuneen niin paljon, että hänen tarvitsisi puheellaan kovinkaan paljon puuttua siihen. Toisin sanoen hän ei kenties nähnyt näillä asioilla olevan niin suurta merkitystä, että niiden perusteella tarvitsisi tehdä muutoksia ulko- ja turvallisuuspoliittiseen linjaan. Tällöin hänellä ei ollut tarvetta saada myöskään

²⁶⁷ Sauli Niinistön puhe suurlähettiläspäivillä 21.8.2012.

²⁶⁸ Sauli Niinistön puhe 211. valtakunnallisen maanpuolustuskurssin avajaisissa 10.11.2014.

perusteluja muutoksen tueksi. Niinistö taas näki kenties uhkaympäristön muuttuneen kaudellaan niin paljon, että hänen oli puheellaan tuotettava uudenlainen uhkaympäristö suomalaisten mieliin. Näin hän saa perusteet toteuttaa tilanteeseen sopivaksi näkemäänsä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa. Toki varsinainen käännekohta Niinistönkin puheessa on nähtävissä vasta Ukrainan kriisin puhkeamisen jälkeen.

Tilanteet, joissa presidentit puhuivat uhkakuvista, vaihtelivat suuresti kuten lähdeluettelosta voi huomata. Tietynlaiset puheet niin kuin uudenvuodenpuheet, puheet maanpuolustuskurssien avajaisissa, puheet suurlähettiläspäivillä tai diplomaatti-illallisilla, puheet kadettien ylentämistilaisuuksissa ja puheet YK:n yleiskokouksissa toistuivat kuitenkin usein molempien kohdalla. Kuten aiemmin todettu, aikakaudesta johtuen Halosen puheissa käsiteltiin huomattavasti vähemmän varsinaisia sotilaallisia uhkia kuin Niinistön kohdalla. Eräs tilanne, jossa Niinistö puhuu usein uhkista, ovat hänen lanseeraamansa Kultarantakeskustelut. Ne ovat Niinistön isännöimä keskustelutilaisuus Kultarannassa kesäisin. Aiheena ovat yleensä ajankohtaiset ulko- ja turvallisuuspoliittiset asiat. Niinistö on ottanut omien sanojensa mukaan mallia kyseisiin keskusteluihin Ruotsista.²⁶⁹ Tällaista traditiota ei ollut Tarja Halosen aikaan.

Miten presidentit sitten nostavat uhkia esiin? Se riippuu suuresti kontekstista. Puheessaan valmistuville upseereille molemmat presidentit kertoivat, mitä varten upseereita tarvitaan. Puhuessaan YK:n yleisistunnoissa esiin nousivat kansainväliset asiat ja yhteiset uhkat tai haasteet. Puheissa maanpuolustuskurssien avajaisissa puhuttiin Suomea koskettavista sen hetkistä uhkista. Tässäkin asiassa aikakaudella lienee ollut merkittävin vaikutus uhkakuvapuheen varsinaiseen sisältöön. Esiintulot, joita presidentit tekivät uhkakuvapuheellaan, olivat molempien presidenttien ja kaikkien kausien kohdalla hyvin samankaltaisia tilanteita. Tämän näkee selkeimmin, kun vertailee eri kausien aineistoksi nostettujen puheiden luetteloita.

Edellisissä kappaleissa on pyritty vastaamaan kaikkiin alatutkimuskysymyksiin. Näin myös vastauksen varsinaiseen tutkimusongelmaan ja päätutkimuskysymykseen pitäisi olla olemassa. Miten tasavallan presidentit Halonen ja Niinistö puhuvat turvallisuus- ja puolustuspoliittisista uhkakuvista? He puhuvat niistä ajalle ominaiseen tyyliin, noudatellen valtion virallista näkemystä asiasta. Tilanteet, joissa presidentit tuovat uhkakuvapuhettaan esiin, ovat presidentille ominaisia esiintymisiä, joissa heidän oletetaan ottavan kantaa turvallisuusasioihin osana maan ulkopoliittista johtoa. Niinistö ja Halonen ovat persoonina erilaisia ja heidän puhetyy-

²⁶⁹ Sauli Niinistön avauspuheenvuoro Kultarantakeskusteluissa 19.6.2016.

linsäkin eroaa hiukan toisistaan. Suurimman eron heidän uhkakuvapuheeseensa lienevät asettaneet kuitenkin vallitsevan aikakauden ja turvallisuus- ja puolustuspoliittisen ympäristön erot.

8.3 Kritiikki ja jatkotutkimus

Kuten tutkielmassa on jo aiemmin todettu, laadullinen tutkimus on aina eräänlainen kuvaus maailmasta, jonka tutkija luo. Tämänkin tutkielman tulokset ovat pitkälti riippuvaisia siitä, mitä tutkija on taipunut näkemään ja millaisia näkökulmia tai aineistoja hän on päättänyt valita tutkielmaansa. Samasta aiheesta, samalla tutkimusmenetelmällä ja jopa samalla aineistolla olisi varmasti mahdollista päästä myös aivan erilaisiin tuloksiin.

Eräs merkittävä lähtökohta on itse aineisto. Tässä tutkielmassa käytettiin aineistona pääsääntöisesti presidenttien internetistä löytyviä virallisia puheita ja kannanottoja. Tämän lisäksi materiaalia olisi valtavasti löydettävissä, jos otettaisiin mukaan esimerkiksi kaikki presidenttien kommentoinnit julkisuudessa ja mediassa. Materiaali paisuisi huomattavasti ja tutkimuksesta tulisi tällöin kattavampi. On tietysti toinen kysymys, olisiko se pro gradun laajuudessa tutkielmassa järkevää. Näkökulmaa sillä kuitenkin saisi lisää. Esimerkiksi Halosen ensimmäisen kauden osalta aineisto jäi suhteessa pienemmäksi kuin kahden muun presidenttikauden osalta. Onko otanta ollut tällöin myös kyseisen kauden osalta riittävä ja miksi se on jäänyt pienemmäksi? Absoluuttista vastausta näihin kysymyksiin on vaikea löytää. Tulosten osalta vaikuttaa kuitenkin siltä, että otanta on ollut tähän tutkielmaan riittävä. Sen avulla on onnistuttu löytämään Halosen käyttämät teemat myös hänen ensimmäisen kautensa osalta.

Toinen lopputuloksiin vaikuttava tekijä ovat tutkijan omat näkemykset. Sisällön analyysi metodina toimii siten, että tutkija nostaa esiin mielestään merkittävänä näkemänsä asiat. Se on siis hyvin subjektiivinen metodi, vaikka tutkija mahdollisimman objektiivinen pyrkii olemaankin. Nyt esimerkiksi tutkimustulokset osoittivat, että presidenttien puheet noudattelivat pitkälti virallisten selonteiden linjaa. Olisiko mahdollista, että luettuaan paljon selontekoja, tutkija alitajuisesti myös näkisi kaikki aiemmin lukemansa asiat helpommin presidenttien puheissa kaikkien muiden asioiden joukosta? Tämä voisi vaikuttaa merkittävästi tutkimustuloksiin. Tässä tutkielmassa ei toivottavasti ole menty kyseiseen ansaan, mutta monilla asioilla voi olla vastaavia vaikutuksia ja tuloksiin on siksi suhtauduttava kriittisesti.

Tässä tutkielmassa tutkittiin kahta presidenttiä ja kolmea eri presidentin valtakautta. Viimeisin kausi jäi vielä vuoden lyhemmäksi kuin kaksi edellistä, koska se oli edelleen meneillään tutkielmaa kirjoitettaessa. Lisäksi juuri tämä kolmas kausi oli aikakautena hyvin erilainen kuin kaksi edellistä ja silloin virassa oli eri tasavallan presidentti. Luotettavampien tuloksien saamiseksi olisi ollut hyvä kattaa aineistoon Niinistönkin kausi kokonaisuudessaan ja myös hänen toinen presidentinkautensa. Näin oltaisi saatu aineistoa kattavammalta aikaväliltä, joka on verrattavissa myös Halosen kausien aikaväliin. Tutkimuksen tulokset olisivat varmasti olleet taas hiukan luotettavammat.

Jatkotutkimukselle jää siis vielä sijaa. Tulevien kausien tutkimisen lisäksi mielenkiintoista olisi paneutua myös muun valtionjohdon uhkakuvaretoriikkaan ja siihen, sopiiko se presidentin puheeseen. Lisäksi voisi tutkia, onko presidentti juuri se henkilö, joka pääasiassa puhuu julkisesti uhkakuvista, niin kuin tässä tutkielmassa on oletettu. Myös selontekojen syntyprosessin ja liityntäpinnan lisätutkiminen voisi olla mielenkiintoista, vaikka siitä toki aiempaa tutkimusta jo onkin.

LÄHTEET

1 JULKAISEMATTOMAT LÄHTEET

Pääesikunta (2007): *Kenttäohjesääntö 2007, Yleinen osa, Puolustusjärjestelmän toiminnan perusteet*. Suunnitteluosasto, Helsinki 2007.

2 JULKAISTUT LÄHTEET

2.1 Tutkimukset ja opinnäytteet

Jyränki, Antero (1967): *Sotavoiman ylin päällikkyys, Tutkimus tasavallan presidentille HM30§:n nojalla kuuluvasta toimivallasta ja sen käyttämisestä*. Suomalainen lakimiesyhdistys, Helsinki 1967.

Limnell, Jarno (2009): *Suomen uhkakuvapolitiikkaa 2000-luvun alussa*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 1, No 29.

Lindberg, Steve (1994): *Hotbilder för Finland, Säkerhetspolitisk förändring och kontinuitet*. Väitöskirja, Åbo 1994.

Niskanen, Maarit (2009): *Tasavallan presidentin ulko- ja turvallisuuspoliittinen päätösvalta Suomen valtiosäännössä*. Väitöskirja, Lapin yliopisto, Lapin yliopistokustannus, Rovaniemi 2009.

Puukka, Ilkka (2005): *Valtapelit hallinnossa, Tapaustutkimus sotilaskulttuurin puolustuksesta puolustushallinnon uudistamisessa*. Väitöskirja, Tampere 2005.

Ruhala, Kalevi (1977): *Turvallisuuspolitiikka, Ulkopoliitiikan ja strategian peruslinjat ydinaseiden aikakaudella*. Ulkopoliittinen instituutti, Länsi-Savon kirjapaino, Mikkeli 1977.

Tiili, Minna (2008): *Ministers as Strategical Political Leaders? Strategic Political Steering after NPM Reforms in Finland*. Academic dissertation, Acta Politica 34, Department of Political Science, Helsinki 2008.

Visuri, Pekka (1989): *Totaalisesta sodasta kriisinhallintaan, puolustusperiaatteiden kehitys läntisessä Keski-Euroopassa ja Suomessa vuosina 1945–1985*. Otava, Keuruu 1989.

2.2 Kirjallisuus

Buzan Barry, Ole Waever & Jaap de Wilde (1998): *Security, A New Framework For Analysis*. Lynne Rienner Publishers, Inc., USA 1998.

Berger, Peter & Thomas Luckmann (1994) [alkuperäisteos 1966]: *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen: tiedonsosiologinen tutkielma*. Gaudeamus, Helsinki 1994.

Eskola, Jari (2015): Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat, Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta, teoksessa *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2, Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Valli, Raine & Juhani Aaltola (toim.), PS-kustannus, Jyväskylä 2015.

Pettman, Ralph (2000): *Commonsense Constructivism, or, the Making of World Affairs*. M. E. Shape Armonk, New York 2000.

Rantala, Irma (2015): Laadullisen aineiston analyysi tietokoneella, teoksessa *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2, Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Valli, Raine & Juhani Aaltola (Toim.), PS-kustannus, Jyväskylä 2015.

Sjöberg, Lennart (2001): Risk Perceptions: Talking on Social Science, teoksessa, *Threat Politics, New Perspectives on security, risk and crisis management*. Eriksson, Johan (ed.), Ashgate Publishing, Aldershot 2001.

Tuomi, Jouni & Anneli Sarajärvi (2002): *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi, Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 2002.

Wendt, Alexander (2003) [alkuperäisteos 1999]: *Social Theory of International Politics*. Cambridge University Press, Cambridge 1999.

2.3 Artikkelit

Helsingin Sanomat -verkkolehti: *Syyrian sisällissota*.
[<http://www.hs.fi/aihe/syyriansisallissota/>], luettu 25.8.2017.

Jyränki, Antero (2000): Perustuslakiuudistus ja ulkopolitiikan johtaminen, julkaisussa *Ulkopolitiikka*. Ulkopoliittinen instituutti, Helsinki 2000.

Kyngäs, Helvi & Liisa Vanhanen (1999): Sisällön analyysi, julkaisussa *Hoitotiede* 11, 3-12, Savonia Kirjapaino Oy, Kerava 1999.

Limnell Jarno (2012): Uhkakuvat ohjaavat turvallisuuspolitiikkaa, teoksessa *Näkökulmia puolustuskyvyn uskottavuuteen*. Tarvainen, Tiina (toim.), Puolustusministeriö, Korian Kirjapaino Alanko Ky, Helsinki 2012,
[http://www.defmin.fi/files/2061/Nakokulmia_puolustuskyvyn_uskottavuuteen.pdf], luettu 25.10.2016.

Nokkala, Arto (2013): Sotilaalliset uhkakuvat Suomen politiikassa, teoksessa *Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen*. Sivonen Pekka (toim.), Strategian tutkimuksia No 33, Julkaisusarja 1, Strategian laitos, MPKK, Helsinki 2013.

2.4 Muut julkaistut lähteet

Hallituksen toimenpidekertomus vuodelta 2000. K/2001 vp.

Kielitoimiston sanakirja. [www.kielitoimistonsanakirja.fi], luettu 23.11.2016.

Puolustusministeriön verkkosivut. [<http://www.defmin.fi>], luettu 25.8.2017.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Anna Puusniekka: *KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto*. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto, Tampere 2006, [<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus>], luettu 11.1.2017.

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731.

Tasavallan presidentin kanslian verkkosivut. [<http://www.tpk.fi>], luettu 25.8.2017.

Ulkopoliittisen instituutin verkkosivut. [<http://www.eilen.fi>], luettu 25.8.2017.

Valtioneuvosto (2001): *Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2001*. Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle 13.6.2001, VNS 2/2001 vp, [<http://www.defmin.fi>], luettu 28.2.2017.

Valtioneuvosto (2004): *Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2004*. Valtioneuvoston selonteko VNS 6/2004, Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 16/2004, [<http://www.defmin.fi>], luettu 28.2.2017.

Valtioneuvosto (2009): *Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2009*. Valtioneuvoston selonteko, Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 11/2009, [<http://www.defmin.fi>], luettu 28.2.2017.

Valtioneuvosto (2012): *Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2012*. Valtioneuvoston selonteko, Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 5/2012, [<http://www.defmin.fi>], luettu 24.3.2017.

Valtioneuvosto (2016): *Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko*. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 7/2016, [<http://formin.finland.fi/public/default.aspx?contentid=348057>], luettu 29.3.2017.

Valtioneuvosto (2017): *Valtioneuvoston puolustusselonteko*. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 5/2017, [<http://www.defmin.fi>], luettu 29.3.2017.

Yle uutiset (2009): *Ruotsi lakkauttaa asevelvollisuuden*. Verkkouutinen [<https://yle.fi/uutiset/3-5719143>], julkaistu 30.1.2009, luettu 15.8.2017.

Yle uutiset (2014): *Näin Ukrainan kriisi on levinnyt*. Verkkouutinen, [<http://yle.fi/uutiset/3-7098411>], julkaistu 19.2.2014, päivitetty 8.8.2014, luettu 10.5.2017.

Yle uutiset (2016): *Ruotsin joukot jäivät pysyvästi Gotlantiin*. Verkkouutinen, [<https://yle.fi/uutiset/3-9165910>], julkaistu 14.9.2016, luettu 25.8.2017.

PUHEET

Halosen 1. kauden puheet kronologisesti

Tarja Halosen puhe Berliinissä Quandt Stiftungin seminaarissa. 24.11.2000, [<http://www.eilen.fi/447/>], luettu 13.2.2017.

Tarja Halosen uudenvuodenpuhe 1.1.2001. 1.1.2001, [<http://www.eilen.fi/1591/>], luettu 23.5.2017.

Tarja Halosen puhe kadettien ylentämis- ja nimittämistilaisuudessa Presidentinlinnassa. 4.6.2001, [<http://www.eilen.fi/475/>], luettu 23.5.2017.

*Tarja Halosen puhe Euroopan neuvoston parlamentaarisessa yleiskokouksessa Strasbourgis-
sa.* 24.1.2001, [<http://www.eilen.fi/1593/>], luettu 13.2.2017.

Tarja Halosen puhe kadettikunnan 80-vuotisjuhlassa. 27.1.2001, [<http://www.eilen.fi/1594/>], luettu 13.2.2017.

Tarja Halosen puhe Maanpuolustuskurssiyhdistyksen 40-vuotisjuhlassa. 21.5.2001, [<http://www.eilen.fi/1610/>], luettu 13.2.2017.

*Tarja Halonen: Speech by President of the Republic Tarja Halonen at a dinner in honour of
the President of the Russian federation Vladimir Putin and Mrs. Putina.* 3.9.2001, [<http://www.eilen.fi/500/>], luettu 13.2.2017.

Tarja Halosen puhe: Onko kansainvälinen yhteistyö mahdollista?. 6.11.2001, [<http://www.eilen.fi/510/>], luettu 13.2.2017.

Tarja Halosen uudenvuodenpuhe 1.1.2002. 1.1.2002, [<http://www.eilen.fi/1611/>], luettu 23.5.2017.

Tarja Halosen puhe valtiopäivien avajaisissa. 5.2.2002, [<http://www.eilen.fi/1613/>], luettu 13.2.2017.

Tarja Halosen puhe kadettien ylentämis- ja nimittämistilaisuudessa. 4.6.2002, [<http://www.eilen.fi//1631/>], luettu 23.5.2017.

Tarja Halosen puhe suurlähettiläskokouksessa. 21.8.2002, [<http://www.eilen.fi//1635/>], luettu 10.2.2017.

Tarja Halosen uudenvuodenpuhe 1.1.2003. 1.1.2003, [<http://www.eilen.fi//1639/>], luettu 23.5.2017.

Tarja Halosen puhe eduskunnan vaalikauden 1999-2002 päättäjäsissä. 11.3.2003, [<http://www.eilen.fi//1648/>], luettu 10.2.2017.

Tarja Halosen puhe kadettien ylentämis- ja nimittämistilaisuudessa. 4.6.2003, [<http://www.eilen.fi//1659/>], luettu 23.5.2017.

Tarja Halosen puhe Kanadan kenraalikuvernöörin valtiovierailun kunniaksi järjestetyillä juhlapäivällisillä. 6.10.2003, [<http://www.eilen.fi//736/>], luettu 8.2.2017.

Tarja Halosen uudenvuodenpuhe 1.1.2004. 1.1.2004, [<http://www.eilen.fi//840/>], luettu 23.5.2017.

Tarja Halosen puhe vuoden 2004 valtiopäivien avajaisissa eduskunnassa. 3.2.2004, [<http://www.eilen.fi//844/>], luettu 8.2.2017.

Tarja Halosen puhe Royal United Services Institute for Defense and Security Studies (RUSI) - tutkimuslaitoksessa Lontoossa. 11.5.2004, [<http://www.eilen.fi//1013/>], luettu 8.2.2017.

Tarja Halosen puhe kadettien ylentämis- ja nimittämistilaisuudessa. 4.6.2004, [<http://www.eilen.fi//1046/>], luettu 23.5.2017.

Tarja Halosen uudenvuodenpuhe 1.1.2005. 1.1.2005, [<http://www.eilen.fi//1445/>], luettu 23.5.2017.

Tarja Halosen puhe 172. maanpuolustuskurssin avajaisissa. 24.1.2005, [<http://www.eilen.fi/1446/>], luettu 8.2.2017.

Tarja Halosen esitelmä Turvallisuustieteellisessä yhdistyksessä Turun yliopistolla. 5.4.2005, [<http://www.eilen.fi/1457/>], luettu 8.2.2017.

Tarja Halonen: Speech by President of the Republic Tarja Halonen at a dinner for the diplomatic corps at the Presidential Palace. 14.4.2005, [<http://www.eilen.fi/1460/>], luettu 8.2.2017.

Tarja Halosen puhe kadettien ylentämis- ja nimittämistilaisuudessa. 3.6.2005, [<http://www.eilen.fi/1479/>], luettu 23.5.2017.

Tarja Halosen puhe Etykin 30-vuotisjuhlassa. 1.8.2005, [<http://www.eilen.fi/158/>], luettu 8.2.2017.

Tarja Halosen puhe Eurooppalainen Suomi ry:n ja Eurooppanuoret ry:n seminaarissa. 26.8.2005, [<http://www.eilen.fi/1491/>], luettu 8.2.2017.

Tarja Halonen: Speech by President of the Republic Tarja Halonen at the Svenska Dagbladet Executive Club in Stockholm. 19.10.2005, [<http://www.eilen.fi/1525/>], luettu 8.2.2017.

Tarja Halosen juhlapuhe Suomi YK:ssa 50 vuotta -juhlassa Finlandia-talossa. 14.12.2005, [<http://www.eilen.fi/1543/>], luettu 8.2.2017.

Tarja Halosen uudenvuodenpuhe 1.1.2006. 1.1.2006, [<http://www.eilen.fi/1374/>], luettu 23.5.2017.

Halosen 2. kauden puheet kronologisesti

Tarja Halosen puhe kadettien ylentämis- ja nimittämistilaisuudessa. 12.4.2006, [<http://www.eilen.fi/1390/>], luettu 23.5.2017.

Tarja Halonen: *Speech by President of the Republic of Finland Tarja Halonen at the Charlemagne Prize Forum in Aachen*. 24.5.2006, [<http://www.eilen.fi/1400/>], luettu 8.2.2017.

Tarja Halosen rauhanpuhe Bomarsundissa. 13.8.2006, [[http://www.eilen.fi //1410/](http://www.eilen.fi//1410/)], luettu 8.2.2017.

Tarja Halonen: *Speech by President of the Republic of Finland Tarja Halonen at the European Parliament*. 5.9.2006, [<http://www.eilen.fi/1413/>], luettu 8.2.2017.

Tarja Halonen: *Address by President of the Republic of Finland Tarja Halonen to the 61st General Assembly of the United Nations*. 19.9.2006, [<http://www.eilen.fi/1420/>], luettu 8.2.2017.

Tarja Halosen YK-päivän aamunavaus kouluissa. 24.10.2006, [<http://www.eilen.fi/1427/>], luettu 8.2.2017.

Tarja Halonen: *Speech by President of the Republic Tarja Halonen at the Baltic Development Forum Summit in Helsinki*. 29.10.2006, [<http://www.eilen.fi/1431/>], luettu 8.2.2017.

Tarja Halonen: *Speech by President of the Republic of Finland Tarja Halonen at the Norwegian Nobel Institute in Oslo*. 29.11.2006, [<http://www.eilen.fi/1439/>], luettu 7.2.2017.

Tarja Halosen tervehdys rauhanturvaamisen 50-vuotisjuhlassa Tampereella. 4.12.2006, [<http://www.eilen.fi/1441/>], luettu 7.2.2017.

Tarja Halosen uudenvuodenpuhe 1.1.2007. 1.1.2007, [<http://www.eilen.fi/1298/>], luettu 23.5.2017.

Tarja Halosen tervehdys Kriisinhallintakeskuksen avajaisissa. 1.2.2007, [<http://www.eilen.fi/1303/>], luettu 28.2.2017.

Tarja Halonen: *Speech by President of The Republic of Finland Tarja Halonen at the Parliamentary luncheon in Canberra*. 14.2.2007, [<http://www.eilen.fi/1307/>], luettu 28.2.2017.

Tarja Halonen: *Speech by President of the Republic of Finland Tarja Halonen at the Australian National University's Europe Centre in Canberra*, 15.2.2007, [<http://www.eilen.fi/1308/>], luettu 28.2.2017.

Tarja Halosen puhe eduskunnan vaalikauden 2003–2006 päättäjäisissä. 13.3.2007, [<http://www.eilen.fi/1314/>], luettu 28.2.2017.

Tarja Halonen: *Speech by President of the Republic Tarja Halonen at the banquet to mark the state visit by the President of Estonia, Toomas Hendrik Ilves*. 14.3.2007, [<http://www.eilen.fi/1316/>], luettu 28.2.2017.

Tarja Halosen puhe vuoden 2007 valtiopäivien avajaisissa. 28.3.2007, [<http://www.eilen.fi/1320/>], luettu 28.2.2017.

Tarja Halonen: *Speech by President of the Republic Tarja Halonen to the diplomatic corps at a banquet at the President's Palace*. 17.4.2007, [<http://www.eilen.fi/1324/>], luettu 28.2.2017.

Tarja Halosen puhe kadettien ylentämis- ja nimittämistilaisuudessa. 20.4.2007, [<http://www.eilen.fi/1327/>], luettu 23.5.2017.

Tarja Halonen: *Keynote address by President of the Republic Tarja Halonen at the Seventh Doha Forum on Democracy, Development and Free Trade in Qatar*. 23.4.2007, [<http://www.eilen.fi/1329/>], luettu 28.2.2017.

Tarja Halonen: *Speech by President of the Republic Tarja Halonen at a dinner hosted by President of the Federal Republic of Germany Horst Köhler*. 3.5.2007, [<http://www.eilen.fi/1331/>], luettu 28.2.2017.

Tarja Halosen puhe Suomen Punaisen Ristin 130-vuotisjuhlaseminaarissa Helsingin yliopistolla. 7.5.2007, [<http://www.eilen.fi/1334/>], luettu 28.2.2017.

Tarja Halosen puhe puolustusvoimain lippujuhlan päivän valtakunnallisessa paraatissa. 4.6.2007, [<http://www.eilen.fi/1342/>], luettu 28.2.2017.

Tarja Halonen: *Speech by President of the Republic Tarja Halonen at the seminar on Women, Peace and Security held at Hanasaari, the Swedish-Finnish Cultural Centre.* 6.6.2007, [<http://www.eilen.fi//1344/>], luettu 28.2.2017.

Tarja Halonen: *Speech by President of the Republic of Finland Tarja Halonen at the 62nd Session of the United Nations General Assembly in New York.* 26.9.2007, [<http://www.eilen.fi//1355/>], luettu 28.2.2017.

Tarja Halosen uudenvuodenpuhe 1.1.2008. 1.1.2008, <http://www.eilen.fi//1218/>, luettu 23.5.2017.

Tarja Halosen puhe vuoden 2008 valtiopäivien avajaisissa. 5.2.2008, [<http://www.eilen.fi//1221/>], luettu 28.2.2017.

Tarja Halosen puhe Erik Castrén –instituutin 10-vuotisjuhlaseminaarissa. 4.3.2008, [<http://www.eilen.fi//1230/>], luettu 28.2.2017.

Tarja Halonen: *Speech by President of the Republic Tarja Halonen at the conference "Women: Stabilizing an Insecure World" in Brussels.* 6.3.2008, [<http://www.eilen.fi//1231/>], luettu 28.2.2017.

Tarja Halonen: *Speech by President of the Republic Tarja Halonen at the working lunch of the Euro-Atlantic Partnership Council (EAPC) in Bucharest.* 3.4.2008, [<http://www.eilen.fi//1236/>], luettu 28.2.2017.

Tarja Halosen puhe kadettien ylentämis- ja nimittämistilaisuudessa Presidentinlinnassa. 18.4.2008, [<http://www.eilen.fi//1243/>], luettu 23.5.2017.

Tarja Halosen puhe ulkoasiainministeriön 90-vuotisjuhlaseminaarissa. 27.5.2008, [<http://www.eilen.fi//1256/>], luettu 28.2.2017.

Tarja Halonen: *Speech by President of the Republic of Finland Tarja Halonen at the banquet for the state visit of President of the Republic of Italy Giorgio Napolitano.* 9.9.2008, [<http://www.eilen.fi//1268/>], luettu 28.2.2017.

Tarja Halosen puhe "Naiset, rauha ja turvallisuus" –juhlaseminaarissa ja Suomen 1325-toimintaohjelman julkistamistilaisuudessa Helsingissä. 19.9.2008, [<http://www.eilen.fi//1272/>], luettu 28.2.2017.

Tarja Halonen: Speech by President of the Republic of Finland Tarja Halonen at the 63rd Session of the United Nations General Assembly in New York. 23.9.2008, [<http://www.eilen.fi//1274/>], luettu 28.2.2017.

Tarja Halosen puhe Paasikivi-seuran 50. vuosikokouksessa. 27.11.2008, [<http://www.eilen.fi//1290/>], luettu 28.2.2017.

Tarja Halonen: Speech by President of the Republic of Finland Tarja Halonen at the Opening Session of the 16th Ministerial Council in Helsinki. 4.12.2008, [<http://www.eilen.fi//1293/>], luettu 28.2.2017.

Tarja Halosen uuden vuodenpuhe 1.1.2009. 1.1.2009, [<http://www.eilen.fi//1150/>], luettu 23.5.2017.

Tarja Halonen: Speech by President of the Republic of Finland Tarja Halonen at the Swedish Institute of International Affairs. 15.1.2009, [<http://www.eilen.fi//1151/>], luettu 28.2.2017.

Tarja Halosen puhe valtiopäivien avajaisissa. 4.2.2009, [<http://www.eilen.fi//1157/>], luettu 28.2.2017.

Tarja Halonen: Speech by President of the Republic Tarja Halonen at the seminar on "The EP elections: Democracy and partnership - civil society's role in the EU". 3.4.2009, [<http://www.eilen.fi//1171/>], luettu 1.3.2017.

Tarja Halosen puhe Suomen ja Yhdysvaltain 90-vuotisten diplomaattisuhteiden juhlaseminaarissa Helsingin yliopistolla. 6.5.2009, [<http://www.eilen.fi//1178/>], luettu 1.3.2017

Tarja Halonen: Speech by President of the Republic Tarja Halonen to the diplomatic corps at a banquet at the Presidential Palace. 19.5.2009, [<http://www.eilen.fi//1180/>], luettu 1.3.2017.

Tarja Halosen puhe kadettien ylentämis- ja nimittämistilaisuudessa. 27.8.2009, [<http://www.eilen.fi/1193/>], luettu 23.5.2017.

Tarja Halonen: Speech by President of the Republic Tarja Halonen at a public occasion in Zagreb. 2.9.2009, [<http://www.eilen.fi/1199/>], luettu 1.3.2017.

Tarja Halonen: Speech by President of the Republic of Finland Tarja Halonen at the 64th Session of the United Nations General Assembly in New York. 24.9.2009, [<http://www.eilen.fi/1204/>], luettu 1.3.2017.

Tarja Halosen uudenvuodenpuhe 1.1.2010. 1.1.2010, [<http://www.eilen.fi/1066/>], luettu 23.5.2017.

Tarja Halosen puhe 192. maanpuolustuskurssin avajaisissa. 25.1.2010, [<http://www.eilen.fi/1068/>], luettu 1.3.2017.

Tarja Halosen puhe vuoden 2010 valtiopäivien avajaisissa. 3.2.2010, [<http://www.eilen.fi/1070/>], luettu 1.3.2017.

Tarja Halonen: Speech by President of the Republic Tarja Halonen to the diplomatic corps at a banquet at the Presidential Palace. 8.4.2010, [<http://www.eilen.fi/1093/>], luettu 1.3.2017

Tarja Halonen: Statement by President of the Republic of Finland Tarja Halonen at the Nuclear Security Summit in Washington DC. 13.4.2010, [<http://www.eilen.fi/1094/>], luettu 1.3.2017.

Tarja Halonen: Address by President of the Republic Tarja Halonen at the opening session of the 10th Doha Forum in Qatar. 31.5.2010, [<http://www.eilen.fi/1105/>], luettu 1.3.2017.

Tarja Halosen puhe kadettien ylentämis- ja nimittämistilaisuudessa. 26.8.2010, [<http://www.eilen.fi/1115/>], luettu 23.5.2017.

Tarja Halosen uudenvuodenpuhe 1.1.2011. 1.1.2011, [<http://www.eilen.fi/991/>], luettu 23.5.2017.

Tarja Halosen puhe 197. maanpuolustuskurssin avajaisissa. 7.3.2011, [<http://www.eilen.fi/1002/>], luettu 1.3.2017.

Tarja Halosen tervehdys maanpuolustuskurssien ja Maanpuolustuskurssiyhdistyksen 50-vuotisjuhlassa. 19.5.2011, [<http://www.eilen.fi/1028/>], luettu 1.3.2017.

Tarja Halosen puheenvuoro suurlähettiläspäivillä. 23.8.2011, [[http://www.eilen.fi //1039/](http://www.eilen.fi//1039/)], luettu 1.3.2017.

Tarja Halosen puhe kadettien ylentämis- ja nimittämistilaisuudessa. 25.8.2011, [<http://www.eilen.fi/1040/>], luettu 23.5.2017.

Tarja Halosen uudenvuodenpuhe 1.1.2012. 1.1.2012, [<http://www.eilen.fi/1700/>], luettu 23.5.2017.

Tarja Halosen puhe 200. maanpuolustuskurssin avajaisissa. 23.1.2012, [<http://www.eilen.fi/1701/>], luettu 1.3.2017.

Niinistön 1. kauden puheet kronologisesti

Sauli Niinistö: Address to the Diplomatic Corps by the President of the Republic Sauli Niinistö. 1.3.2012, [<http://www.eilen.fi/1709/>], luettu 29.3.2017.

Sauli Niinistön puhe Tukholman kauppakorkeakoululla. 17.4.2012, [<http://www.eilen.fi/1716/>], luettu 29.3.2017.

Sauli Niinistön puhe diplomaattipäivällisillä Presidentinlinnassa, 26.4.2012, [<http://www.eilen.fi/1775/>], luettu 29.3.2017.

Sauli Niinistö: Welcoming remarks by President of the Republic of Finland Sauli Niinistö at the reception for the participants of high level seminar “Shaping the Next Generation of Peace Operations”. 31.5.2012, [[http://www.eilen.fi //1781/](http://www.eilen.fi//1781/)], luettu 29.3.2017.

Sauli Niinistön puhe Puolustusvoimain lippujuhlan päivän paraatissa Helsingissä. 4.6.2012, [<http://www.eilen.fi/1783/>], luettu 29.3.2017.

Sauli Niinistön puhe suurlähettiläspäivillä. 21.8.2012, [<http://www.eilen.fi/1788/>], luettu 29.3.2017.

Sauli Niinistön puhe kadettien nimittämisen ja ylentämistilaisuudessa Presidentinlinnassa. 30.8.2012, [<http://www.eilen.fi/1790/>], luettu 23.5.2017.

Sauli Niinistön puhe YK:n yleiskokouksen 67. istunnossa, 25.9.2012, [<http://www.eilen.fi/1796/>], luettu 30.3.2017.

Sauli Niinistön puhe Norjan ulkopoliittisessa instituutissa. 11.10.2012, [<http://www.eilen.fi/1797/>], luettu 30.3.2017.

Sauli Niinistön puhe 203. maanpuolustuskurssin avajaistilaisuudessa. 5.11.2012, [<http://www.eilen.fi/1914/>], luettu 30.3.2017.

Sauli Niinistön uudenvuodenpuhe 1.1.2013. 1.1.2013, [<http://www.eilen.fi/1918/>], luettu 23.5.2017.

Sauli Niinistön puhe maanpuolustuskurssiyhdistyksen turvallisuuspolitiikan illassa. 17.1.2013, [<http://www.eilen.fi/1919/>], luettu 30.3.2017.

Sauli Niinistön puhe Tanskan pääministeri Helle Thorning-Schmidtin isännöimällä lounaalla. 5.4.2013, [<http://www.eilen.fi/1981/>], luettu 30.3.2017.

Sauli Niinistön juhlapuhe kansallisen veteraanipäivän valtakunnallisessa pääjuhlassa Jyväskylässä. 27.4.2013, [<http://www.eilen.fi/2327/>], luettu 30.3.2017.

Sauli Niinistö: President of the Republic Sauli Niinistö's speech at the Annual Ambassadors' Meeting at Finlandia Hall. 27.8.2013, [<http://www.eilen.fi/2919/>], luettu 30.3.2017.

Sauli Niinistön puhe kadettien nimittämistilaisuudessa, 29.8.2013, [<http://www.eilen.fi/2920/>], luettu 23.5.2017.

Sauli Niinistön uuden vuoden puhe 1.1.2014. 1.1.2014, [<http://www.eilen.fi/3154/>], luettu 23.5.2017.

Sauli Niinistön puhe Rikskonferens -seminaarissa Sälénissä. 12.1.2014, [<http://www.eilen.fi/3155/>], luettu 30.3.2017.

Sauli Niinistön puhe valtiopäivien avajaisissa. 4.2.2014, [<http://www.eilen.fi/3175/>], luettu 30.3.2017.

Sauli Niinistön puhe diplomaattipäivällisillä Helsingin kaupungintalolla. 29.4.2014, [<http://www.eilen.fi/3193/>], luettu 30.3.2017.

Sauli Niinistön puhe uudelle hallitukselle Mäntyniemessä, 24.6.2014, [<http://www.eilen.fi/3216/>], luettu 30.3.2017.

Sauli Niinistön puhe eroavalle hallitukselle Mäntyniemessä. 24.6.2014, [<http://www.eilen.fi/3215/>], luettu 30.3.2017.

Sauli Niinistön puhe suurlähettiläspäivillä, 26.8.2014, [<http://www.eilen.fi/3217/>] , luettu 30.3.2017.

Sauli Niinistön puhe kadettien ylentämistilaisuudessa 28.8.2014, [<http://www.eilen.fi/3218/>], luettu 23.5.2017.

Sauli Niinistön puhe sotatieteiden maisterikurssin nimittämistilaisuudessa. 28.8.2014, [<http://www.eilen.fi/3219/>], luettu 30.3.2017.

Sauli Niinistön puhe YK:n yleiskokouksen 69. yleiskeskustelussa New Yorkissa. 24.9.2014, [<http://www.eilen.fi/3237/>], luettu 30.3.2017.

Sauli Niinistön puhe 211. valtakunnallisen maanpuolustuskurssin avajaisissa. 10.11.2014, [<http://www.eilen.fi/3243/>], luettu 30.3.2017.

Sauli Niinistön uudenvuodenpuhe 1.1.2015. 1.1.2015, [<http://www.eilen.fi/3288/>], luettu 23.5.2017.

Sauli Niinistön puhe kuningas Kaarle XVI Kustaan ja kuningatar Silvian kunniaksi järjestetyllä juhlaillallisella Presidentinlinnassa. 3.3.2015, [<http://www.eilen.fi/3293/>], luettu 30.3.2017.

Sauli Niinistön puhe Puolan presidentti Bronisław Komorowskin isännöimällä päivällisellä Varsovassa. 31.3.2015, [<http://www.eilen.fi/3321/>], luettu 30.3.2017.

Sauli Niinistön puhe eduskunnan vaalikauden 2011–2015 päättäjäisissä Finlandia-talossa. 15.4.2015, [<http://www.eilen.fi/3323/>], luettu 30.3.2017.

Sauli Niinistön puhe diplomaattipäivällisillä Presidentinlinnassa, 23.4.2015, [<http://www.eilen.fi/3324/>], luettu 30.3.2017.

Sauli Niinistön puhe Etyjin parlamentarisessa yleiskokouksessa Helsingissä. 6.7.2015, [<http://www.eilen.fi/3342/>], luettu 30.3.2017.

Sauli Niinistön puhe suurlähettiläspäivillä Eduskunnan Pikkuparlamentissa. 25.8.2015, [<http://www.eilen.fi/3357/>], luettu 30.3.2017.

Sauli Niinistön puhe kadettien ylentämistilaisuudessa. 27.8.2015, [<http://www.eilen.fi/3358/>], luettu 23.5.2017.

Sauli Niinistön puhe YK:n yleiskokouksen 70. yleiskeskustelussa New Yorkissa. 29.9.2015, [<http://www.eilen.fi/3363/>], luettu 30.3.2017.

Sauli Niinistön joulutervehdys suomalaisille rauhanturvaajille. 23.12.2015, [<http://www.eilen.fi/3417/>], luettu 30.3.2017.

Sauli Niinistön uudenvuodenpuhe 1.1.2016. 1.1.2016, [<http://www.eilen.fi/3418/>], luettu 23.5.2017.

Sauli Niinistön puhe Maanpuolustuskurssiyhdistyksen kevätkokouksessa. 5.4.2016, [<http://www.eilen.fi/3440/>], luettu 30.3.2017.

Sauli Niinistön puhe diplomaattipäivällisillä Presidentinlinnassa. 21.4.2016, [<http://www.eilen.fi/3442/>], luettu 30.3.2017.

Sauli Niinistön avaussanat Valkoisessa talossa Washingtonissa. 13.5.2016, [<http://www.eilen.fi/3447/>], luettu 30.3.2017.

Sauli Niinistön puhe Viron valtiovierailun juhlaillallisella Tallinnassa. 17.5.2016, [<http://www.eilen.fi/3449/>], luettu 30.3.2017.

Sauli Niinistön puhe kadettien ylentämistilaisuudessa. 25.8.2016, [<http://www.eilen.fi/3455/>], luettu 23.5.2017.

Sauli Niinistön avauspuheenvuoro Kultaranta-keskusteluissa. 19.6.2016, [<http://www.eilen.fi/3453/>], luettu 30.3.2017.

Sauli Niinistön puhe suurlähettiläskokouksessa. 23.8.2016, [<http://www.eilen.fi/3454/>], luettu 30.3.2017.

Sauli Niinistön puhe YK:n 71. yleiskokouksessa New Yorkissa. 21.9.2016, [<http://www.tpk.fi/public/default.aspx?contentid=351843&culture=fi-FI>], luettu 24.5.2017.

Sauli Niinistön puhe 219. maanpuolustuskurssin avajaisissa. 7.11.2016, [<http://www.tpk.fi/public/default.aspx?contentid=353891&nodeid=44810&contentlan=1&culture=fi-FI>], luettu 24.5.2017.

Sauli Niinistön uudenvuodenpuhe 1.1.2017. 1.1.2017, [<http://www.tpk.fi/public/default.aspx?contentid=356336&nodeid=44810&contentlan=1&culture=fi-FI>], luettu 24.5.2017.

Sauli Niinistön puhe Ukrainan presidentti Petro Poroshenkon virallisen vierailun kunniaksi järjestetyllä juhlapäivällisellä Presidentinlinnassa. 24.1.2017, [http://www.tpk.fi/Public/default.aspx?contentid=357254&culture=fi-FI], luettu 24.5.2017.

Sauli Niinistön puhe valtiopäivien avajaisissa. 2.2.2017, [http://www.presidentti.fi/public/default.aspx?contentid=357576&nodeid=44810&contentlan=1&culture=fi-FI], luettu 24.5.2017.